

Ἑταιρεία Φυσικῶν Μελετῶν

Σελίδες Ἀπ'τὴ Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφισσα

2013

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	: ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ Έκδίδεται κάθε τρίμηνο Τεύχος 148, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2013 Κωδικός Έντύπου 073730																					
ΙΔΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ	: Έταιρεία Φωκικών Μελετών Άγ. Θεοδώρων 19, Άμφισσα, Τ.Κ. 331 00 Τηλέφωνο: 22650 29.678 e-mail: efmeleton@yahoo.gr																					
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ	: Νικόλαος Δ. Καστανάς Όδός Ι. Γιδιογιάννου 9 - Άμφισσα Τ.Κ. 331 00, Τηλ. 22650 28.991 - 22650 79.174																					
ΥΠΕΥΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ	: Εὐθύμιος Κ. Σανιδᾶς Ίωαννίνων 6, Μοσχᾶτο Τ.Κ. 18543, Τηλ. 210 9414.233																					
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	: <table><tr><td>Ιωάν. Γ. Ράμμος</td><td>Πρόεδρος</td><td>Ε.Φ.Μ.</td></tr><tr><td>Ι.Β. Τσινταβῆς</td><td>Ἀντιπρόεδρος</td><td>»</td></tr><tr><td>Βιβή Καστρίτη</td><td>Γραμματέας</td><td>»</td></tr><tr><td>Χαρ. Παναγιωτόπουλος</td><td>Ταμίας</td><td>»</td></tr><tr><td>Γ. Μαστρογιαννόπουλος</td><td>Ἐφορος</td><td>»</td></tr><tr><td>Νικ. Κοκολόγος</td><td>Μέλος</td><td>»</td></tr><tr><td>Γ. Κουτσοκλένης</td><td>Μέλος</td><td>»</td></tr></table>	Ιωάν. Γ. Ράμμος	Πρόεδρος	Ε.Φ.Μ.	Ι.Β. Τσινταβῆς	Ἀντιπρόεδρος	»	Βιβή Καστρίτη	Γραμματέας	»	Χαρ. Παναγιωτόπουλος	Ταμίας	»	Γ. Μαστρογιαννόπουλος	Ἐφορος	»	Νικ. Κοκολόγος	Μέλος	»	Γ. Κουτσοκλένης	Μέλος	»
Ιωάν. Γ. Ράμμος	Πρόεδρος	Ε.Φ.Μ.																				
Ι.Β. Τσινταβῆς	Ἀντιπρόεδρος	»																				
Βιβή Καστρίτη	Γραμματέας	»																				
Χαρ. Παναγιωτόπουλος	Ταμίας	»																				
Γ. Μαστρογιαννόπουλος	Ἐφορος	»																				
Νικ. Κοκολόγος	Μέλος	»																				
Γ. Κουτσοκλένης	Μέλος	»																				

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐχές γιά τά Χριστούγεννα καί τό νέο ἔτος	1/7501
ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ: α. Ἀρχαιολόγοι ἀναδεικνύουν τή Δωρίδα	2/7502
β. Ἱστορικές Μνῆμες	3/7503
γ. Πόσο διήρκησε ἡ Ἀντίσταση τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λαῶν ὅταν τοὺς ἐπιτέθηκε ὁ Ἄξονας.	4/7504
δ. Βαλκανικοί Πόλεμοι.	5/7505
ε. Ἀδοξο τέλος λαμπρῶν ἐλλήνων ἀπό 500 π.χ. ἕως 322π.Χ.	6/7506
στ. Ἡ γεωπολιτική σκέψη Ἰωάν. Μεταξά	7/7507
Ἀναγνωστόπουλου Γ.: 28η Ὀκτωβρίου 1940 - Σοφία Βέμπο	14/7514
Ἀσήμω Γκούραινα - Ἡ Ἑλληνίδα Φρούραρχος τῆς Ἀκρόπολης Ἀθηνῶν ...	16/7516
Θέμελη Πέτρου: Αἰτωλική Καλλιπολη. Ὁ Μέγας Νάος	20/7520
Ἡλιοπούλου Ι.: Ὁ Ἀη Βασίλης τοῦ Παραγωνίου.	24/7524
Κουτσουλέλου Δ.: Χριστουγεννιάτικοι Στοχασμοί	26/7526
Κουτσοκλένη Γ.: Ἀπ' τή Χλωρίδα τῆς Φωκίδας: α. Ἡ Ἄμπελος β. Ἡ Ἐλιά ..	29/7529
Ζωριανοῦ Γ.: Λαογραφικό Μουσεῖο Εὐπαλίου	36/7536
Κουτσοκλένη Γ.: Κων. Καβάφης	37/7537
Ράμμου Ι.: Ἐν μεγάλῃ ἐλληνικῇ ἀποικία 200π.Χ (τοῦ Κ.Καβάφη)	40/7540
Ταλάντη Εὐθ.: Αἰδ. Ταξιάρχης Γκιούλος.	41/7541
Ντόμαλη Στ.: Τό πουκάμισο τοῦ φιδιοῦ	45/7545
Βενέτη Ἀντ.: Εεφύλλισμα παλιῶν ἐφημερίδων συνέχεια	46/7546
Ἰγνηλάτη: Ἐνας ἄτυχος ἔρωτας	47/7547
Τσινταβῆ Ι.: Ἡ Σπηλιά τῆς Στρώμης	49/7549
ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	61/7561

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΦΩΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
«ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ»
ΕΥΧΟΝΤΑΙ
Καλές Γιορτές
καί τό 2014
τυχερό καί δημιουργικό!

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

α. Οἱ ἀρχαιολόγοι ἀναδεικνύουν τὴν Δωρίδα

Στὶς 27 Ὀκτωβρίου 2013 πραγματοποιήθηκε ἡ Ἀ' Ἀρχαιολογικὴ Συνάντηση στό Λιδωρίκι.

Τὴν Συνάντηση διοργάνωσαν ἡ Γ' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων (ΕΠΚΑ) καὶ ὁ Δήμος Δωρίδος.

Μετά τοὺς χαιρετισμούς καὶ πρὶν τὴν Ἀ' Συνεδρία, ὁ Δήμαρχος Δωρίδος τίμησε τὸν ἀρχαιολόγο καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης Κο. Πέτρο Θέμελη, γιὰ τὴν προσφορά του στὴν ἀποκάλυψη τῶν μνημείων τῆς Δωρίδος.

Στὴν συνάντηση αὐτὴ παρευρέθηκε ὁ πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν (ΕΦΜ) κὸς Ἰωάννης Ράμμος, ὁ ὁποῖος στὸν χαιρετισμὸ τοῦ κατὰ τὴν ἑναρξὴ τῆς συνάντησης ἀναφέρθηκε συνοπτικά καὶ μεταξύ ἄλλων στὰ ἑξῆς.

«Ἡ ΕΦΜ ἔχει ἰδιαίτερη εὐαισθησία σέ τέτοιο εἶδους ἐκδηλώσεις ἀφοῦ ἡ προαγωγή, ἡ καταγραφή, ἡ διαφύλαξη, ἡ μελέτη, ἡ δημοσίευση καὶ ἡ ἀνάδειξη παντός ἱστορικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ στοιχείου πού ἔχει σχέση μέ τὴν **περιοχὴ μας** εἶναι στίς κύριες προτεραιότητες καὶ δραστηριότητες τῆς ἐταιρείας μας. Κατὰ συνέπεια ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ μας βρίσκει ὄχι μόνο σύμφωνους ἀλλὰ ἐπιπλέον ἐνθαρρύνουμε καὶ ἐπικροτοῦμε τέτοιου εἶδους πρωτοβουλίες. Τόνισε δέ ὅτι ἡ ΕΦΜ εἶναι ἐταιρεία ὁλόκληρῆς τῆς Φωκίδος καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Δήμαρχο τῆς Δωρίδος μεγαλύτερη συμμετοχή».

Τέλος ἐξέφρασε τὰ θερμά του συγχαρητήρια σέ ὅλους αὐτοὺς πού εἶχανε τὴν ἰδέα αὐτῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συνάντησης, σέ ὅλους τοὺς εἰδικούς πού μέ τὴ συμπυκνωμένη γνώση τοὺς ἀνταποκρίθηκαν στό κάλεσμα τῶν διοργανωτῶν καὶ σέ ὅλους ὅσους ὀργάνωσαν καὶ ὑλοποίησαν τὴν ἰδέα. Εὐχήθηκε καλὴ ἐπιτυχία καὶ ὅτι ἡ ΕΦΜ εἶναι πάντα πρόθυμη νὰ συμβάλλει ἀποτελεσματικά ὅταν καὶ ὅπου ἀπαιτηθεῖ.

Στό τέλος τῆς Α' Συνεδρίας ὁ τιμηθεὶς Κοσ. Π. Θέμελης παρουσίασε τὸ θέμα «Αἰτωλικὴ Καλλιόπολη. Ὁ Μεγάλος Ναός»

Ἡ ὁμιλία του δημοσιεύεται στὴν παρούσα ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ μας.

Γ. Γ. Ράμμος

β. Ἱστορικές Μνῆμες.

- 1-10-1826 Σέ ἡλικία 35 ἐτῶν σκοτώνεται ὁ Γιάννης Γκούρας Φρούραρχος Ἀθηνῶν, στήν Ἀκρόπολη.
- 4-10-1912 Τά 4 Βαλκανικά κράτη Ἑλλάς, Σερβία, Βουλγαρία καί Μαυροβούνιο κηρύσσουν τόν πόλεμο κατά τῆς Τουρκίας. Κατόπιν ἀρνήσεως τῆς τελευταίας ὅπως παράσχει αὐτονομία στούς χριστιανούς κατοίκους τῶν κατεχομένων ἀπ' αὐτή εὐρωπαϊκῶν ἐδαφῶν.
- 4-10-1918 Ὁ Ἑλληνικός Στρατός ἀνακαταλαμβάνει τās Σέρρας τήν ὁποία εἶχαν καταλάβει οἱ Βούλγαροι.
- 7-10-1824 Δύναμη ἀπό 4.000 Τούρκους τοῦ Δερβίς Πασᾶ, συγκρούεται μέ 300 Ἕλληνες ὑπό τόν Δουβουνιώτη στή Σουβάλα (Πολυδρόσο). Τά Ἑλληνικά τμήματα, ἀφοῦ ἐνισχύθηκαν ἀπό τά Σάλωνα ἀντεπιτίθενται καί τρέπουν τούς Τούρκους σέ ἄτακτη φυγή. Οἱ ἀπώλειες τῶν Τούρκων ἦταν 300 νεκροί καί πολλοί αἰχμάλωτοι.
- 7-10-1827 Ὁ Στρατηγός Μακρυγιάννης τραυματίζεται γιά μία ἀκόμα φορᾶ στή μάχη Σερπεντζέ τῆς Ἀκρόπολης.
- 10-10-1912 Οἱ Ἕλληνες καταλαμβάνουν τόν Σαραντάπορο. Ἀπελευθέρωση Σερβίων.
- 12-10-1944 Ἀρχίζει ἡ ἀποχώρηση τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων ἀπ' τήν Ἀθήνα.
- 16-10-1822 Ἰσχυρή τουρκική δύναμη ἀπό 8.000 ἄνδρες ὑπό τόν Κιοσέ Μεχμέτ καταλαμβάνει τά Σάλωνα, ἀλλά τά βρίσκει καμμένα ἀπ' τούς ἴδιους τους κατοίκους των.
- 24-10-1828 Ὁ Στρατάρχης Δημ. Ὑψηλάντης ἀναχώρησε ἀπ' τά Μέγαρα ἐπικεφαλῆς τῶν Δ', Στ' καί Ἡ' χιλιαρχιῶν γιά τήν ἐκκαθάριση τῆς Ἀνατολ. Στέρ. Ἑλλάδας.
- 28-10-1940 Ἐπέτειος τοῦ ἱστορικοῦ ΟΧΙ.
- 30-10-1828 Ὁ Δ. Ὑψηλάντης κατέλαβε τήν Ἀράχωβα καί ξεκαθάρισε τήν γύρω περιοχή.
- 9-11-1921 Ἡ συνδιάσκεψη τῶν Πρεσβευτῶν κατακύρωσε στήν Ἀλβανία τή Βόρειο Ἡπειρο.
- 9-11-1828 Οἱ Ἕλληνες ἐπετέθηκαν καί κατέλαβαν τήν ἀπό τή φύση τῆς ἰσχυρῆ θέσης τῆς Κακιᾶς Σκάλας, πού ἐμπόδιζε τήν ἐλευθέρα ἐπικοινωνία μεταξύ Σαλῶνων καί Γραβιάς.
- 15-11-1821 Ἐγινε στήν Ἀμφισσα ἡ Συνέλευση τῶν Σαλῶνων (Συνέλευση Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος).

- 17-11-1828 Ὁ Μεχμέτ Δεμόλης ἀφοῦ βεβαιώθηκε ὅτι δέν θά ἐρχόταν βοήθεια ἀπό τό Ζητούνι, κλεισμένος ὅπως ἦταν ἀπό παντοῦ, παρέδωσε τό φρούριο τῶν Σαλώνων μέ 8 κανόνια.
- 22-11-1940 Ὁ Ἑλληνικός Στρατός ἐλευθερώνει γιά 3η φορά τήν Κορυτσά.
- 3-12-1940 Ὁ Ἑλληνικός Στρατός ἀπελευθερώνει τήν Πρεμετή.
- 6-12-1940 Ὁ Ἑλληνικός Στρατός καταλαμβάνει τοὺς Ἀγ. Σαράντα.
- 8-12-1940 Ὁ Ἑλληνικός Στρατός ἀπελευθερώνει καί τό Ἀργυροκάστρο.
- 10-12-1850 Ὁ Νίκ. Γιαγτζής ἐγίνε δήμαρχος Ἑρμουπόλεως Σύρου.
- 13-12-1943 Καταστροφή τῶν Καλαβρύτων. Οἱ Γερμανοί ἐκτελοῦν 1.048 κατοίκους καί πυρπολοῦν πολλά χωριά τῆς περιοχῆς καί τήν ἐπομένη πυρπολοῦν τήν Ι.Μ. τοῦ Μέγ. Σπηλαίου.
- 22-12-1940 Ὁ Ἑλληνικός Στρατός, ἔπειτα ἀπό σφοδρό ἀγώνα, εἰσέρχεται στή Χειμάρρα.

γ. Πόσο διήρκησε ἡ Ἀντίσταση τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λαῶν ὅταν τοὺς ἐπιτέθηκε ὁ Ἄξονας.

Κάθε χρόνο τέτοια ἐποχή ἀποδίδονται τιμές στοὺς Ἥρωες τοῦ ἔπους τοῦ «1940» πεσόντες καί μή. Μέ τήν εὐκαιρία λοιπόν τῆς ἐπετείου ἃς δοῦμε πόσες ἡμέρες ἀντιστάθηκαν οἱ ἥρωες μας σέ σχέση μέ αὐτοὺς τῆς Εὐρώπης.

Ἑλλάδα	219 ἡμέρες
Νορβηγία	61 ἡμέρες
Γαλλία*	43 ἡμέρες
Πολωνία	30 ἡμέρες
Βέλγιο	18 ἡμέρες
Ὁλλανδία	4 ἡμέρες
Γιουγκοσλαβία	3 ἡμέρες
Τσεχοσλοβακία	0 ἡμέρες
Λουξεμβούργο	0 ἡμέρες
Δανία	0 ἡμέρες

*Ἡ Γαλλία ἦταν ἡ ὑπερδύναμη τῆς ἐποχῆς

δ. Βαλκανικοί Πόλεμοι

Καί πρίν τελειώσουν οί διάφορες έκδηλώσεις γιά τά 100 χρόνια απ' τήν ήρωική εκείνη έποχή τών Βαλκανικών Πολέμων παραθέτου-
με έναν πίνακα στόν όποίο φαίνεται ή έπιφάνεια καί ό πληθυσμός
τών Βαλκανικών κρατών πρό καί μετά τούς Βαλκανικούς Πολέ-
μους.

ΧΩΡΑ	ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΑ ΜΙΛΙΑ		ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
	ΠΡΟ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ	ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ	ΠΡΟ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ	ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ
Άλβανία	-----	11.317	-----	850.000
Βουλγαρία	33.647	43.310	4.337.516	4.467.006
Έλλάς	25.014	41.933	2.666.000	4.363.000
Μαυροβούνιο	3.474	5.603	250.000	500.000
Ρουμανία	50.720	53.489	7.230.000	7.516.418
Σερβία	18.650	33.891	2.911.701	4.572.992
Εύρ. Τουρκία	65.350	10.882	6.130.200	1.891.000

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

Όπως βλέπει ό αναγνώστης μέχρι τό τέλος τοῦ Β' Βαλκανικοῦ Πολέμου, τό 1913, δέν ὑπῆρχε Άλβανικό κράτος. Αυτό έγινε μέ τρόπο έντελῶς ἀπαράδεκτο καί πρωτόγνωρο.

**ε. Ἄδοξο τέλος λαμπρῶν Ἑλλήνων
ἀπὸ 500 π.Χ. ἕως τὸ 322 π.Χ.**

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ: Στά 500 π.Χ., 80 ἐτῶν, στήν ἐξορία ἀπὸ πείνα.
 ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ: Στά 489 π.Χ., 65 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ: Στά 468 π.Χ., 72 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ: Στά 461 π.Χ., 66 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΑΙΣΧΥΛΟΣ: Στά 456 π.Χ., 69 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΠΕΡΙΚΛΗΣ: Στά 429 π.Χ., 66 ἐτῶν, στή φυλακή.
 ΦΕΙΔΙΑΣ: Στά 429 π.Χ., 66 ἐτῶν, στή φυλακή.
 ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ: 428 π.Χ., 72 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΗΡΟΔΟΤΟΣ: Στά 426 π.Χ., 59 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΙΚΤΙΝΟΣ: Στά 420 π.Χ., 74 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΣΟΦΟΚΛΗΣ: Στά 406 π.Χ., 74 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ: Στά 406 π.Χ., 74 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ: Στά 404 π.Χ., 48 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Στά 399 π.Χ., 71 ἐτῶν, ἤπιε κώνειο.
 ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ: Στά 396 π.Χ., 64 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ: Στά 385 π.Χ., 61 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΠΛΑΤΩΝ: Στά 347 π.Χ., 80 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ: Στά 338 π.Χ., 99 ἐτῶν, στήν ἐξορία.
 ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ: Στά 322 π.Χ., 62 ἐτῶν, δηλητηριάστηκε.

ΝΤΡΟΠΗ ΜΑΣ....

«Κάθε λαός εἶναι ἄξιος τῶν ἀνθρώπων πού τόν κυβερνοῦν».
 «Κανείς δέν εἶναι πιό ὑποδουλωμένος ἀπὸ ἐκείνους πού ἐσφαλμέ-
 να πιστεύουν πῶς εἶναι ἐλεύθεροι».

«Ὅσοι ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ κοινά εἶναι καταδικασμένοι νά ἐξου-
 σιάζονται πάντα ἀπὸ ἀνθρώπους πολὺ κατώτερους τους».

Πλάτων 427-347 π.Χ.

στ. Ἡ γεωπολιτική σκέψη τοῦ Ἰωάννη Μεταξά σέ μιὰ ἱστορική ὁμιλία

Στὴν ἄβυσσο τοῦ διαδικτύου καί συγκεκριμένα στὸν ἱστότοπο «defensepoint.gr» βρῆκα τὴν ὁμιλία τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἰωάννη Μεταξά στίς 30 Ὀκτωβρίου 1940 πρὸς τοὺς δημοσιογράφους. Λόγω τῶν ἡμερῶν καί τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἔπους τοῦ '40 σᾶς τὴν παραθέτω αὐτούσια.

I.G.P.

Ἡ περίφημη ὁμιλία τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδας τὴν ἐποχὴ ἀμέσως πρὶν τὴ ναζιστικὴ εἰσβολή, Ἰωάννη Μεταξά στοὺς δημοσιογράφους στίς 30 Ὀκτωβρίου 1940, στὴν ὁποία ἐξηγεῖ τὴν ἀπόφασή του νὰ ἀπορρίψει τὸ ἰταλικὸ τελεσίγραφο, ἀποκαλύπτει τὸ καθαρό βλέμμα αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς προσωπικότητάς ἀπέναντι στίς γεωπολιτικές ἰσορροπίες ἐκείνου τοῦ καιροῦ... παρότι κατηγορεῖται γιὰ «φασιστικές ἐκλεκτικές συγγένειες», ἀλλὰ καί τὸ γεγονὸς τῆς στρατιωτικῆς του ἐκπαίδευσης στὴ Γερμανία, δέν στάθηκαν ἱκανὰ νὰ τὸν παρεμποδίσουν νὰ διακρίνει, ὅτι τὸ μέλλον τῆς χώρας ἦταν μέ τίς ναυτικές δυνάμεις...

Πρόκειται γιὰ μιὰ ὁμιλία πού θά ἔπρεπε νὰ διδάσκεται στίς σχολές διεθνῶν σχέσεων τῆς χώρας μας, ὅμως, ἡ κακοδαιμονία τῆς φυλῆς, ὁ ἐσωτερικὸς διχασμὸς, δέν ἐπιτρέπει στὴ λογικὴ νὰ ἐπιβιώσει, ἀφοῦ εἴτε θά... καταριόμαστε κάποιον, εἴτε θά τὸν ἀγιοποιοῦμε... Διανύουμε τὴν ὄγδοη δεκαετία ἀπὸ τὰ δραματικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς καί μυαλό δέ βάλαμε... Ἀκολουθεῖ ἡ ἐκπληκτικὴ ὁμιλία, ὅπου πέραν τῶν ἄλλων, ὁ Μεταξάς προφητεύει τὰ μελλούμενα...:

Κύριοι ἔχω λογοκρισία καί μπορῶ νὰ σᾶς ὑποχρεώσω νὰ γράψετε μόνον ὅτι θέλω. Αὐτὴν τὴν ὥρα ὅμως δέν θέλω μόνον τὴν πέννα σας. Θέλω καί τὴν ψυχὴ σας. Γιὰ αὐτό σας κάλεσα σήμερα γιὰ νὰ μιλήσω μέ χαρτιά ἀνοιχτά. Θά σᾶς πῶ γιὰ τὰ πάντα... Μὴ νομίζετε ὅτι ἡ ἀπόφαση τοῦ ΟΧΙ πάρθηκε ἔτσι, σέ μιὰ στιγμή, ἢ ὅτι δέν ἔγινε πᾶν τὸ ἐπιτρεπόμενο γιὰ νὰ ἀποφύγουμε τὸν πόλεμο.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς κατάληψης τῆς Ἀλβανίας (ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς), τὸ Πάσχα πέρυσι, τὸ πράγμα ἄρχισε νὰ φαίνεται. Ἀπὸ τὸν περασμένο Μάιο εἶπα στὸν κ. Γκράτσι ὅτι ἂν προσβάλλονταν τὰ ἐθνικὰ κυριαρχικά μας δικαιώματα θά ἀντιστεκόμασταν, ἀντὶ πάσης θυσίας καί μέ ὅλα τα μέσα. Συγχρόνως ὅμως μοῦ ἔρχονταν ἀπὸ τὴ Ρώμη, ἀπὸ τὴ Βουδαπέστη, ἀπὸ τὰ Τίρανα, ἀπὸ παντοῦ πληροφορίες ἀντίθετοι.

Στίς 15 Αὐγούστου ἔγινε ὁ **τορπιλισμός τῆς «Ἑλλης»**. Γνωρίζεται ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή διαπιστώθηκε ὅτι τὸ ἔγκλημα ἦταν ἰταλικό. Ἐν τούτοις δὲν ἐπιτρέψαμε νὰ γίνεи γνωστό ὅτι εἴχαμε καὶ τίς ὑλικές ἐκεῖνες ἀποδείξεις περὶ τῆς ἐθνικότητος τοῦ ἐγκληματία. Συγχρόνως ὁμως διέταξα τὰ ἀντιτορπιλικά τα ὁποῖα συνόδευαν τὰ πλοῖα πού μετέφεραν τοὺς προσκυνητές ἀπὸ τὴν Τήνο, μετὰ τὸ ἔγκλημα, ἂν προσβληθοῦν ἀπὸ ἀεροπλάνο ἢ ὅτιδήποτε ἄλλο νὰ κάνουν ἀμέσως χρῆση τῶν ὅπλων τους.

Θὰ σᾶς ἀποκαλύψω τώρα ὅτι τότε διέταξα νὰ βολιδοσκοπηθεῖ καταλλήλως τὸ Βερολίνο. Μοῦ διαμηνύθηκε ἐκ μέρους τοῦ Χίτλερ ἡ σύσταση νὰ ἀποφύγω ὁποιονδήποτε μέτρο πού μποροῦσε νὰ θεωρηθεῖ πρόκληση ἀπὸ τοὺς Ἰταλούς. Ἐκίνα τὸ πᾶν γιὰ νὰ μὴν μποροῦν οἱ Ἰταλοὶ νὰ ἐμφανισθοῦν ὡς δυνάμενοι νὰ ἔχουν ὄχι εὐλογες ἀφορμές, ἀλλὰ οὔτε εὐλογοφανές παράπονο, ἐκ μέρους μας, ἂν καὶ ἀπὸ τὴ πρώτη στιγμή ἀντιλήφθηκα τί πράγματι σήμαινε ἡ ὅλως ἀόριστη σύσταση τοῦ Βερολίνου.

Ἐσεῖς καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο γνωρίζεται ὅτι ἔκίνα τὸ πᾶν γιὰ νὰ μὴν δώσουμε ἀφορμὴ ἐμφάνισης τῆς Ἰταλίας ὡς δυνάμενης νὰ ἔχει εὐλογοφανεῖς καὶ ἀφορμές αἰτιάσεων. Λόγω τοῦ ἐπαγγέλματός σας ἔχετε παρακολουθήσει μὲ ὅλες τίς λεπτομέρειες τὴν ἱστορία τῶν ἀτελείωτων ἰταλικῶν προκλήσεων δημοσιογραφικῶν καὶ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τὴν χριστιανικὴ ὑπομονὴ τὴν ὁποία τηρήσαμε προσποιούμενοι ὅτι δὲν τίς καταλαβαίνουμε, περιοριζόμενοι μόνο σὲ δημοσιογραφικὲς ἀνασκευές τῶν ἰταλικῶν ἐναντίον μᾶς κατηγοριῶν.

Ὁμολογῶ, ὅτι ἐμπρὸς στὴ φοβερὴ εὐθύνη τῆς ἀνάμιξης τῆς Ἑλλάδας σὲ τέτοιο μάλιστα πόλεμο, ἔκρινα πὼς καθῆκον μου ἦταν νὰ προφυλάξω τὸν τόπο ἀπὸ αὐτόν, ἔστω καὶ μὲ κάθε τρόπο, ὁ ὁποῖος ὁμως θὰ συμβιβαζόταν μὲ τὰ γενικότερα συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Σὲ σχετικὲς βολιδοσκοπήσεις πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ Ἀξῶνα, μοῦ δόθηκε νὰ ἐννοήσω σαφῶς ὅτι μόνη λύση ἦταν ἡ ἐκούσια προσχώρηση τῆς Ἑλλάδας στὴν «Νέα Τάξη». Προσχώρηση πού θὰ γινόταν λίαν εὐχαρίστως δεκτὴ ἀπὸ τὸν Χίτλερ ὡς «ἐραστή τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος».

Συγχρόνως ὁμως, μοῦ δόθηκε νὰ καταλάβω ὅτι ἡ ἔνταξη στὴ «Νέα Τάξη» προϋπέθετε προκαταρκτικὴ ἄρση ὅλων των παλαιῶν διαφορῶν μὲ τοὺς γείτονές μας. Καὶ ναὶ μὲν αὐτὸ θὰ συνεπάγονταν φυσικὰ κάποιες θυσίες γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ οἱ θυσίες αὐτές θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρηθοῦν ἀπολύτως ἀσήμαντες μπροστὰ

στά «οικονομικά καί ἄλλα πλεονεκτήματα», τά ὅποια θά εἶχε γιά τήν Ἑλλάδα ἢ «Νέα Τάξη» στήν Εὐρώπη καί στή Βαλκανική.

Φυσικά μέ κάθε περίσκεψη καί ἀνεπισήμως ἐπεδίωξα μέ κάθε τρόπο νά κατατοπισθῶ συγκεκριμένα ποιές θά ἦταν οἱ θυσίες αὐτές, μέ τίς ὁποῖες ἡ Ἑλλάδα θά πλήρωνε τήν ἀτίμωση, τῆς μέ τήν δική της θέληση προσφορᾶς ὑπαγωγῆς της στή «Νέα Τάξη». Μέ καταφανή προσπάθεια ἀποφυγῆς σαφοῦς καθορισμοῦ μου δόθηκε νά καταλάβω ὅτι ἡ πρός τοὺς Ἑλλήνες στοργή τοῦ Χίτλερ ἦταν ἡ ἐγγύηση ὅτι οἱ θυσίες αὐτές θά περιορίζονταν στό ἐλάχιστο δυνατό.

Ὅταν ἐπέμεινα νά κατατοπισθῶ, πόσο ἐπιτέλους θά μποροῦσε νά εἶναι αὐτό τό ἐλάχιστο, τελικῶς θά δόθηκε νά κατανοήσουμε ὅτι αὐτό συνίστατο σέ μερικές ικανοποιήσεις πρός τήν Ἰταλία, δυτικῶς μέχρι τήν Πρέβεζα καί πρός τή Βουλγαρία, ἀνατολικά μέχρι τήν Ἀλεξανδρούπολη. Δηλαδή θά ἔπρεπε γιά νά ἀποφύγουμε τόν πόλεμο νά γίνουμε ἐθελοντές δοῦλοι καί νά πληρώσουμε αὐτή τήν τιμή μέ τό ἄπλωμα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ τῆς Ἑλλάδας πρός ἀκρωτηριασμό ἀπό τήν Ἰταλία καί τοῦ ἀριστεροῦ πρός ἀκρωτηριασμό ἀπό τή Βουλγαρία.

Φυσικά δέν ἦταν δύσκολο νά προβλέψει κανεῖς ὅτι σέ μιά τέτοια περίπτωση οἱ Ἄγγλοι θά ἔκοβαν καί αὐτοί τά πόδια τῆς Ἑλλάδας. Καί μέ τό δίκιο τους. Κυρίαρχοι πάντοτε τῆς θάλασσας δέν θά παρέλειπαν, ὑπερασπιζόμενοι τοὺς ἑαυτοὺς τους, ἔπειτα ἀπό μιά τέτοια αὐτοδούλωση τῆς Ἑλλάδας στοὺς ἐχθροὺς τους νά καταλάβουν τήν Κρήτη καί τά ἄλλα μᾶς νησιά τουλάχιστον. Τό συμπέρασμα αὐτό δέν προέκυπτε μόνο ἀπό τήν πιό ἀπλή λογική, ἀλλά καί ἀπό ἀσφαλεῖς βέβαιες πληροφορίες ἀπό τήν Αἴγυπτο, ὅπου εἶχε ἤδη προμελετηθεῖ καί ἀντιμετωπισθεῖ ἡ ἐνέργεια πού θά ἔπρεπε νά γίνεῖ ὡς φυσικό ἐπακόλουθο κάθε τυχόν ἐκούσιας ἢ ἀκούσιας συνεργασίας τῆς Ἑλλάδας μέ τόν Ἀξονα, στά ἐλληνικά νησιά, ὥστε νά ἐμποδιστοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ Ἀξονα νά τά χρησιμοποιοῦσουν.

Δέν μπορῶ ἀφετέρου νά μὴν παραδεχθῶ, ὅτι σέ μιά τέτοια περίπτωση τό δίκιο δέν θά βρίσκονταν μέ τό μέρος τῆς κυβέρνησης, ἢ ὅποια γιά νά προφυλάξει τόν λαό ἀπό τόν πόλεμο θά τόν καταδίκαιζε σέ ἐθελούσια ὑποδούλωση, μετά ἐθνικοῦ ἀκρωτηριασμοῦ. Αὐτή ἡ δῆθεν προφύλαξη θά ἦταν γιά τήν τύχη, στό μέλλον, τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, πλέον ὀλέθρια καί ἀπό τίς χειρότερες ἔστω συνέπειες τοῦ πολέμου. Τό δίκαιο, λοιπόν, δέν θά ἦταν μέ τό μέρος τῆς κυβέρνησης τῆς Ἀθήνας, ἂν ἡ τελευταία ἐνεργοῦσε κατά τίς ὑποδείξεις τοῦ Βερολίνου πού ἀνέφερα.

Τό δίκαιο θά ἦταν μέ τό μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος θά τήν καταδίκαζε, καί μέ τό μέρος τῶν Ἀγγλων οἱ ὁποῖοι, ὑπερασπιζόμενοι τήν ὑπαρξή τους, ἐπίσης δικαίως θά λάμβαναν τά μέτρα πού φέρονται νά ἔχουν μελετήσει, εἰσακούοντες ἄλλωστε τίς δίκαιες αἰτιάσεις τῶν Ἑλλήνων, πού θά προέκυπταν ἐν καιρῷ ἂν δινόταν ἡ εὐλογος αὐτή ἀφορμή. Θά δημιουργοῦνταν ἔτσι ὅχι δύο, ὅπως τό 1916, ἀλλά τρεῖς αὐτή τή φορά Ἑλλάδες.

Πρώτη θά ἦταν ἡ ἐπίσημή της Ἀθήνας, ἡ ὁποία θά εἶχε φτάσει στήν πώρωση καί στό κατάντημα γιά νά ἀποφύγει τόν πόλεμο νά δεχτεῖ νά γίνει ἐθελοντής δοῦλος, πληρώνοντας μάλιστα τήν τιμή αὐτή καί μέ τήν συγκατάθεσή της νά αὐτοακρωτηριασθεῖ τραγικότερα, παραδίνοντας στή δουλεία πληθυσμούς ἀμιγῶς ἑλληνικούς καί μάλιστα μπορῶ νά πῶ τούς ἑλληνικότερους τῶν ἑλληνικῶν.

Δεύτερη θά ἦταν ἡ πραγματική Ἑλλάδα. Δηλαδή ἡ παμφηφία τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ Ἔθνους, τό ὁποῖο ποτέ δέν θά ἀποδεχόταν τήν ἐκούσιά του ὑποδούλωση πληρωμένη μάλιστα μέ ἐθνικό ἀκρωτηριασμό ἀφόρητο, πού θά ἰσοδυναμοῦσε μέ ὀριστική ἀτίμωση καί μελλοντική σίγουρη ἐκμηδένιση τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς ἔννοια καί ὄντότητα, πρῶτα ἠθική καί δεύτερον καί ὑλική. Τό Ἔθνος οὐδέποτε θά συγχωροῦσε στόν Βασιλιά καί στήν Ἐθνική Κυβέρνηση τῆς 4ης Αὐγούστου τέτοια πολιτική.

Τρίτη, τέλος, θά προέκυπτε μιᾶ ἀκόμη Ἑλλάδα, ἡ Ἑλλάδα τήν ὁποία δέν θά παρέλειπαν νά δημιουργήσουν, φυσικά μέ τήν ἐπίκληση τοῦ δημοκρατισμοῦ, οἱ δημοκρατικοί Ἕλληνες ὑπό τήν κάλυψη τοῦ βρετανικοῦ στόλου, στήν Κρήτη καί στά ἄλλα νησιά. Ἡ τρίτη αὐτή Ἑλλάδα, ἡ «Δημοκρατική» θά εἶχε μέ τό μέρος τῆς ὅχι μόνο τήν πρόθυμη ὑποστήριξη τῆς Ἀγγλίας, στήν ὁποία θά ἔδινε τό δικαίωμα νά καλύψει τά νησιά μας, καλυπτόμενη καί ἡ ἴδια στή βόρειο Ἀφρική, ἀλλά θά εἶχε μέ τό μέρος της καί τό ἐθνικό δίκιο. Ἡ ἠθική δύναμη λοιπόν θά ἀπορροφοῦσε μοιραίως τήν ἐπίσημη Ἑλλάδα, γιατί θά διέθετε ἡ τρίτη αὐτή Ἑλλάδα, τήν ἀνεπιφύλακτη ἔγκριση καί ἐνίσχυση τῆς ἀνεπίσημης δεύτερης Ἑλλάδας, τήν ἐθνική δημόσια γνώμη ἐν τῇ παμφηφίᾳ της.

Ἐξῆς κύριοι τήν περίοδο τοῦ ἐθνικοῦ διχασμοῦ, πού δημιουργήθηκε τό 1916 ὅταν ἀπό τήν κατάσταση ἐκείνη προέκυψαν δύο Ἑλλάδες, ἡ τῆς Ἀθήνας καί τῆς Θεσσαλονίκης. Τόν κίνδυνο ἀπό μιᾶ νέα διαίρεση τῆς Ἑλλάδας, μιᾶ νέα διαίρεση μάλιστα κατὰ πολύ τραγικότερη, διότι ὅπως τήν σκιαγράφησα δέν θά

ἦταν καν διχασμός, ἀλλὰ τριχοτόμηση, τόν κίνδυνο αὐτό τόν θεωρῶ γιά τό Ἔθνος καί γιά τό μέλλον του ἀσύγκριτα χειρότερο ἀπό τόν πόλεμο, ἔστω καί αὐτόν τόν πόλεμο, ἀπό τόν ὅποιον εἶναι δυνατό καί ὑποδουλωμένη νά βγεῖ προσωρινῶς ἡ Ἑλλάδα.

Λέγω προσωρινῶς γιατί πιστεύω ἀκράδαντα ὅτι τελικῶς ἡ νίκη θά εἶναι μέ τό μέρος μας. Γιατί οἱ Γερμανοί δέν θά νικήσουν. Δέν μποροῦν νά νικήσουν. Ὑπάρχουν πολλά ἐμπόδια. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἀποφασισμένη νά μήν προκαλέσει μέν, μέ κανένα τρόπο κανέναν, ἀλλά καί μέ κανέναν τρόπο νά μήν ὑποκύψει. Πρό παντός εἶναι ἀποφασισμένη νά ὑπερασπίσει τά ἐδάφη της, ἔστω καί ἂν πρόκειται νά πέσει. Ἦδη ἡ ἀπόφασή της αὐτή καί ἡ πολιτική της αὐτή, χάρις στήν ὁποία ἀπρόκλητα προσβλήθηκε, χάρισε στόν τόπο καί στόν λαό μᾶς τό πλεόν ἀνεκτίμητό των ἀγαθῶν καί τό μεγαλύτερο στοιχεῖο τῆς δύναμής του. Αὐτή ἡ πολιτική ἔδωσε στόν λαό τήν ἀπόλυτη ψυχική καί πανεθνική ἔνωσή του.

Σήμερα ὅμως ἐπὶ πλεόν ὑπάρχουν καί μερικοί ἄλλοι παράγοντες προδικάζουν τήν τελική μας νίκη. Ἡ Τουρκία δέν εἶναι ὅπως τό 1916 σύμμαχος τῶν Γερμανῶν. Εἶναι σύμμαχος τῶν Ἀγγλῶν. Ἡ Βουλγαρία βέβαια ἐνεδρεύει καί τώρα ὅπως καί τότε, ἀλλά ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτή τήν ἐποχή, τουλάχιστον πρὸς τό παρόν, δέν τολμᾷ. Ὁ καιρός ὅμως δέν δουλεύει γιά τόν Ἀξονα. Δουλεύει γιά τοὺς ἀντιπάλους του. Τέλος, γιά τή Γερμανία ἡ νίκη θά ἦταν σέ κάθε περίπτωση δυνατή μόνο μέ κοσμοκρατορία. Ἀλλά ἡ κοσμοκρατορία γιά τήν Γερμανία κατέστη ὀριστικά ἀδύνατη στή Δουνκέρκη.

Ὁ πόλεμος γιά τόν Ἀξονα ἔχει χαθεῖ, ἀπό τή στιγμή πού ἡ Ἀγγλία διακήρυξε: «Θά πολεμήσουμε ἔστω καί μόνοι στό νησί μας καί πέραν τῶν θαλασσῶν. Θά πολεμήσουμε μέχρι τῆς νίκης». Ἀλλά ἐπιπλέον ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει νά γνωρίζουμε ὅτι δέν πολεμᾶμε μόνο γιά τή νίκη, ἀλλά καί γιά τή δόξα. Δέν ξέρω ἂν κανεῖς ἀντιβενιζελικός ἀπό ἐσάς εἶναι πάντοτε ἀδιάλλακτος.

Λοιπόν, ἀκοῦτε γιά νά συνεννοηθοῦμε. Ἐγώ κύριοι, ὅπως ἐπαρκῶς σᾶς ἐξήγησα, τήρησα μέχρι σήμερα τήν πολιτική τοῦ αείμνηστου Βασιλέως Κωνσταντίνου, δηλαδή τήν πολιτική τῆς οὐδετερότητας. Ἐκανα τό πᾶν γιά νά κρατήσω τήν Ἑλλάδα μακράν της σύγκρουσης τῶν μεγάλων κολοσσῶν. Ἦδη μετά τήν ἄδικη ἐπίθεση τῆς Ἰταλίας, ἡ πολιτική πού ἀκολουθῶ εἶναι ἡ πολιτική τοῦ αείμνηστου Βενιζέλου. Διότι εἶναι ἡ πολιτική συνταυτι-

σμοῦ τῆς Ἑλλάδας μέ τήν τύχη τῆς δύναμης, γιά τήν ὁποία ἡ θάλασσα εἶναι ἀνέκαθεν, ὅπως καί γιά τήν Ἑλλάδα, ὅχι τό ἐμπόδιο πού χωρίζει, ἀλλά ἡ ὑγρή λεωφόρος πού συνδέει.

Βέβαια στήν ἱστορία μᾶς τήν νεώτερη δέν εἶχαμε μόνο εὐγνωμοσύνης λόγους γιά τήν Ἀγγλία, τῆς ὁποίας ἄλλωστε ἡ μεταπολεμική πολιτική, τῶν τελευταίων ἰδίως ἐτῶν, εἶναι πολιτική μεγίστων καί ἱστορικῶν ἀγγλικῶν εὐθυνῶν. Ἀλλά τίς εὐθύνες αὐτές ἡ Ἀγγλία τίς ἀποδίδει σήμερα μέ τήν περήφανη ἀποφασιστικότητα λαοῦ μεγάλου, σώζοντας τήν ἐλευθερία τοῦ κόσμου καί τοῦ πολιτισμοῦ. Γιά τήν Ἑλλάδα ἡ Ἀγγλία εἶναι φυσική φίλη καί ἐπανειλημμένα ἀποδείχθηκε προστάτρια, ἐνίοτε δέ ἡ μόνη προστάτρια.

Ἡ νίκη θά εἶναι καί δέν μπορεῖ νά μήν εἶναι δική μας. Θά εἶναι νίκη τοῦ Ἀγγλοσαξωνικοῦ κόσμου, ἀπέναντι στόν ὁποῖο ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία ἀφοῦ ὡς τώρα δέν κατόρθωσε νά ἐπιτύχει ὀριστικό ἀποτέλεσμα, εἶναι καταδικασμένη νά συντριβεῖ. Διότι ἀπό τώρα καί πέρα ὁ ὀρίζοντας δέν πρέπει νά θεωρεῖτε γιά τόν Ἄξονα ἀνέφελος, οὔτε πρός Ἀνατολᾶς. Καί ἡ Ἀνατολή εἶναι πάντοτε μυστηριώδης. Πάντοτε ἦταν, ἀλλά σήμερα περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορᾶ εἶναι γεμάτη ἀπό ἀπρόοπτα καί μυστήριο. Τελικῶς λοιπόν θά νικήσουμε. Καί θέλω φεύγοντας ἀπό τήν αἴθουσα αὐτή νά πάρετε μαζί σας ὅλη τήν δική μου ἀπόλυτη βεβαιότητα ὅτι θά νικήσουμε.

Ἐν τούτοις πρέπει νά σᾶς ἐπαναλάβω, ὅτι ἐπισημότερο διακήρυξα ἀπό τήν πρώτη στιγμή. Ἡ Ἑλλάς δέν πολεμᾷ γιά τή νίκη. Πολεμᾷ γιά τή Δόξα. Καί γιά τήν Τιμή της. Ἐχει ὑποχρέωση πρός τόν ἑαυτό της νά μείνει ἄξια τῆς ἱστορίας. Ἡ Ἰταλία εἶναι μεγάλη δύναμη, ὅταν δέ προχθές ἔγινε ἡ πρώτη ἀεροπορική ἐπιδρομή, ὁμολογῶ ὅτι μέ ἐκπληξη ἄκουσα σέ σχετική ἐρώτησή μου τήν ἀπάντησή ὅτι τά ἐπιδράμοντα ἀεροπλάνα ἦταν μόνο ἰταλικά.

Αὐτό φτάνει νά σᾶς δώσει νά καταλάβετε μέ ποιές ἰδέες μῆκα στόν πόλεμο. Ἀλλά ὑπάρχουν στιγμές κατά τίς ὁποῖες ἕνας λαός ὀφείλει, ἂν θέλει νά μείνει μέγας, νά εἶναι ἱκανός νά πολεμήσει, ἔστω καί χωρίς καμιᾶ ἐλπίδα νίκης. Μόνο γιατί πρέπει. Γνωρίζω ὅτι ὁ ἐλληνικός λαός θά ἦταν ἀδύνατο νά δεχτεῖ ὅτιδῆποτε ἄλλο αὐτή τή στιγμή. Γιατί εἶναι ἐλεύθερος καί ἀπερίσπαστος στή φυσική του εὐθυκρισία καί ὑπερηφάνεια, ἐφόσον δέν δόθηκε ἡ εὐκαιρία νά θολωθεῖ ἡ κρίση του διά ἀγοραίων θορύβων καί παραπλανητικῶν ἐκστρατειῶν.

Κάναμε ὅτι ἦταν δυνατό γιά νά μήν ἔχουμε τό παραμικρό ἄδι-

κο. Καί θά ἐξακολουθήσουμε τήν ἴδια τακτική μέχρι τέλους. Σᾶς ἔχω στό τραπέζι μερικά ἔγγραφα. Εἶναι ὅλες οἱ ἀποδείξεις τῆς ἰταλικῆς ἐνέδρας ἐκ προμελέτης. Ὅταν τελειώσω μπορείτε νά τά δεῖτε. Περιττό νά πάρετε σημειώσεις. Συντομότερα θά δημοσιευτοῦν στή Λευκή Βίβλο, ἡ ὁποία διέταξα νά ἐκδοθεῖ τό ταχύτερο. Δέν σᾶς κρύβω κύριοι ὅτι ἡ κατάσταση εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολη. Μᾶς περιμένουν μάλιστα δοκιμασίες μεγάλες.

Γιά νά μήν δώσω εὐκαιρία πρὸς τήν ἐπιζητούμενη διά παντός τρόπου ἀφορμή κατασυκοφάντησής μας, βρέθηκα ὑποχρεωμένος νά πάρω μιᾶ ἀπόφαση ἐξόχως σοβαρή. Νά μήν κάνω ἐπιστράτευση ὅταν ἀπό καιροῦ τήν ζητοῦσε καί ἐξακολούθησε ἐπανειλημμένα νά μοῦ ζητᾷ τό Ἐπιτελεῖο. Ὁ ἰταλικός ὄγκος λοιπόν βρῆκε ἀπέναντί του δυνάμεις πολύ ἀσθενεῖς, τουλάχιστον γιά τήν κρούση τῶν πρώτων ἡμερῶν.

Ὁ ρόλος σᾶς εἶναι σήμερα μέγας καί ἐπισημότερος. Μή χάνετε τό θάρρος σας, ὅτιδήποτε καί ἂν γίνει, γιατί ἀλλιῶς ἀδύνατον νά φανεῖτε ἄξιοι τοῦ λαοῦ σας καί τοῦ καθήκοντός σας, τό ὁποῖο εἶναι νά συντηρήσετε τήν ἱερή φλόγα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, νά βοηθήσετε τόν μαχόμενον στρατό, νά ὑπάρξετε συνεργάτες τῆς κυβέρνησης, ὅτι καί ἂν αἰσθάνεστε γιά αὐτή. Πρέπει νά πιστέψετε ἐσεῖς γιά νά μπορέσετε νά μεταδώσετε τήν πίστη σας στό κοινό σας, μολονότι αὐτή τή φορά ἔχουμε ὅλοι μας νά πάρουμε ἀπό τόν ἐλληνικό λαό καί ἀπό τό ἀπερίγραπτο θάρρος τοῦ καί ὄχι νά δώσουμε.

Θέλω ἀκόμα νά πῶ κάτι. Ξέρω μέ βεβαιότητα ὅτι ἀπό τή φοβερή αὐτή δοκιμασία ἡ Ἑλλάδα θά ὑποφέρει. Ξέρω ἐπίσης μέ βεβαιότητα ὅτι τελικῶς ἐξέλθει ὄχι μόνο ἔνδοξη, ἀλλά καί μεγαλύτερη. Θά προσέξατε τό τηλεγράφημα τοῦ κ. Τσώρτσιλ, τό ὁποῖο δημοσιεύτηκε σήμερα στίς ἐφημερίδες, μέ ἀνακοίνωση τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Λοιπόν ἐπιθυμῶ νά σᾶς τονίσω τοῦτο. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι στό τηλεγράφημα αὐτό δέν βλέπουν γραπτὴ ἐπιβεβαίωση ἐγγράφου συμφωνίας γιά τὰ Δωδεκάνησα, δέν ξέρουν νά διαβάζουν μέσα ἀπό τίς γραμμές. Καί κάτι ἄλλο ἀκόμα. Τὰ Δωδεκάνησα προδικάζουν».

28η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

Σοφία Βέμπο

Γράφει ὁ Γεώργιος Δ. Ἀναγνωστόπουλος

Τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1940 ἡ Σοφία Βέμπο ἔγραψε ἕναν ὁλόκληρο θρύλο, πού θά ζεῖ ὅσο θά ζοῦν τὰ «Παιδιά τῆς Ἑλλάδος...». Μαζί τους θά ζεῖ καί ἡ Βέμπο.

Καί κάθε πού θάρχεται ὁ Ὀκτώβρης, θά ἀνασταίνει ἡ φωνή τῆς ἐκείνη τήν ἐποποιία, ἐκείνη τήν ὁλόφωτη πορεία τοῦ Ἕθνους γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ χρέους του καί τὰ τραγούδια τῆς θά φτερουγίζουν στά χεῖλη τῶν Ἑλλήνων.

Ὅπως τότε... Τότε πού φτερούγιζαν στά χεῖλη τῶν φαντάρων τοῦ '40. Τότε πού ἀντιλαλοῦσαν στίς χιονισμένες Βορειοηπειρώτικες βουνοκορφές καί ἐνώνονταν μέ τήν ἰαχή « Ἀέρα, Ἀέρα ».

Ἦταν τὰ τραγούδια τῆς Νίκης καί τῆς Ἑλπίδας. Κρέμονταν ἀπό τὰ χεῖλη τῶν στρατιωτῶν, σάν ὄρθωναν τὰ στήθη τοὺς ἀπέναντι στίς σιδηροφράκτες στρατιές τῆς Ἰταλίας καί ἔγραφαν μέ τήν λόγ-χη τοὺς τό ἀθάνατο «ΟΧΙ».

Κυμάτιζαν ἀπό βουνοκορφή σέ βουνοκορφή τὰ τραγούδια τῆς Βέμπο. Τόσο μέ τόν σοβαρό στίχο «Παιδιά τῆς Ἑλλάδος παιδιά...» ὅσο καί τόν σατυρικό «Βάζ' ὁ Ντοῦτσε τήν στολή του». Συγκλόνιζαν «τά παιδιά τῆς Ἑλλάδος», ὅπου κι' ἄν βρῖσκονταν. Στή πρώτη γραμμὴ καί στά μετώπισθεν, στοὺς πρόχειρους καταυλισμούς καί στίς πορεῖες, στά νοσοκομεῖα καί στά ἀναρρωτήρια. Παντοῦ... Καί σάν τέλειωσε ὁ πόλεμος πῆραν τόν δρόμο τους μέ τόλμη καί ὑψώθηκαν ἀποφασιστικά ἀντίκρου στὸν κατακτητὴ. Γιά νὰ ἐμψυχώσουν γιά μιὰ ἀκόμα φορὰ τὸν φιμωμένο Ἑλληνικὸ Λαό.

Τὰ χεῖλη τῆς Βέμπο δέν κλείστηκαν οὔτε στὴν Κατοχή. Ἀκολούθησαν τήν πορεία τῶν ἡρωϊκῶν μαχητῶν τῆς ἀθάνατης Ἑλληνικῆς Ἰδέας, τῆς Ἐλευθερίας καί πέταξαν κοντά τους, κάποιο πρωῒνό, γιά τό Κάιρο. Ἔτσι, τό Ἀλβανικὸ Ἕπος ζωντάνεψε καί στίς πυρακτωμένες ἀμμουδερές ἐρήμους τῆς Αἰγύπτου.

«Παιδιά τῆς Ἑλλάδος παιδιά...» Ἦταν τό ἀρράγιστο κάλεσμα τῆς θρυλικῆς Τραγουδίστριας τῆς Νίκης μέχρι ποῦ ἦρθε ἡ λευτεριά.

Εἶναι δεμένη ἡ μορφή τῆς Βέμπο μέ τήν ἐποποιία τοῦ '40. Δεμένη ὅπως ὁ Τυρταῖος μέ τήν ἱστορία τῆς Σπάρτης. Κί'αυτό τό πάντρεμα τοῦ πολέμου μέ τό τραγούδι τῆς δημιουργήσε τόν θρύλο. Ἐναν θρύλο πού μιλάει γιά μιά γυναίκα πού ἐνθουσίαζε τοὺς στρατιῶτες τῆς δόξας. Στίς πιό δύσκολες στιγμές τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ φωνή τῆς στάθηκε ὁδηγός γιά τίς καρδιές τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦτου τοῦ τύπου.

— Ὅσοι τραγούδισαν μέ τήν λόγχη στό χέρι, τότε, τά τραγούδια τῆς τά σιγοφιθύρισαν καί τήν βροχερή ἐκεῖνη Μαρτιάτικη Κυριακή, 11/3/1978, στό Πρῶτο Νεκροταφεῖο τῆς Ἀθήνας, ἀποχαιρετώντάς την, στό μεγάλο της ταξεῖδι. Ἦταν τό στερνό τραγούδι στή γυναίκα, πού μέ τήν φωνή τῆς στάθηκε δίπλα τους τήν ὥρα τῆς μάχης, παρασέρνοντάς τους στό χορό τῆς Νίκης καί ἄφησε πίσω της, χαραγμένη ἀνεξίτηλα στίς καρδιές τῶν Ἑλλήνων τήν φωνή της, νά ζωντανεύει τ' ἀλησμόνητα τραγούδια τῆς Νίκης.

Ἡ μνήμη της, ἐνωμένη μέ τήν ἱστορία, θά θυμίζει τήν ἀκατάλυτη Ἑλληνική ψυχή καί τίς ἀτέλειωτες πορεῖες τῆς Φυλῆς μας στίς χιονισμένες βουνοκορφές τοῦ καθήκοντος καί τῆς τιμῆς. -

Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ἀνωτέρω δημοσιεύματος προσθέτω μία ἱστορική φωτογραφία τῆς Σ. Βέμπο στό πιλωτήριο ἑνός ἀεροσκάφους τῆς πολεμικῆς Ἀεροπορίας .

Ἰωάν. Γ. Ράμμος, Ἀντιπτέραρχος (Ι) ἐ.ἀ.

Ἡ 13 ΜΕΒ.,
ἐκτός ἀπό τήν κύρια
ἀποστολή της,
ἦταν ἐπιφορτισμένη
καί μέ τήν ἐκτέλεση
πτήσεων ὑψηλῶν
προσώπων.

Σ' αὐτήν
τήν περίπτωσι,
στό Avro Anson
ἐπέβαινε ἡ «τραγου-
δίστρια τῆς Νίκης»
Σοφία Βέμπο.

Γιά τή συνολική της
προσφορά στήν
ἐμφύχωση τοῦ ἡθικοῦ

τοῦ Ἑλλήνα Στρατιώτη τιμήθηκε μέ τό Χρυσό Σταυρό τοῦ Β. Τάγματος
τῆς Εὐποιίας καί τό Μετάλλιο Ἐξαιρετῶν Πράξεων.
(Προσφορά οἰκογένειας Σμηνάρχου Ε. Τζαμτζῆ)

Ἀσήμω Γκούραινα

Ἡ Ἑλληνίδα φρούραρχος τῆς Ἀκρόπολης Ἀθηνῶν

Γράφει ὁ Γεώργιος Δ. Ἀναγνωστόπουλος

Ὁ γάμος τῆς ἀρχοντοπούλας τοῦ Λιδωρικίου μέ τό πρωτοπαλ-
λίκαρο τοῦ Ὀδυσσέα Ἀνδρούτσου, Γιάννη Γκούρα, πού εἶχε δια-
κριθεῖ στή μάχη τῆς Γραβιάς καί τώρα ἦταν Φρούραρχος Ἀθηνῶν,
ἔγινε ἐπίσημα στήν Ἀθήνα, στήν πλατεία τοῦ Θησείου, στίς 16 Φε-
βρουαρίου τοῦ 1823.

Ἡ Ἀσήμω ἦταν κόρη τοῦ Ἀναγνώστη Λιδωρίκι, Κοτσαμπάση
τῆς περιφέρειας τοῦ Λιδωρικίου. Καταγόταν ἀπό ἐνδοξη οἰκογέν-
εια τῆς Δωρίδας, πού εἶχε τήν τιμή νά προσφέρει στόν ἀγῶνα γιά
τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Ἑθνους μᾶς πολύτιμες ὑπηρεσίες.

Μετά τήν ἱεροτελεστία ἡ γαμήλια πομπή ἀνέβηκε στήν Ἀκρό-
πολη. Τό Ἐρέχθειο εἶχε διαμορφωθεῖ σέ κατοικία τοῦ Φρουράρχου
κι ἐκεῖ θά ἔμενε πιά ἡ Ἀσήμω, ἡ σύζυγος τοῦ Φρούραρχου Γκούρα.

Ἡ Ἀσήμω, ἦταν γνωστή στήν ἐποχή της ὡς Γκούραινα ἡ Ντα-
νιάνα, ἐπειδὴ ἦταν ὑψηλόσωμη καί ὠραία, ἀπό τό «Νταλιάνι»,
ὅπως ἔλεγαν τό μακρύ καριοφίλι καί κατ' ἐπέκταση ἡ ψηλή καί
ὁμορφη γυναίκα.

Γεννημένη σ' ἓνα ἀναπτυγμένο περιβάλλον, αἰσθανόταν βαθιά
τήν σημασία τοῦ Ἀγῶνα καί ἤθελε νά φανεῖ ἀντάξια «τῶν περι-
στάσεων καί τῆς θέσεως, πού τήν ἔφερε ὁ γάμος της». Ἀγαποῦσε
πολύ τήν Πατρίδα. Καί τί δέν θά 'δίνε τίμημα γιά τήν λευτεριά!...

Ψυχὴ θαρραλέα καί εὐγενική μέ φυσική καλωσύνη καί ἀρχοντιά
ἤθελε νά ὑπηρετήσῃ τόν ἀνθρώπινο πόνο, νά τόν ἀνακουφίσει. Καί
ἦταν πολὺς, πολὺς ὁ πόνος ἐκεῖνα τά χρόνια.

Ὁ Α. Fabre τήν ἀναφέρει ἰδιαίτερα γιά τήν γενναία προσφορά
της στόν ἔρανο γιά τό Μεσολόγγι τους τελευταίους μῆνες τῆς μαρ-
τυρικῆς πολιορκίας του: «Ἦταν ἡ παρήγορος καί εὐεργέτις πα-
σῶν των πολιορκημένων οἰκογενειῶν καί ὄντως ἐνάρετος», γρά-
φει ὁ Χ. Βυζάντιος, πού πολέμησε μαζί μέ τόν τακτικό στρατό στήν
Ἀκρόπολη καί διαψεύδει μέ ἀγανάκτηση τίς συκοφαντίες τοῦ
Σουρμελή, γιατί «οὐδένα ἡ Ἀθηναῖον» ἄφησε «ἀσυκοφάντητον καί
ἀκατηγόρητον στήν «Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν».

Τό 1826 ἔπεφτε τό Μεσολόγγι κι ὁ Κιουταχῆς γινόταν κύριος τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας. Στίς 3 Αὐγούστου κυρίεψε καί τήν Ἀθήνα. Τό τελευταῖο προπύργιο τοῦ Ἀγώνα ἔμενε ἡ Ἀκρόπολη. Ἐκεῖ μονάχα κυμάτιζε περήφανα ἡ Ἑλληνική Σημαία.

Ὁ Κιουταχῆς ἄρχισε νά περισφίγγει τό Κάστρο, ἔτσι ὀνομαζόταν ἡ Ἀκρόπολη, ἔστησε γύρω του πυροβολεῖα καί τό βομβάρδιζε σχεδόν ἀπ' ὅλα τα μέρη, πολλές ὥρες κάθε μέρα.

Δέν θ' ἀναφερθοῦμε στούς ἀγῶνες, στούς ἡρωϊσμούς, ἀλλά καί στήν ἐφευρετικότητα τῶν πολιορκούμενων γιά νά ἐξουδετερώσουν τά σχέδια τοῦ Κιουταχῆ. Οἱ Ἀμφισσεῖς καί οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν τόν «ὑπέρ πάντων ἀγώνα» ἀποφασισμένοι νά ἀγωνιστοῦν «μέχρις ἐσχάτων». Ὁ Φρούραρχος ὅλη τήν νύχτα ἐπιθεωροῦσε τά τεῖχη.

Τά μεσάνυχτα τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου, κάποια στιγμή, κατέβηκε ὡς τόν « Σερπετζέ», μικρό τεῖχος κτισμένο ἀπό τοὺς Τούρκους μεταξύ του Ὡδεῖου τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καί τοῦ Θεάτρου τοῦ Διονύσου. Ἐκείνη τήν ὥρα ἀκούγονταν κάποιοι ἀραιοί πυροβολισμοί. Ἀπό τόν λόφο τοῦ Φιλιπάππου οἱ Τουρκαλβανοί ἔβαλλαν ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, πού φύλαγαν αὐτήν τήν περιοχή. Καί οἱ Ἀθηναῖοι ἀνταποκρίνονταν. Ὁ Γκούρας πῆρε τό ὄπλο του νά πυροβολήσει. Μά δέν πρόλαβε. Μιά σφαῖρα ἐχθρική στόν δεξιό κρόταφο ἦταν τό θανάσιμο πλήγμα. Οἱ στρατιῶτες τύλιξαν σέ μιά κάπα τό νεκρό σῶμα καί δακρύβρεχτοί το μετέφεραν στό Ἑρέχθειο.

Ἡ καρδιά τῆς Γκούραινας σφίγγεται μπροστά στό ἀπρόσμενο θέαμα. «Δέν εἶναι ὥρα γιά κλάματα» σκέπτεται. «Ἡ Πατρίδα κινδυνεύει». Μιά βαριά ἀτμόσφαιρα ἔχει ἀπλωθεῖ. Θλίψη καί κατῆφεια στήν Ἀκρόπολη.

Τό πρωῒ τόν μετέφεραν μπροστά ἀπό τόν Παρθενώνα γιά προσκύνημα. Τήν ὥρα τῆς ἐκφορᾶς τοῦ 35χρονοῦ Φρουράρχου κλαῖνε τόν ἀρχηγό τοὺς τά παλικάρια του. Καί τότε, μπροστά στόν ἀνοικτό τάφο, μιά σκηνή τραγικοῦ μεγαλείου ξεδιπλώνεται, μιά σκηνή ἀπό ἐκεῖνες πού ἀλλάζουν τήν φορὰ τῶν πραγμάτων:

Ἡ Ἀσῆμω Γκούραινα ὀρθώνεται ἀξιοπρεπῆς καί ἐπιβλητική. Ἡ Φωνή της δηλώνει τόν κραδασμό τῆς ψυχῆς της: «Τί τόν κλαῖτε τώρα, ὀρέ, τόν σκοτωμένο; Ἄν ἔχετε φιλοτιμία καί πραγματικά τόν λυπάστε, πάψτε τά δάκρυα καί τά μοιρολόγια καί σταθεῖτε πιστοί γιά νά ὑπερασπιστοῦμε αὐτόν τόν βράχο, πού ἀπόμεινε τελευταῖος σέ ὁλόκληρη τήν Ρούμελη καί σ' αὐτόν στηρίζει ἡ πατρίδα ὅλες τίς ἐλπίδες της... Καί ἀφοῦ ἐκεῖνος σκοτώθηκε, ἐγώ θά ζῶσω τό σπαθί του, στή θέση του».

Ἄφωνοι μένουν οἱ στρατιῶτες του. Ἡ Γκούρainer ἀρπάζει ἀπὸ τὸ πλευρό τοῦ νεκροῦ τὸ ξίφος του, στρέφει τὴν αἰχμὴ του πρὸς τὸ μικρὸ εἰκόνισμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ τοποθετημένο ἐπάνω στὰ σταυρωμένα χέρια του καὶ καλεῖ τοὺς στρατιῶτες νὰ ὀρκιστοῦν πίστη καὶ ὑπακοή!

Ὅσοι ὀπλαρχηγοὶ εἶναι στὸ Κάστρο τὴν περιτριγυρίζουν. Οἱ καρδιές ἠλεκτρίζονται, ἀλλοιώνονται. Μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου, μέ βαθιὰ κατάνυξη «οἱ στρατιῶται τοῦ Γκούρα ὀρκίζονται νὰ μείνουν πιστοὶ εἰς τὴν χήραν τοῦ ἀρχηγοῦ των καὶ νὰ ὑπερασπίσουν μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς τὴν Ἀκρόπολιν».

Ἡ ὑπόσχεση τηρήθηκε. Ἡ Ἀσήμω ζωσμένη τὸ ξίφος τοῦ Γκούρα εἶναι ἡ Φρουράρχος τῆς Ἀκρόπολης καὶ ἀρχηγὸς τῶν ὀπλοφόρων τοῦ ἀνδρός της. Ὁ Γιάννης Μακρυγιάννης εἶναι Ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἀμφισσέων.

Δέκα πέντε μέρες κανονιοβολεῖ τὸ Κάστρο ὁ Κιουταχής, σάν ἔμαθε τὸν θάνατο τοῦ Γκούρα. Ἡ Ἀσήμω εἶναι ὁ παρήγορος ἄγγελος ὄλων. Γεμάτη στοργὴ περιποιεῖται ἀρρώστους καὶ τραυματίες μαζί μέ ἄλλες γυναῖκες, τοὺς κινητοποιεῖ. Παραστέκει στίς οἰκογένειες τῶν μαχητῶν, προσφέρει παντοῦ βοήθεια, συμπόνια, ἀγάπη...

Δεκέμβρης τοῦ 1826. Ὁ ἀγώνας γίνεται ὄλο καὶ δυσκολότερος. Τὸ κρῦο τσουχτερό. Τὰ καυσόξυλα ἀνύπαρκτα. Ἡ μπαρούτη κοιντεύει νὰ τελειώσει. Ὁ κλειὸς στενότερος. Ὁ βομβαρδισμὸς διαρκῆς ἀπὸ τὸν λόφο τοῦ Φιλοπάππου, τὴν Πνύκα, τὸν Ἄρειο Πάγο, τὸν ναὸ τοῦ Ὁλυμπίου Διός.

Μὰ ὁ φιλέλληνας Φαβιέρος μέ ἑκατοὶ σάκκους πυρολίθων καὶ ὁ Κριεζώτης, μέ τὴν ἀποφασιστικότητά τους, τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀνδρεία τους, μπαίνουν στὴν Ἀκρόπολη.

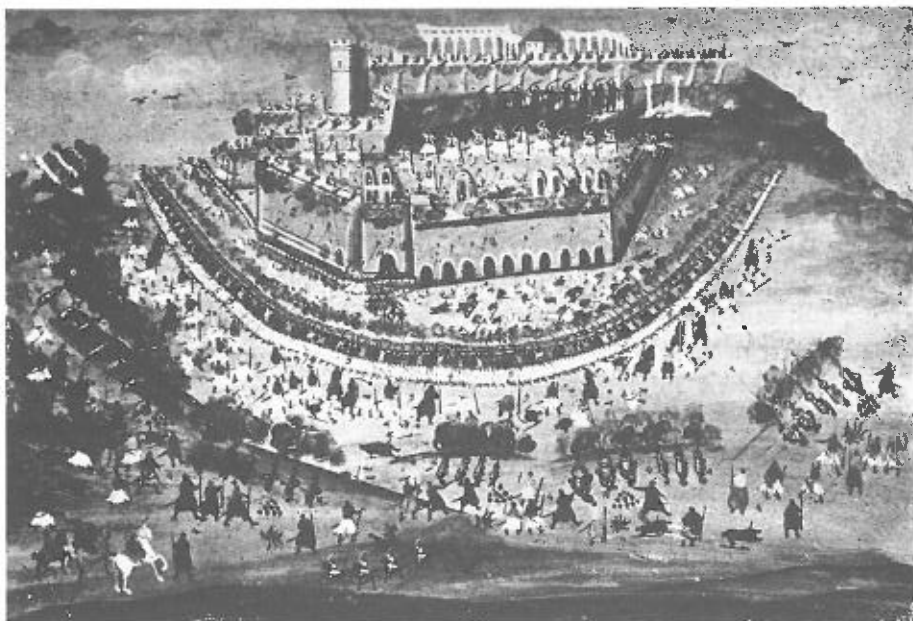
Ὁ Κριεζώτης ἀναλαμβάνει τὴν διοίκηση τοῦ Κάστρου. Ἡ Ἀσήμω δέν χρειάζεται νὰ ἐκτελεῖ πιά χρέη φρουράρχου. Μένει στὸ Ἐρέχθειο μέ τὸν πατέρα της, τὸν ἀδελφὸ της Ἀναστάση καὶ ἄλλους συγγενεῖς καὶ προσφέρει σ'ὄλους, σάν μάνα στοργικὴ, τίς ὑπηρεσίες της. Κι' ὄλοι τὴν τιμοῦν, τὴν σέβονται καὶ τὴν θεωροῦν καπετάνισσα. Ὅχι μόνον τὰ γυναικόπαιδα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ἡ φρουρά!...

Στίς 12 Ἰανουαρίου 1827 μιὰ «ὀγκώδης σφαῖρα πυροβόλου» ρίχνει ἓναν μεσημβρινὸ στύλο τοῦ Ἐρεχθείου. Στὴν πτώση τοῦ συμπαρασύρει καὶ τὴν φορτωμένη μέ χώματα ὀροφή.

Κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ τῆς ἀνέσुरαν δέκα τέσσερες

νεκρούς μεταξύ των ὁποίων τὴν ἡρώϊκὴ Γκούραινα, τὴν ἀδελφὴ τῆς Κάρμαινα μὲ τὰ τρία παιδιὰ τῆς, μιὰ ἀνηψιᾶ τῆς Γκούραινας καὶ μιὰ ὑπηρέτριά τῆς. Ὅλη ἡ Ἀκρόπολις τὴν θρήνησε! Ἦταν μιὰ μεγάλῃ Καρδιά Ἡ Ἀσὴμω Γκούραινα»....

* Πάντως, πολλοὶ μίλησαν τότε γιὰ θεία δίκη ἐνθυμούμενοι τὴν ἐμπλοκὴ τῆς στὴν ὑπόθεση τοῦ Ἀνδρούτσου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσέβειά τῆς πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ φονευθέντος συζύγου τῆς γιατί παρέβηκε τὴν «εὐχὴ καὶ τὴν κατάρρα» πού τῆς εἶχε ἀφήσει στὴ διαθήκη του νὰ μὴν παντρευτεῖ ἄλλον ἄντρα μετὰ τὸν θάνατό του, ἐνῶ αὐτὴ, πρὶν περάσουν τρεῖς μῆνες ἀπὸ τὸν θάνατό του, ἀνταποκρίθηκε στὸν ἔρωτα τοῦ νέου φρούραρχου τῆς Ἀκρόπολης Νικολάου Κριεζώτη, 42 ἐτῶν, καὶ τὸν ἀρραβωνιάστηκε ἀνεπίσημα, μὲ τὴν σύμφωνη γνώμῃ τῆς οἰκογένειας Λιδωρίκη. -

Πολιορκία Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 1827.
(Χεῖρ Π. Ζωγράφου, ὑδατογραφία σὲ χαρτόνι)

Αἰτωλική Καλλίπολις. Ὁ Μεγάλος Ναός

Π. ΘΕΜΕΛΗ

Καθηγητὴ Πανεπ. Κρήτης

Τό Κάλλιο τῆς Δωρίδος πού ἀνήκει διοικητικά στό Νομό Φωκίδας ἀποτελοῦσε στήν ἀρχαιότητα τμήμα τῆς ΒΑ Αἰτωλίας. Ἐξω ἀπό τήν ὀχυρωμένη πόλη τῶν κλασσικῶν καί ἑλληνιστικῶν χρόνων πού ἀνασκάφτηκε ἐντατικά μεταξύ των ἐτῶν 1977-1979 πρὶν καλυφθεῖ ἀπό τὰ νερά τῆς τεχνητῆς λίμνης τοῦ Μόρνου σέ ἀπόσταση 150 μ. περίπου νότια ἀπὸ τό τεῖχος, ἦλθε στό φῶς τόν Ἰούλιο - Αὐγουστο τοῦ 1979, ἓνας ναός πρώιμων Ἑλληνιστικῶν χρόνων. Ἐχει μῆκος 28,22 μ. καί πλάτος 12,55 μ. Παχὺ στῶμα καταστροφῆς μέ ἔντονα ἴχνη φωτιᾶς κάλυπτε ὁλόκληρό το οἰκοδόμημα. Μοναδική εἰκόνα παρουσίαζε ἡ κατακερματισμένη σέ ἑκατοντάδες θραύσματα κεράμωση λακωνικοῦ τύπου πού σκέπαζε ἐξ ὁλοκλήρου τὰ ἀρχιτεκτονικά κατάλοιπα. Ἡ κεραμική καί τὰ νομίσματα, πού βρέθηκαν μέσα στό στῶμα καταστροφῆς δέν εἶναι παλιότερά των ἀρχῶν τοῦ 3ου καί τοῦ τέλους τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Διαπιστώθηκε κατὰ τήν ἔρευνα ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ μνημειώδους αὐτοῦ ναοῦ ἦταν σύντομη. Κατασκευάστηκε στά τέλη τοῦ 4ου π.Χ. αἰ., ταυτόχρονα μέ τήν ὀχυρωμένη πόλη καί καταστράφηκε βίαια ἀπὸ φωτιά στίς ἀρχές τοῦ 3ου π.Χ. αἰ., προφανῶς κατὰ τήν ἐπιδρομὴ τῶν Γαλατῶν τό ἔτος 279 π.Χ. (Παύσ. Χ, 19,4).

Ὁ ναός εἶναι περίπτερος μέ πέντε κίονες στίς στενές καί δέκα στίς μακρές πλευρές. Ἡ κιονοστοιχία τοῦ πτεροῦ ἦταν ξύλινη. Μόνο οἱ βάσεις τῶν κιόνων ἦταν λίθινες (stone-footings), ὕψους 0,33 μ. καί διαμ. 0,55 μ. - 0,57 μ., ὅπως στὸν ναό τοῦ Ἀπόλλωνος στό Θέρμο της Αἰτωλίας. Ὁ σηκός, χτισμένος ἀπὸ ἀκανόνιστες πέτρες, ὡς ὕψος 0,90 μ. περίπου, καί ἀπὸ κεῖ καί πάνω μέ πλῆθρες, εἶναι μακρόστενος (διαστ. 11,40X6,60 μ.) καί διμερής.

Κάτω ἀπὸ τό συντηρητικὸ στά ἀρχιτεκτονικά του στοιχεῖα καί στή μορφή οἰκοδόμημα, σέ βαθύτερο στῶμα ἀποκαλύφθηκαν ἀρχιτεκτονικά λείψανα ἐνός προγενέστερου ὀρθογώνιου διμεροῦς κτίσματος, σέ δύο ἐπάλληλες φάσεις, κατασκευασμένου ἀπὸ μικρές ἀκανόνιστες πέτρες καί πλῆθρες. Ἡ κεραμική, ἀπὸ τό κτίσμα αὐτό

περιορίζεται σέ θραύσματα χειροποίητων, χονδροειδῶν, ἀκόσμητων ἀγγείων (κυρίως ἀπό πρόχους, ἀμφορεῖς καί θραύσματα πίθων) τῆς λεγόμενης πρώιμης ἐποχῆς τοῦ Σιδήρου. Παρόμοια χειροποίητη κεραμική ἀπό τοὺς Δελφούς, τῇ Μεδεῶνα τὴν Ἡπειρο καί τό Θέρμο χρονολογήθηκε στά γεωμετρικά-ἀρχαῖκά χρόνια μέ βάση κυρίως τὴν εἰσηγμένη κορινθιακή κεραμική πού βρέθηκε μαζί. Τό μόνο ἀσφαλές στοιχεῖο πού ἔχουμε γιά τή χρονολόγηση τῆς χειροποίητης κεραμικῆς ἀπό τό κτίσμα τοῦ Καλλίου, ἐκτός ἀπό ὀρισμένα θραύσματα κορινθιακῆς κεραμικῆς, εἶναι ἓνα χάλκινο ἀλογάκι, ὕψ. 0,06 μ. καί μέγ. μήκους 0,055 μ.) πάνω σε συμφυῇ ὀρθογώνια βάση (0,045X0,025 μ.), πού στήν κάτω ἐπιφάνειά της φέρει ἀνάγλυφες τεθλασμένες (ζίγκ-ζάγκ) γραμμές, σέ δύο παράλληλες σειρές. Μέ βάση τά μορφολογικά καί τά τεχνοτροπικά τοῦ στοιχείου μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ σέ κορινθιακό ἐργαστήριο καί νά χρονολογηθεῖ στό τέλος τοῦ 8ου π.Χ. αἱ. Βρίσκει τά παράλληλά του σέ ἓνα παρόμοιο ἀπό κιβωτιόσχημο τάφο τῆς Ἀλίκυρας (Χίλια Σπίτια) τῆς Αἰτωλίας καί σέ ἓνα ἱππάριο ἀπό τόν Ἀετό τῆς Ἰθάκης. Ἡ βάση τοῦ ἱππάριου ἀπό τό Κάλλιο καθὼς καί ἄλλων παρόμοιων ἐνδέχεται νά λειτουργοῦσε καί ὡς σφραγίδα.

Ἡ χειροποίητη κεραμική του Καλλίου καί ἡ παρουσία ἐνός μόνο χάλκινου γεωμετρικοῦ ἱππάριου φέρνει στό νοῦ τὴν ἀνάλογη περίπτωση τοῦ συνοικισμοῦ στή Βίτσα Ζαγορίου, ὅπου ἓνα μόνο χάλκινο κορινθιακό ἀλογάκι ἦλθε στό φῶς μαζί μέ τὴν ντόπια χειροποίητη κεραμική. Ἀπό τάφο στήν περιοχή τοῦ Καλλίου προέρχονται καί δύο ὀκτώσχημες χάλκινες πόρπες (spectacle fibulae) (ἄρ.εὔρ. 8898-8899) τῆς ἴδιας ἐποχῆς. Βρέθηκαν κοντά στό ἐρειπωμένο ἐκκλησάκι τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, στήν ἀριστερή ὄχθη τοῦ Μόρνου. Δοκιμαστική ἐρευνα στή θέση αὐτή ἔδωσε δύο τάφους κιβωτιόσχημους κατασκευασμένους ἀπό ὄρθιες ἀκατέργαστες πλάκες (διαστ. 0,50X0,70μ. καί 0,60X0,75μ.) πού περιεῖχαν νεκροῦς σέ συνεσταλμένη στάση.

Δίπλα στό ὀρθογώνιο γεωμετρικό κτίσμα στό Κάλλιο, κάτω ἀπό τόν σηκό τοῦ ἑλληνιστικοῦ ναοῦ, ἀποκαλύφθηκε ἓνας τετράγωνος βωμός (ἔσωτ. διαστ. 1,20X1,30 μ.). Τά τοιχώματά του ἦταν ἐπενδυμένα μέ ἀδούλευτες πλακερές πέτρες. Ἀνατολικά καί δυτικά ἀπό τό βωμό βρέθηκαν τοποθετημένες σέ δύο παράλληλες σειρές, κατὰ κανονικά διαστήματα, μεγάλες ἀκανόνιστες ἀλλά ἐπίπεδες, λίθινες πλάκες (6 στή δυτική πλευρά καί 4 στήν ἀνατολική (οἱ δύο λείπουν λόγω νεώτερης καταστροφῆς). Οἱ πλάκες στήριζαν ξύλι-

νους κίονες, πού τοποθετημένοι σέ δύο παράλληλες σειρές σχημάτιζαν μακρόστενη στοά (μήκους 10μ. καί πλάτους 3μ.), ἡ ὅποια περιέκλεινε τό βωμό. Ἡ στοά ἦταν στεγασμένη, ὅπως δείχνουν ἀρκετά θραύσματα λακωνικῆς κεράμωσης, πού ἦλθαν στό φῶς. Ὁ βωμός ἦταν γεμάτος ἀπό θραύσματα καμμένων ὀστέων ζώων, πῆλινα εἰδῶλια γυναικείων μορφῶν δύο-τρία πῆλινα πτηνά (περιστέρια), ἀσημένια, χάλκινα καί σιδερένια δακτυλίδια καί ἄλλα ἀντικείμενα. Ξεχωρίζουν ἓνα χάλκινο λαρνακίδιο (ὅπως τά παρόμοια ἀπό τό ἱερό στούς Λουσούς τῆς Ἀρκαδίας), ἓνας δακτυλιόλιθος ἀπό ὑαλόμαζα μέ παράσταση Νίκης σέ ἄρμα καί ἀρκετά μικρά σκυφίδια κορινθιακά καί ντόπια. Τά εἰδῶλια καί τά σκυφίδια χρονολογοῦνται στόν 6ο καί κυρίως στόν 5ο π.Χ. αἰ. Ἐχομε νά κάνουμε μέ προσφορές σέ γυναικεία θεότητα, πιθανῶς τήν Ἀφροδίτη. Τό γεωμετρικό κτίσμα δίπλα, πού ἔδωσε τό χάλκινο ἀλογάκι μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἐπίσης λατρευτικό. Ἡ λατρεία φαίνεται ὅτι συνεχίστηκε στά ἀρχαῖα καί τά κλασσικά χρόνια στόν στεγασμένο τετράγωνο βωμό, ὡς ὅτου χτίστηκε ὁ μνημειώδης ἐλληνιστικός ναός πού περιγράψαμε σύντομα στήν ἀρχή..

Οἱ σχέσεις Καλλίου καί Θέρμου εἶναι ἀπαραγνώριστες. Τό Μέγαρο Β τοῦ Θέρμου δέν μπορεῖ νά χρονολογηθεῖ εὐκολά μέ βάση τή ντόπια χειροποίητη κεραμική. Φαίνεται πῶς κατασκευάστηκε τόν 8ο π.Χ. αἰ., ὅπως δείχνουν τά πρῶιμα χάλκινα ἀναθήματα. Τά εὐρήματα ἀπό τίς ἀνασκαφές τοῦ Σωτηριάδη (1898-1908) καί κυρίως τοῦ Κ. Ρωμαίου καί πρόσφατά του Γιάννη Παπαποστόλου δείχνουν ὅτι τό Μέγαρο Β χρησιμοποιήθηκε ὡς τό τέλος τουλάχιστο τοῦ 7ου π.Χ. αἰ.. Ἐνα ἀκόμη στοιχεῖο συνδέει τό Μέγαρο Β μέ τόν στεγασμένο βωμό τοῦ Καλλίου: Οἱ δεκαοκτώ λίθινες πλάκες πού ἀποτελοῦσαν βάσεις λοξά τοποθετημένων ξύλινων δοκαριῶν γύρω στό Μέγαρο, πιθανῶς γιά τήν ἀντιστήριξη στέγης, σύμφωνα μέ παραδείγματα ἀπό τή βόρεια Εὐρώπη καί τήν Ἰσπανία.

Ὁ ναός τοῦ Θερμαίου Ἀπόλλωνα (γνωστός καί ὡς Μέγαρο Γ), στά σωζόμενα ἀρχιτεκτονικά του στοιχεῖα παρουσιάζει ὁμοιότητες μέ τόν μεγάλο ἐλληνιστικό ναό τοῦ Καλλίου, ἰδιαίτερα στίς λίθινες κυλινδρικές βάσεις τοῦ πτεροῦ πού στηρίζαν ξύλινη κιονοστοιχία. Τίς βάσεις αὐτές ἀποσυνδέει ἀπό τό Μέγαρο Β ὁ Γιάννης Παπαποστόλου.

Ὁ ναός τοῦ Θερμαίου Ἀπόλλωνα, γνωστός καί ὡς Μέγαρο Γ, χρονολογεῖται συνήθως στόν 7ο αἰ. π.Χ., μέ καί συνέχεια ζωῆς ὡς τήν καταστροφή του ἀπό τούς Μακεδόνες τό 218-206 π.Χ.

Πιστεύεται μάλιστα ὅτι ἀρχικοί οἱ ξύλινοι κίονες τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων ἀντικαταστάθηκαν ἐν μέρει ἀπό λίθινους κίονες. Πιστεύω ὅτι οἱ ἀναλογίες μέ τόν ὕστερο κλασικό - ἐλληνιστικό ναό τοῦ Καλλίου μᾶς ἐπιτρέπουν νά ἀμφιβάλουμε γιά τήν πρῶμη χρονολόγησή του στόν 7ο -6ο αἰ. π.Χ. Ὅσο γιά τίς γραπτές ἀρχαϊκές μετόπες πού τοῦ ἀποδίδονται, σύμφωνα μέ μιᾶ ἄποψη, ἐνδέχεται νά προέρχονται ἀπό τό Μέγαρο Β καί ὄχι ἀπό τό Μέγαρο Γ.

Ο ΑΗ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΝΙΟΥ...

— «Ἀρχή μηνιά κι ἀρχή Χρονιά – Κι ἀρχή καλός μας χρόνος...
»Τί λέει πάρακάτ' βάβα;».

Ὁ μικρός Μάκης – ὁ Μιχαλάκης τς Κώσταινας, καθισμένος σταυροπόδι στό μαξιλάρι, τό τοποθετημένο στό σανιδένιο πάτωμα, δίπλα στό πρεβάζι τοῦ τζακιοῦ, πού τραγουδοῦσε μαγευτικά, φωτομανιασμένο ἀπό ὥρα, μάθαινε τά Κάλαντα τ' Ἀη – Βασιλεῖοῦ καί τῆς Πρωτοχρονιάς, ρωτώντας τή βάβα, τή γιαγιά του, ἐκεῖ δά κι αὐτή καθισμένη δίπλα στό πυρωμένο παραγώνι τοῦ σπιτιοῦ τους, ἔχοντας τά μαγουλάκια τοῦ κατακόκκινα κι ὅλο μετακινούμενος πρὸς τά ἔξω, σπρωγμένος ἀπ' τίς γλῶσσες τῆς φωτιάς ...

Ἡ καλή κυρούλα, ἡ Παράσχω μέ τ' ὄνομα, ἀντρογυναίκα στόν καιρό της, πού κράταγε στούς ὤμους καί στά ἐργατικά της χέρια τή μικροφамελιά τοῦ Παναῆ, μετανάστη, λέει στήν Ἀμέρικα γιά τό ψωμί καί τά χρέη τοῦ σπιτιοῦ τους, τώρα καί στό χειμῶνα τῶν γηραιῶν της, στά γέρα της ὅπως τάλεγε, εἶχε ἐγκατασταθεῖ μόνιμα στή δεξιά πλευρά τοῦ παραγωνιοῦ, τῆς Στιᾶς τοῦ Παναγαίικου, δίπλα στή δική της ἐντοιχισμένη παλαθύρα, ὅπου φύλαγε τά προσωπικά της ἀντικείμενα (Καλτσοβελλόνες, γνέματα, κουβαρίστρες κλωνές διάφορες, ψαλίδι, Κολοκοτρώνη καί παραδέ τό καφοκούτ' μέ τό καβουρδισμένο καί κομμένο στό χερόμυλο ρεβύθι, ἀπ' τό χωράφι τους, Κεῖθε στά Νικαίικα, νά εἰποῦμε...)

Οἱ ἄλλοι τοῦ σπιτιοῦ στίς δουλειές τους καί τά κουτσούβελα στά Γράμματα... Φύλακες τοῦ σπιτιοῦ καί τῆς γωνιάς – τοῦ χαῖβανιοῦ καί τῆς κυρούλας – οἱ δύο τους!...

Ἡ γιαγιά Παράσχω, στά πολλά «ἦντα» της ἀπό καιρό καί τό στερνοπούλι τῆς Κώσταινας, ὁ μικρός Μιχαλάκης, ὁ Μάκης τῆς βάβας του, τρῶφιμος τοῦ σπιτικοῦ νηπιαγωγείου, ἐκεῖ δά, στό δεύτερο μισό του περασμένου αἰῶνα, νά εἰποῦμε, στόν Ζωριάνο Δωρίδας, τά συμβαίνοντα...

Ἡ γιαγιά τοῦ Μάκη, ἔπαιρνε κάστανά ἀπ' τό διπλανό της πανέρι, τά χαράκωνε μέ τόν «Κολοκοτρώνη» της, γιά νά μὴν πηδᾶνε, καθὼς συμβούλευε, σάν ψήνονταν, ξάριζε μέ τή μακριά της μάσια τά' ἀναμμένα κάρβουνα καί τάρριχνε στή γραμμή, φροντίζοντας μέ

τό «πέταλλο» νά τά γυρίζει καί νά τ' ἀπομακρύνει, πρὶν ἀρπάξουν φλόγες...

Πάνω στό γωνολίθι τά στούμπαγε μέ τὴν ἀπαλάμη της, τὰ ξεφλούδιζε καί τάβαζε στό ἀναποδογυρισμένο καπάκι τ' ἀρβαλοκά-καβου ἐκεῖ δά στὴν ἄκρη τῆς γωνιάς.. Ὑστερα ἔδινε στό ἐγγονάκι της καί γεύοταν κι ἡ ἴδια, καλογοιортаζοντας μία ἀπ' τίς χειμωνιά-τικες λειτουργίες τοῦ παραγωνιοῦ...

Πῶς λέει παρακάτ', μαρὴ Βάβα; Ρώταγε κάθε τόσο ὁ μικρὸς μέ γεμάτο το στοματάκι τοῦ ... κρίνεμ', πῶς λέει παρακάτ';...

Ἄγιο Βασίλης ἔρχεται, Γενάρης ξημερώνει ... κι ὁ Μιχαλάκης : Ἀη Βασίλ'ς ἔρχιτι, Γενάρς' ξημερῶν' ... καί ἡ βαβά του:

Βασίλη μ' πούθεν ἔρχισι κι ποῦ πααίνς;... κι ὁ βόμπιρας:

Ἀπ' τ' μάννα μ' ἔρχουμι, πααίνου στοῦ Σχουλείου... Ἰαυτείνου τοῦ ξέρου, μαρὴ βαβά! Κι ὕστερα;... Κι ἡ γιαγιά Παράσχω:

Τόν ρώτσαν, μάννα μ', νά τς' εἰπεῖ τν Ἄλφα κι τ' Βήτα, πούμαθι στοῦ Σχουλείου τ'κι αὐτείνους ἀρχνάει νά λέει, ἀλλὰ τότε ἀπ' τοῦ ματσούκι τ' πετιοῦντι κλονάρια μιγάλα, π' γέμισαν πλιᾶ, περδικις κι περιστέρια, νά καταλάβς, γεμάτα δρουλάπ' στά φτερά τς...

Ἐδῶ διακόπηκε ἀπαλά – ἀπαλά το «μάθημα τοῦ παραγωνιοῦ» μέ τό Ἀη Βασιλιάτικο περιεχόμενο... Ὁ μικρὸς Μάκης, πυρωμένος κι ἀναφοκοκκινισμένος ἀπ' τὴν πυρά τοῦ τζακιοῦ, γλυκαμένος ἀπ' τὰ νόστιμα ψητὰ κάστανα, πού τούδινε ἡ βαβά του μέ συγκίνηση καί ξέχειλη ἀγάπη καί νανουρισμένος μέ τίς φανταστικά ὠραῖες περιγραφές τῶν δρώμενων τ' Ἀη – Βασίλη, πού ἡ φωνή τῆς βάβας τοῦ τίς ἔκανε νά στάζουν μέλι, ἀνακαθισμένος στό προσκεφάλι κι ἀγκοφιασμένος στὴν παραστάδα τοῦ τζακιοῦ, δέ ρωτοῦσε ἄλλα τὴν καλή του βάβα, ἀλλὰ μέ κλειστά τα ματάκια του καί ρυθμισμέ-νη τὴν ἀνάσα του, ταξίδευε ἀπὸ ὥρα σέ χῶρες μαγικές, παρέα μέ τόν τσοπάνη Ἀη – Βασίλη, πού τόν ὁδηγοῦσε σέ χειμαδιά γεμάτα παραδεισένια πουλιά καί πολλὰ χοροπηδητὰ ἀρνάκια ...

Καί ἡ βάβα του, ἡ γιαγιά Παράσχω, δακρυσμένη, ποιὸς ξέρει, ἀπὸ ποιές συλλογές τοῦ νοῦ καί ταξίδια στά περασμένα της καί στά μελλούμενα τοῦ μικροῦ της Μάκη, τόν ὁρμωσε καλύτερα, προφυλάσσοντας τόν ἀπ' τίς φλόγες τῆς φωτιάς, βρίσκοντας δεύτερα στὴν ἀνθρακιά τοῦ τζακιοῦ τό κουράγιο τῶν γηρατιῶν της μέ τό ρεβυθένιο καφέ της, ἐκεῖ δά, δίπλα στή χόβολη τοῦ τζακιοῦ καί στά ἀγγελικά ὄνειρα τοῦ μικροῦ ἐγγονοῦ της ...

ΓΙΑΝΝΟΣ ΖΩΡΙΑΝΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

τοῦ κ.ΔΗΜ. ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΛΟΥ
Ἐπίτιμου Ἐπόπτη Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης

«Εἶδωλα, δαίμονες, ξωθιές, φαντάσματα, σκυλιά,
τῆς νύχτας μέσα μου ὁ λαός κυλιέται καί κουνιέται.
Καί μέσα στή χιλιόδιπλη καρδιά μου μιά σπηλιά
κι ἓνας Χριστός γεννιέται.»
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Πέρασαν πολλά χρόνια ἀπό τότε. Ὑπηρετοῦσα, ὡς νέος Δάσκαλος, στό Χρυσό-Σερρῶν, ἓνα ζωντανό Μακεδονικό χωριό ἀπό τά πέντε Δαρνακοχώρια τῆς περιοχῆς. Χρόνια δύσκολα, κρίσιμα καί πολυτάραχα. Ἡ Πατρίδα μᾶς ἀναδυόταν μέσ' ἀπό μιά θάλασσα αἱμάτων καί στεναγμῶν, πόνων καί θλίψεων, δακρύων καί δοκιμασιῶν, πού ἄφησαν τά δεινά του πολέμου καί τῆς Κατοχῆς. Δέν εἶχε ἀπομείνει τίποτα ὀρθιο, ἐκτός ἀπ' τίς στήλες τοῦ καπνοῦ, ἐπάνω ἀπ' τά ὀλοκαυτώματα καί τά ἀποκαΐδια. Ἡ μεταπολεμική Ἑλλάδα ἦταν ζύμη στά δάκτυλα τῶν νέων Ἑλλήνων, πού ἔπρεπε νά τήν πλάσουν. Ἐπρεπε τά ἐρείπια ν' ἀνοικοδομηθοῦν καί τά πένθη νά καλυφθοῦν μέ τίς δάφνες τῆς νίκης. Καί πρώτη ἡ Παιδεία, ὡς εὐπαθῆς κοινωνική λειτουργία, πού διατηρεῖ καί μεγαλώνει τή φωτιά τοῦ Προμηθέα, φῶς καί χρέος στό παρελθόν, στό παρόν καί στό μέλλον, ἔπρεπε νά ὑψωθεῖ καί νά γίνεи ἄγγελος νέων ἡμερῶν καί ἀνθρώπων προσανατολισμῶν. Ἐπρεπε ὁ Δάσκαλος τῆς Μακεδονίας νά βεβαιώσει μέ τό ὑψηλό ἔργο του, ὅλη τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρώπου, πού φρουρεῖ τή θεοδοσμένη ἐλευθερία του.

Χρόνια πικρά, ἀλλά γόνιμα καί δημιουργικά, τότε, πού τό δασκαλινό ἔργο ἀποτελοῦσε τό κέντρο καί τόν ἄξονα παιδαγωγικῶν καί ἐθνικῶν ἐξορμήσεων καί ἀναβε παντοῦ φωτιά γιά τήν ἀνύψωση τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου καί τήν πνευματική ἀναγέννηση τοῦ Ἑθνους.

Παραμονή Χριστουγέννων. Μιά βαρειά ὀμίχλη σκέπασε ὁλόκληρό το χωριό. Καί ὁ δυνατός βοριάς μᾶς στέλνει τά χαιρετίσματά του ἀπ' τό ἀντικρυνό χιονισμένο βουνό. Ἡ νύχτα ἄπλωσε τά μαῦρα

της κρέπια. Ὅλο το χωριό κοιμᾶται βαθειά. Εἶναι τέσσερις, μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Καί, ξαφνικά, πλημμυρίζει ἀπό χαρμόσυνο ἀλαλαγμό. Χτυπάει ἡ καμπάνα. Χριστούγεννα ξημερώνουν. Ὁ μικρός Χριστός γεννιέται, μέσα στήν καρδιά τοῦ χειμῶνα. Σάν μιά ἀνοιξιὰτικὴ ἐλπίδα, μέσα στά χιόνια.

Τί θρίαμβο καί ἐπισημότητα φέρνει ἀπόψε, μέσα στήν ψυχὴ μας, αὐτός ὁ γλυκόλαλος ἦχος τῆς καμπάνας! Ὅλοι αὐτοί οἱ ἄνθρωποι πού τόν ἀκοῦν, νιώθουν σκιρτήματα ἀνέκφραστης χαρᾶς μέσα τους. Εἶναι οἱ κουρασμένοι ἄνθρωποι τῆς ζωῆς. Οἱ ἄνθρωποι, μέ τὰ ροζιασμένα χέρια, πού μουσκεύουν τὴ θρυλικὴ Μακεδονικὴ γῆ μέ τόν τίμιο ἰδρώτα τοὺς – ἄντρες, γυναῖκες καί παιδιὰ – καί ζοῦν, μέσα στό σκοτάδι τῶν ταραγμένων καιρῶν μας. Πόση παρηγοριά καί ἀπολύτρωση βρίσκουν ἀπόψε στή χαρμόσυνη πρόσκληση, πού φθάνει πέρα ἀπ' τό καμπαναριό τοῦ χωριοῦ! «Νύχτα γεμάτη θαύματα, νύχτα σπαρμένη μάγια...», ὕμνεῖ ὁ ποιητής μας.

Ξεκίνησα κι ἐγώ γιὰ τὴν ἐκκλησία. Στό στενὸ δρομάκι, μιά φωνή μ' ἔκανε νά σταματήσω καί ν' ἀφουγκρασθῶ:

«Νάνι – νάνι – νάνι – νάνι

τό παιδάκι μου νά κάνει... »

Ἡ καημένη ἡ μάνα νανούριζε τό παιδάκι της. Ἐνα νανούρισμα σιγανό, γλυκό, ἥσυχο. Ἐνιωσα τὴν εὐτυχία της. Δοσμένη ὁλόκληρη στή θεία εὐδαιμονία τῆς Μάνας καί κλεισμένη μέσα στό περιβόλι τοῦ μητρικοῦ φίλτρου, δέν ἔβλεπε γονατισμένους τσοπάνηδες νά προσκυνοῦν τό «νέο παιδί», οὔτε ἄκουε τίς ὕμνωδιες τῶν Ἀγγέλων στὸν ὀλοφώτιστο οὐρανό.

Προχώρησα, μέ πολλές σκέψεις, πού γέμισαν τὴν ψυχὴ μου ὁλόκληρη μιά ἔντονη συναισθηματικότητα καί μιά νοσταλγία τῶν παιδικῶν μου χρόνων. Γύρισα κι ἐγώ, μέ τὴ σκέψη μου ὁλόκληρη, στὸν καιρό τῆς κούνιας μου καί στή γλυκειά μου μακρινή Μάνα. Πόση συγκίνηση καί πόση νοσταλγία!

Στοργικὲς καί ἀφοσιωμένες Μάνες δημιούργησαν ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Μέσα στήν κούνια καί τό νανούρισμα τῆς Μάνας μαζεύονται οἱ πόνοι καί οἱ λαχτάρεις γιὰ τό παιδί της. Καί ἀπόψε, πού χτυποῦν οἱ καμπάνες τῆς ἔλευσης τοῦ Χριστοῦ μας στή γῆ, διακρίνω, πέρα ἀπ' τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς βοσκούς καί τοὺς Μάγους, τό ἀνώτερο καί θεῖο σύμβολο τῆς Μάνας καί τοῦ Παιδιοῦ. Ἡ φαντασία μου καί ἡ σκέψη μου πετοῦν στή θεία φάτνη, ἐκεῖ, πού ἡ Μάνα καί τό Παιδί φέρνουν στὸν κόσμο τὴν καλοσύνη, τὴ στοργὴ καί τὴν εὐτυχία.

Ἡ Μάνα! Ἡ γλυκύτερη στὸν κόσμο λέξη, ποὺ συγκλονίζει ὅλη τὴν ὕπαρξή μας. Ἡ Μάνα, ποὺ πλάθει τίς γενιές καὶ τοὺς κόσμους, ἔχοντας μέσα της τὸ εὐλογημένο μυστήριο τῆς δημιουργίας. Ἡ Μάνα – πνεῦμα! Ἡ Μάνα – στοργή! Ἡ Μάνα θυσία!

Καὶ τό Παιδί! Ὁ καρπὸς τῆς Μάνας. Τό στήριγμα τοῦ Ἔθνους. Ζωντανό καὶ ἄγνό μας ἀγκαλιάζει. Ἀλήθεια, ἀπόψε, ποὺ γεννιέται ὁ Χριστὸς μας, πόσα παιδάκια ἀπλώνουν τὰ χεράκια τοὺς ἱκετευτικά γιὰ ἐλεημοσύνη, ἀντὶ νὰ χαίρονται, φέρνοντας τὸ μήνυμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς αἰσιοδοξίας, ζητώντας μόνο τὴν ἀγάπη μας.

Τό Παιδί! Ἀπ' αὐτό πρέπει πάντοτε νὰ ξεκινήσουμε. Ἀρχίζοντας ἀπ' αὐτό, ἀρχίζουμε ἀπ' τὴν Ἑλλάδα. Ἀφετηρία καὶ σκοπὸς μας, σύμβολο καὶ ἰδανικό μας, ἐλπίδα καὶ χαρά μας. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ ἱερότερη ὑπόθεση, ἀπ' τὴν ὁποία ἀρχίζει καὶ στὴν ὁποία τελειώνει κάθε ἀναδημιουργία. Σκύβοντας εὐλαβικά ἐπάνω του, νιώθουμε καὶ θαυμάζουμε τὸ μεγαλεῖο της ψυχῆς του. Τό ἐλληνόπουλο, μέ τὴν ὁλόλευκη ψυχὴ καὶ τὴν ὑπερούσια δύναμη, μέ τὸ θεϊκό σπινθήρα καὶ τὴν ἀθάνατη μοίρα, μέ τὴν θεήλατη ἀγνότητα καὶ τίς εὐγενικές ἐπιδιώξεις του, εἶναι τὸ μέλλον τῆς Πατρίδας μας. Βαρεῖά ἡ εὐθύνη ὅλων μας.

ΑΠ' ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

Τοῦ Γ. Ν. Κουτσοκλένη

Η ΑΜΠΕΛΟΣ

Τό θαμνώδες φυτό μέ τό ὄνομα Ἄμπελος εἶναι ἐκεῖνο μέ τό ὁποῖο θά ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ. Τό φυτό αὐτό, τό ἡλίοφυλλο, πού ἔχει τήν τάση νά ἐπεκτείνει συνεχῶς τούς κλάδους του, αὐτούς πού κοινά λέμε «βέργες».

Στή Μυθολογία «ὁ Ἄμπελος» ἦταν ἓνας ὠραῖος νέος σάτυρος, εὐνοούμενος τοῦ Διονύσου, ὁ ὁποῖος μεταμορφώθηκε σέ φυτό.

Ἄμπελος λέγεται ὁ θάμνος, αὐτός πού ἐμεῖς τό λέμε καί κλίμα. Κληματαριά δέ λέμε τήν ἀναρριχώμενη ἄμπελο καί ἀμπέλι λέγεται ἡ συστάδα τέτοιων φυτῶν.

Ἡ ἄμπελος, ἀπό πλευρᾶς τῆς βοτανικῆς ἀνήκει στήν τάξη τῶν θαμνωδῶν, στήν οἰκογένεια τῶν ἀμπελουδῶν καί στό γένος ἄμπελος. Τοῦτο τό γένος περιλαμβάνει 40 εἶδη ἰθαγενῆ της Ἀμερικῆς καί τῆς Ἀσίας. Ἀπ' αὐτά ἡ ἄμπελος ἡ οἰνοφόρος εἶναι κατ' ἐξοχήν αὐτή πού καλλιεργεῖται στήν Εὐρώπη. Τό εἶδος τοῦτο περιλαμβάνει χιλιάδες ποικιλιῶν. (5.700 ποικιλίες εὐρωπαϊκῆς ἀμπέλου) Κατά τόν Ὁρφανίδη καί τόν Γενάδιο μόνο στήν Ἀττική ὑπάρχουν 100 ποικιλίες.

Ἡ ἄμπελος καλλιεργεῖται ἀπ' τόν ἄνθρωπο ἀρκετές χιλιάδες χρόνια πρὶν τόν Χριστό. Ὁ Ἡρόδοτος μᾶς λέει (Δ 195) ὅτι κάποιον νησί τῆς Λιβύης ἦταν κατάφυτο ἀπό ἐλιές καί ἀμπέλια, οἱ δέ Αἰγυπτιολόγοι ὅτι ἡ καλλιέργεια στήν Αἴγυπτο γινόταν ἀπό τῆς 5ης χιλιετηρίδας π.Χ..

Ἀπ' τήν Ἑλλάδα πέρασε στήν Ἰταλία ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου καί ἀπ' ἐκεῖ σ' ὅλη τήν Εὐρώπη.

Στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα ἦταν πολύ γνωστή καί ἡ καλλιέργειά της, ὅπως καί ἡ οἰνοποίηση τοῦ καρποῦ της. Ὁ Ὅμηρός μας λέει ὅτι ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Τρωικοῦ πολέμου τό ἀμπέλι ἦταν γνωστό καί οἱ Ἕλληνες πίστευαν ὅτι ἐδῶ τούς τό ἔφερε ὁ Διόνυσος.

Τό ἀμπέλι, τό κλῆμα δέν θέλει παρατεταμένους παγετῶνες ἢ παρατεταμένες ζέστες. Προτιμᾷ τίς εὐκρατες περιοχές. Ἀκόμα δέν

ἀντέχει σέ ὑγρά ἐδάφη, οὔτε τοῦ ἀρέσουν τά ἀσβεστώδη καί προτιμᾷ τά ἐλαφρώς ἀλκαλικά ἐδάφη. Τίς προτιμήσεις αὐτές τοῦ ἀμπελιοῦ τίς εἶχαν καταλάβει οἱ κάτοικοι, ὀδηγούμενοι ἀπ' τήν πείρα τους καί εἶχαν ξεχωρίσει τά ἐδάφη πού ἦταν κατάλληλα γιά τό φύτεμα τῶν ἀμπελιῶν. Ἦταν οἱ Ἀμπελότοποι.

Σημειώνουμε ἐδῶ ὅτι γιά νά εἶναι κανονική ἡ θρέψη τοῦ φυτοῦ θέλει ἀρκετό ἄζωτο, φώσφορο καί κάλιο καί ἄλλα συστατικά σέ μικρότερο βαθμό.

Ἡ παγκόσμια παραγωγή τῆς ἀμπέλου φθάνει τά 200 περίπου ἑκατομμύρια ἑκατόλιτρα. Ἀπ' αὐτά τά 150 ἑκατομμύρια παράγονται στήν Εὐρώπη.

Μπορεῖ νά πολλαπλασιαστεῖ μέ ὅλους τους τρόπους πού πολλαπλασιάζονται τά φυτά, ἀλλά τά μοσχεύματα καί οἱ καταβολάδες ἔχουν τόν κύριο λόγο.

Στήν καλλιέργειά του τό ἀμπέλι ἔχει ἀπαιτήσεις. Θέλει βαθύ σκάψιμο καί μάλιστα δύο φορές τό χρόνο. Τό πρῶτο στό ὅποιο γίνεται τό ξελάκωμα καί φτιάχνουμε τά «κουμπούλια» καί τό δεύτερο πού χρειάζεται γιά τό ἰσοπέδωμα πάλι τό χώματος. Τό δεύτερό το λέμε «σκάλισμα». Ἔχει προηγηθεῖ ὁ καθαρός καί κλάδεμα. Στή συνέχεια ἔρχεται τό βλαστολόγημα, μέ τό ὅποιο ἀφαιροῦνται οἱ βλαστοί πού δέν εἶναι καρποφόροι καί δίνεται ὁμορφο σχῆμα στό σκόλι.

Τό ξεφύλλιασμα πού ἔχει σάν σκοπό νά ἀπαλλάξει τό σκόλι ἀπό τά φύλλα ἢ καί τά μικρά κλωναράκια πού ἐμποδίζουν τόν κανονικό ἀερισμό καί φωτισμό τοῦ φυτοῦ.

Ἡ ὅλη καλλιέργεια τοῦ ἀμπελιοῦ ὀλοκληρώνεται μέ τά διάφορα λιπάσματα καί τίς προσπάθειες γιά τήν καταπολέμηση τῶν ἀσθενειῶν (ψεκασμοί, θειαφίσματα).

Ἐπειδὴ τό ἀμπέλι θέλει πολλή δουλειά γι' αὐτό ἔβγαλαν καί τραγούδι τό ὅποιο μᾶς λέει γιά τίς φροντίδες πού πρέπει νά ἔχει γιά νά εἶναι ἀποδοτικό.

«... βάλε νιούς καί σκάψε μέ
γέρους καί κλάδεψε μέ
βάλε καί νιές μισόκοπες
καί κορφολόγησε μέ»,

δηλαδή θέλει βαθύ σκάψιμο, κλάδεμα ἀπό τεχνίτη πεπειραμένο καί ἐξίσου τεχνικό ξεφύλλιασμα καί κορφολόγημα γιά νά ἀποδώσει ὅπως πρέπει.

Θανάσιμος ἐχθρός του ἀμπελιοῦ εἶναι ἡ «φυλλοξήρα». Ἡ φυλλοξήρα ἀντιμετωπίζεται μόνο μέ τήν ἀντικατάσταση τῶν κλημάτων μέ ἄγρια ἀμερικάνικα τά ὁποῖα δέν προσβάλλονται ἀπό τήν ἄρρωστια αὐτή.

Τό ἀμπέλι μᾶς εἶναι χρήσιμο μέ πολλούς τρόπους, ἐκτός ἀπό τή σταφίδα, τά σταφύλια καί τό κρασί, ὅπως π.χ. τά τρυφερά βλαστάρια καί τά φύλλα εἶναι κατάλληλα γιά ζωοτροφή. Τά τρυφερά φύλλα χρησιμοποιοῦνται στή μαγειρική. Οἱ κληματοβεργες γιά ξυλοκάβουνα καλῆς ποιότητος. Ἀκόμα τά σπόρια τοῦ σταφυλιοῦ βγάζουν λάδι καί ἀφήνω τελευταῖο τό «τρυγικό ὀξύ», αὐτό δηλαδή πού ἄλλοῦ το λένε ρακί, ἄλλοῦ τσικουδιά καί ἄλλοῦ τσίπουρο.

Γιά τό λόγο αὐτό ἀποδίδει ἐξαιρετικές ποιότητες καί ποσότητες. Τό ἀμπέλι συγκαταλέγεται μεταξὺ των ἐντατικῶν καλλιεργείων. Χρειάζεται δέ τριπλάσια ἐργατικά χέρια ἀπ' ὅτι τό σιτάρι.

Οἱ ἀμπελῶνες στήν Ἑλλάδα καταλαμβάνουν ἕκταση γύρω στά 2.150.000 στρέμματα. Ἀπ' αὐτά τά 1.400.000 εἶναι γιά κρασοστάφυλα καί ἀποδίδουν πάνω ἀπό 400.000 τόνους κρασί ἐτησίως.

Ἐνα τέτοιο φυτό ἦταν ἀδύνατο νά ξεφύγει ἀπό τή φαντασία τῶν Ἑλλήνων. Καί στή Μυθολογία τους θέλουν τόν Ἀμπελο γιό ενός σατύρου καί μιᾶς νύμφης εὐνοουμένης ἀπ' τό Θεό Διόνυσο. Ὁ Ἀμπελος αὐτός, κατά μία ἐκδοχή, ἀπό ἕναν ἀφηνιασμένο ταῦρο ἐγινε θύμα τῆς ἐκδικήσεως τῆς θεᾶς Ἥρας πού ἦταν ἐχθρός του Διονύσου. Ὁ Διόνυσος ὁμως παρακάλεσε τό Δία καί αὐτός τόν μεταμόρφωσε σέ φυτό, τό γνωστό μας ἀμπέλι.

Στή χριστιανική θρησκεία τό ἀμπέλι ἔχει πρῶτο ρόλο. Ἡ Ἑλληνική καί ἡ Ἰσραηλινή Μυθολογία ἐπέδρασαν πολύ τήν θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ τήν ἄμπελο ὡς σύμβολο:

«Ἐγώ εἰμί ἡ Ἀμπελος... ὑμεῖς τά κλήματα... » μᾶς λέει ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ἡ «Ἐγώ εἰμί ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή (Ἰωάν. 15)» εἶπε ὁ Χριστός στούς μαθητές του. Σέ ψαλμό ἀκοῦμε ὅτι: «Οἶνος ἐφραίνει καρδιά ἀνθρώπων καί ὁ σίτος στηρίζει... ».

Ὁ Ἀρχιερέας στό μέσον της λειτουργίας κάθε Κυριακή παρακαλεῖ τό Θεό νά ἐπισκεφθεῖ καί νά δεῖ ... «τήν Ἀμπελον ταύτην ἣν ἐφύτευσεν ἡ Δεξιάν Του... ».

Στούς Χαιρετισμούς τῆς Παναγίας ἀκοῦμε: «... Χαῖρε βλαστοῦ ἀμάραντον κλίμα... ».

Ἦταν ἀδιανόητόν νά ὑπάρχει σπίτι χωρίς κάποιο, ἔστω καί μικρό, ἀμπέλι. Θεωροῦσαν τό κρασί βασική τροφή, ἀλλά καί σάν μοναδικό μέσο ψυχαγωγίας.

Μέ «ζούπα», δηλαδή ψωμί βουτηγμένο σέ κρασί, ἀποκοίμιζαν τά μικρά παιδιά γιά νά μποροῦν νά κάνουν οἱ μεγάλοι τίς δουλειές τους.

Ἐνα ποτήρι κρασί σερβίρανε στόν κάθε ἐπισκέπτη τοῦ σπιτιοῦ ἀντί γιά γλυκό ἢ ... οὐίσκι.

Κρασί χρειαζόταν γιά νά γίνει τό τραπέζι ὅλων των ἐκδηλώσεων τοῦ σπιτιοῦ. Κρασί, δηλαδή τό ἀνάμα, θέλει ὁ παπάς γιά νά φτιάσει τήν κοινωνία. Κρασί θέλει νά ρίξει ὁ παπάς στόν λάκκο, ὅταν κατεβάζουν μέσα τόν πεθαμένο.

Κρασί θέλουν οἱ κουρασμένοι καί οἱ γέροι γιά νά στυλώσουν τήν καρδούλα τους, γιατί... «τό κρασί τήν καρδούλαμ' σεῖ», λέγανε.

Πολλές φορές δέν εἶχαν φαγητό, ἀλλά χωρίς κρασί δέν ἤθελαν νά μείνουν ποτέ.

Ὁ Διόνυσος ἔδωσε στούς ἀνθρώπους τό ἀμπέλι-κρασί γιά νά μποροῦν αὐτοί νά περνοῦν τά βάσανά τους καί στόν Ἀκάθιστο ὕμνο (ὠδή ζ') διαβάζουμε: «Ἀνυμνοῦμεν σε, βοῶντες Χαῖρε. Χαῖρε ὄχμα, ἡλίου νοητοῦ· ἄμπελος ἀληθινή, τόν βότρυν τόν πέπειρον ἡ γεωργήσασα, οἶνον στάζοντα, τόν τάς ψυχᾶς εὐφραίνοντα, τῶν πιστῶν σέ δοξαζόντων».

Καί τώρα:

«Εἰς ὑγείαν τῆς παρέας
κι' ὄξω βάσανα
κόκκινα μανταρινάκια
φύλλα πράσινα».

ΕΛΙΑ

Μέ τήν ἐλιά, στήν περιοχή μας δέν ἀσχολήθηκε σχεδόν κανένας καί τοῦτο γιατί ἡ ἐλιά εἶναι ...στό πετσί, κυκλοφορεῖ μέ τό αἷμα στίς φλέβες τῶν Σαλωνιτῶν καί τῶν περιχώρων.

Ἐμεῖς θά προσπαθήσουμε νά καταγράψουμε ὅ,τι ἐπί πολλά χρόνια προσπαθήσαμε νά συλλέξουμε καί ἀρχίζουμε μέ τήν ἱστορία τῆς ἐλιᾶς.

Ἡ ἐλιά βρέθηκε στό χῶρο τοῦτο γενικότερα ἀρκετές χιλιάδες χρόνια πρὶν τόν ἄνθρωπο. Τοῦτο τό μαρτυροῦν τά ἀπολιθώματα στά ἀνθρακοφόρα στρώματα τῆς Κύμης Εὐβοίας.

Εἶναι τό ἱερό δένδρο τῶν Ἑλλήνων. Στή διένεξη μεταξύ Ἀθηνᾶς καί Ποσειδῶνα, ἔχασε ὁ δεύτερος πού μέ τήν τρίαινά του ἔβγαλε νερό στό Ἐρεχθεῖο καί κέρδισε ἡ Ἀθηνᾶ γιατί ἔδωσε στούς Ἀθηναίους τήν ἐλιά. Καί πολύ σωστά ἔπραξαν ἀφοῦ ἡ ἐλιά ἱκανοποιεῖ πάρα πολλές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου.

Βασικό στοιχεῖο διατροφῆς, φάρμακο γιά τό δέρμα, γιά τήν καρδιά, γιά τό πεπτικό σύστημα. Ἀκόμα τό λάδι ἦταν τό μοναδικό μέσο γιά τό φωτισμό. Ἀλλά καί στόν καλλωπισμό ἀκόμα ἀκόμα ἔπαιξε τό ρόλο του. Εἶναι ἐπίσης τονωτικό. «Φάε λάδι κι ἔλα βράδυ» λέγανε καί ἄν θυμηθοῦμε τήν κατοχή τοῦ 1941-'44 θά δοῦμε χιλιάδες πού πέθαναν ἀπό ἔλλειψη λαδιοῦ, ἀφοῦ πρῶτα πρήστηκαν.

Ἀλλά καί τό ξύλο τῆς ἐλιάς εἶναι θαυμάσιο γιά καπλαμάδες καί προπαντός γιά καυσόξυλα, ἐνῶ ὁ πυρήνας μᾶς δίνει τό πυρηνέλαιο, πού χρησιμοποιεῖται στή χημεία καί τό πυρηνόξυλο κατάλληλο ὡς καύσιμο.

Ἐπίσης τό φύλλωμα τῆς ἐλιάς εἶναι πάρα πολύ καλή τροφή γιά τά ζῶα. Κυρίως τά μηρυκαστικά. Ἀργότερα τό λάδι ἔγινε ἡ πρώτη ὕλη γιά τό σαποῦνι.

Διχάζονται οἱ γνώμες γιά τό ἀπό ποῦ μᾶς ἦλθε. Τό γνωστό εἶναι ὅτι τήν ἐλιά ἐξημέρωσαν ἐδῶ 4.000 χρόνια πρίν τό Χριστό γιά νά τήν καλλιεργήσουν.

Πάντως οἱ Ἕλληνες τή δέχτηκαν, τήν ἀγάπησαν, τήν ἔκαναν ἱερό τους δένδρο, τήν ἔκαναν σύμβολο εἰρήνης καί φιλίας. Τήν ἔκαναν ἀκόμα ἔπαθλο στούς Ὀλυμπιακοῦς Ἀγῶνες καί γιά τούς λόγους αὐτούς ὅποιος κατέστρεφε μιᾶ ἐλιά χωρίς λόγο ἐτιμωρεῖτο καί μέ θάνατο ἀκόμα.

Ὁ ἐλαιώνας τῆς Ἀμφισσης εἶναι ἓνας απ' τούς καλύτερους της χώρας. Ἡ ποικιλία πού κυριαρχεῖ εἶναι ἡ «Πατρινείκη» ἢ ἡ Σαλωνίτικη ὅπως τή λένε. Κύρια χαρακτηριστικά της εἶναι τό μέγεθος, ἡ ἀνθεκτικότητά της στό χρόνο καί ὁ μεγάλος πλοῦτος σέ λιπαρά, ἄλατα καί βιταμίνες. Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ Σαλωνίτικες ἐλιές ἦταν περίφημες ἀπό πάρα πολύ παλιά. Τόν 15ο αἰῶνα οἱ Ἀγγλοι περιηγηταί Spon καί Weller, ὅταν πέρασαν ἀπ' τήν Ἀμφισσα θαύμαξαν τό μέγεθος τῶν ἐλαιοδένδρων καί τοῦ καρποῦ ἰδιαίτερά των «Κολυμβάδων» ἐλαιῶν, οἱ ὁποῖες «ἤξιοῦντο τῆς τιμῆς ἵνα παρατίθενται εἰς τήν τράπεζαν τῶν Σουλτάνων». Δηλαδή ἡ Σαλωνίτικη ἐλιά ἦταν κάτι σάν τό σκωτσέζικο οὐίσκι, σάν τό ρώσικο χαβιάρι ἢ τά ποῦρα Ἀβάνας, γνωστές σέ ὅλο τόν κόσμο. «Νάμουν ἐλιά στά Σάλωνα καί κλίμα στή Δεσφίνα» ζηλεύει ὁ τραγουδιστής.

Ἡ ἐλιά στήν ὀρθοδοξία ἔχει πρώτη θέση καί τό λάδι τῆς τό χρησιμοποιεῖ στό Βάπτισμα, στό Εὐχέλαιο, στό Θεῖο Μύρο, τό ρίχνει ὁ παπάς στόν τάφο γιά νά συνοδεύσει τό νεκρό στό τελευταῖο του ταξίδι, ἀλλά τό χρησιμοποιεῖ στά κανδήλια.

Ἡ ἐκκλησία μᾶς ἔχει ταυτίσει τήν ἐλιά μέ τήν Παναγία. «...ἐλαία κατάκαρπος...» μᾶς λέει ὁ κανώνας τοῦ Θεόδωρου Λασκάρεως καί «ἐλαία βλαστάνουσα, κλάδου ωραίου, παρθένον ἥτις τό ἄνθος ἀνθήσεις Χριστοῦ...» ἀκοῦμε σέ προσόμιο Ἑσπερινοῦ Ἀγίας Ἑἑνης τήν 9 Δεκεμβρίου.

Ἐνα τέτοιο δένδρο μέ τόσα καλά πού προσφέρει στόν ἄνθρωπο δέν ἦταν δυνατόν νά μείνει μακριά ἀπ' τό λαό, γι' αὐτό οἱ προλήψεις καί οἱ δεισιδαιμονίες, τά γνωμικά καί οἱ παροιμίες σχετικές μέ τήν ἐλιά εἶναι πάρα πολλές.

«Χρόνια πολλά σάν τήν ἐλιά» λέει μιὰ εὐχή, ἀφοῦ ἡ ἐλιά δέν ἔχει γεράματα. Μιὰ παροιμία λέει «Οὔτε ἐλιά χωρίς ξεράδι, οὔτε ἄνθρωπος χωρίς φευγάδι».

Οἱ ποικιλίες τῶν ἐλιῶν ὑπολογίζεται ὅτι ξεπερνοῦν τίς 250, ἀπ' τίς ὁποῖες στήν Ἑλλάδα ἔχουν καταμετρηθεῖ κάπου 55.

Τά ἐλαιόδενδρα πού καλλιεργοῦνται στή Φωκίδα εἶναι περίπου 1.250.000. Ἀπ' αὐτά τά 800.000 καλλιεργοῦνται στήν Ἀμφισσα καί τά περίχωρα.

Ἀπ' αὐτά τά ὁποῖα εἶναι φυτευμένα σέ 62.000 στρέμματα περίπου, τό 99% εἶναι τῆς ποικιλίας πού λέγεται «Πατρινέικο» ἢ κονσερολιά Ἀμφισσης.

Γύρω στά 3.000 νοικοκυριά ἀσχολοῦνται μέ τήν ἐλιά.

Ἡ παραγωγή ἔφτασε στήν περιοχή τῆς Ἀμφισσας τούς 30.000 τόνους, ἀλλά ὁ μέσος ὅρος ἦταν 10-12.000.

Ἡ ἐλιά θέλει μεγάλη καλλιέργεια, ὅπως ὄργωμα, λίπανση, πότισμα καί πολύ κλάδεμα.

Ἡ ἐλιά ἔχει πολλούς ἐχθρούς καί ἀσθένειες. Ὁ κυριότερος καί ὁ πλέον συνηθισμένος εἶναι ὁ δάκος, πού μειώνει πολύ τήν ἀξία τοῦ καρποῦ.

Ὅπως εἶπαμε ἡ ἐλιά εἶναι δένδρο πού τό βλέπουμε στόν ...κατακλυσμό τοῦ Νῶε, τό βλέπουμε στήν Ἀκρόπολη νά τό χαρίζει στούς Ἀθηναίους ἡ Θεά Ἀθηνᾶ κλπ, κλπ, κάτι πού φανερώνει ὅτι τό δένδρο αὐτό εἶναι ἀπ' τά πανάρχαια καί ὅτι εἶναι δένδρο «ἀείζων», δένδρο δηλαδή πού δέν πεθαίνει ποτέ, ἀλλά καί ὅτι εἶναι εὐλογημένο.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΥΠΑΛΙΟΥ

... Πολλές ἀπό τίς σκέψεις μᾶς γίνονται ιδέες, μερικές μάλιστα ἔμμενες. Ἡ ιδέα νά μπορέσουν νά διασωθοῦν τά ἔργα τῶν προγόνων μας, οἱ μαρτυρίες τοῦ τοπικοῦ μας πολιτισμοῦ, μέ βασάνιζε. Ἀλλά ὅταν ἡ ιδέα ριζώσει στήν καρδιά, τότε γιγαντώνει. Κάπως ἔτσι ξεκίνησε ἡ ιδέα νά δημιουργηθεῖ ἕνας χώρος γιά νά διατηρηθεῖ ἡ πολιτιστική μας κληρονομιά... ἕνα μικρό Μουσεῖο. – Εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἀρχῆς, ὅπως κι ἐκείνης τῶν ἐγκαινίων – τῆς γέννας! Ὁ καθένας γιά τήν προσφορά τοῦ ἃς χαίρεται ἀλλά καί ὅλοι οἱ χωριανοί μᾶς ἃς καμαρώνουν.

X.N.Σ.

Μιά «Κιβωτός», ἕνας ἀποτελεσματικός τρόπος συγκέντρωσης, διάσωσης κι ἔκθεσης τοῦ τοπικοῦ μας λαϊκοῦ πολιτισμοῦ – τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου μας στά περασμένα χρόνια – εἶναι τά τοπικά μας «Λαογραφικά Μουσεία», τά σχεδόν σέ κάθε χωριό μᾶς διαφημιζόμενα...

Οἱ μορφές ζωῆς τῶν διάφορων ἐπαγγελματιῶν καί κοινωνικῶν ὁμάδων, ἀλλά καί τῆς καθημερινῆς ζωῆς στά πατρογονικά, παραδοσιακά μας σπίτια στούς περασμένους καιρούς καί χρόνους, τά ὕλικά μέσα μέ τά ὁποῖα ἐκφράζονταν, ἐργάζονταν καί ζοῦσαν οἱ πρόγονοί μας, ἀποτελοῦν καί εἶναι ἕνα σέ διάρκεια καί ἀδιάκοπα ἐνδιαφέρον διδακτικό πολύ-ἀντικείμενο...

Ἡ εἴσοδος σέ ἕνα τέτοιο Μουσεῖο, ἀποτελεῖ καί εἶναι ἕνα ζωτανό ταξίδι στά περασμένα χρόνια, στόν τρόπο ζωῆς τῶν περασμένων γενεῶν, εἶναι μιά ἐπίσκεψη γεμάτη συναίσθημα στά πατρογονικά μας σπίτια τοῦ ὀρεινοῦ χωριοῦ μας, τοῦ κάμπου κι ἐκείνου τοῦ παραβάλασσου...

Ὁ νοῦς διαρκῶς ταξιδεύει, ζωντανεύει καί ἀποτυπώνει μορφές ζωῆς καί ἀνθρώπινες δραστηριότητες, ἀπό τίς ὁποῖες διαβαίνοντας φτάσαμε στή σημερινή, στή δική μας μορφή ζωῆς, μέ μία ἐξελικτική κι ἀναγκαία πορεία...

Ἡ περιήγηση στίς αἰθουσες ἐνός Λαογραφικοῦ Μουσείου καί ἡ προσεκτική παρατήρηση τῶν ἐκθεμάτων τους, πού ἀναφέρονται στίς χρονικές περιόδους τῶν πνευματικῶν δραστηριοτήτων τῶν

προγόνων, μᾶς ἀποκαλύπτουν, καί πέρα ἀπό τή συναισθηματική θύελλα πού προξενοῦν, μᾶς διδάσκουν περισσά...

Μπαίνοντας στό Λαογραφικό Μουσεῖο, εἶναι σάν νά εἰσχωροῦμε στό περιβάλλον καί στόν ἀπόηχο τῆς ζωῆς τῶν γονιῶν μας, τῶν παππούδων καί ἄλλων προγόνων μας καί μέ τήν ἀπό ἐκεῖ ἔξοδό μας τά πρόσωπά μας ἀκτινοβολοῦνε χαρά καί ἀγαλλίαση...

Αἰσθανόμαστε πιά δυνατοί, πιά σοφοί, πιά αἰσιόδοξοι καί πιά δυναμικοί γιά τή συνέχεια τῆς ζωῆς καί δράσης...

Τό πιά ὠραῖο Δωρικό καί γιατί ὄχι Φωκικό Λαογραφικό Μουσεῖο εἶναι ἐκεῖνο τῆς Κωμόπολης τῶν Εὐπαλιέων καί γιά τοὺς αἰείμνηστους ἰδρυτές τοῦ – Ἀντιγόνη καί Χαράλαμπο Νικολάου Σμπαρουνή – αἰσθανόμαστε καί τοὺς ἀποδίδουμε αἰώνια εὐγνωμοσύνη...

Ἕνα Ἀρχιτεκτονικό Κομψοτέχνημα, ἀπόλυτα ταιριαστό μέ τό φυσικό του περιβάλλον, πλημμυρισμένο μέ πλήθος ἐκθεμάτων τῆς ζωῆς καί δράσης τῶν παλαιότερων γενεῶν τῶν Εὐπαλιέων, εἶναι αὐτό τό ὠραῖο ὅσο καί ἀναγκαῖο ἴδρυμα.

Περικλείει καί διαφυλάσσει καί προβάλλει θησαυροὺς ἀνθρώπων τοπικῶν πολιτισμῶν, πού οἱ τυχεροί ἐπισκέπτες τοῦ χαίρονται καί ἀπολαμβάνουν...

Ἄς πᾶμε κι ἐμεῖς ταπεινοί ἐπισκέπτες – καί γιατί ὄχι εὐλαβικοί προσκυνητές – σ' αὐτό τό ναό τοῦ Δωρικοῦ λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΒΑΦΗΣ

Τοῦ Γ.Ν. Κουτσοκλένη

Τό 2013 εἶναι ἀφιερωμένο στόν κορυφαῖο ποιητή Κ. Καβάφη καί τοῦτο γιατί φέτος συμπληρώνονται 150 χρόνια ἀπ' τή γέννησή του (1863) καί 80 χρόνια ἀπ' τό θάνατό του (1933). Καί ἐμεῖς τοῦ κάνουμε ἓνα μικρό μνημόσυνο.

Ὁ Καβάφης εἶναι ἓνα ἀπ' τά σημαντικότερα πνευματικά ἀναστήματα πού χάρισε στό ἔθνος ὁ ἀπόδημος Ἑλληνισμός.

Ἀπό βρεφική ἡλικία ἀναγκάστηκε νά ἀλλάζει τόπους κατοικίας, ὅπως Ἀλεξάνδρεια, Πόλη, Ἀθήνα, Λονδίνο, Παρίσι.

Τά γράμματα τά ἔμαθε σέ διάφορα ἰδιωτικά σχολεῖα. Ἦταν ἔξυπνος, φιλομαθέστατος, ἐπιμελής καί φιλόδοξος. Διέθετε δέ σπάνια μνήμη, κάτι πού τόν βοήθησε πολύ στίς μελέτες του καί γενικά στήν ἐγκυκλοπαιδική του κατάρτιση.

Ἡ πρώτη του γλώσσα ἦταν ἡ Ἀγγλική, ἀφοῦ τά πρῶτα 9 τοῦ χρόνια τα πέρασε στό Λονδίνο. Οἱ ἄλλες ἦταν ἡ Ἑλληνική καί ἡ Γαλλική, οἱ ὁποῖες τόν βοήθησαν νά ἔλθει σέ ἐπικοινωνία μέ τήν Ἀγγλική καί Γαλλική λογοτεχνία.

Σέ ἡλικία 18 ἐτῶν βρέθηκε γιά δύο χρόνια στήν ΚΠολη, χωρίς τούς δικούς του. Πολύ ἐπικίνδυνη ἡ ἡλικία αὐτή γιά τόν κάθε νέο ἄνθρωπο. Ἡ ἐλευθερία πού ζητᾶ ἐπίμονα ὁ νέος δέν ἔρχεται μόνη καί στήν περίπτωσή μας ἦλθε μέ τήν περιπέτεια μαζί. Δέν ἦταν μόνος στήν Πόλη, δέν ἦταν ἀποξενωμένος. Ἦταν φιλοξενούμενος δύο συγγενικῶν σπιτιῶν, ἀλλά αὐτά τά σπίτια ἐκτός ἀπ' τό ὅτι ἦταν μακρυνά τό ἓνα ἀπό τό ἄλλο εἶχαν καί μεταξύ τους κάποια ἐχθρότητα, πράγμα πού ἔδινε τήν εὐκολία στόν Κωνσταντῖνο νά ξεγελάτους συγγενεῖς του καί κρυφά νά μένει ἔξω ἀπ' τά σπίτια τούς νύχτες ὁλόκληρες καί νά περνᾷ ἓναν καταδικάσιμο βίο γιά τήν ἡλικία

του. Γύρισε στήν Ἀλεξάνδρεια, ἀλλά δέν κατόρθωσε νά ἐπιβληθεῖ στόν ἑαυτό του. Νύχτες ὁλόκληρες τίς περνᾷ μεταμφιεσμένος σέ ταπεινές συνοικίες δωροδοκώντας ὑπηρέτες πού τόν ... βολεύουν, ἀλλά καί τόν ἐκβιάζουν. Καί ὅταν ξημέρωνε πήγαινε σπίτι του καί ἀναλογιζόμενος πόσο χαμηλά εἶχε κυλίσει τή νύχτα ἔγραφε, μέ μεγάλα γράμματα, μετανοιωμένος πάνω σ' ἓνα χαρτί: «Ὅμνῶ νά μή ἐπαναλάβω!». Ἀλλά μόλις νύχτωνε ξαναπήγαινε στή «Μοιραία χάρᾶ».

Στά 23 χρόνια του δημοσιεύει στόν «Ἑσπερο» τῆς Λειψίας τό πρῶτο του ποίημα. Ἀκολουθεῖ δεύτερο καί ἀμέσως μιᾷ μετάφραση ποιήματος τῆς Λαίδης Βερνάρδ. Καί ἀμέσως μιᾷ σιωπῇ 15 ἐτῶν ἀκολουθεῖ.

Ἀγωνίζεται νά συμβιβάσει τά ἀσυμβίβαστα. Βλέπει ὅτι ἂν θέλει νά σταθεῖ σάν ὄντοτητα ὀφείλει νά λύσει τό προσωπικό του πρόβλημα. Ἀρχίζει νά ἐργάζεται ὡς ὑπάλληλος καί σάν μεσίτης χρηματιστηρίου. Στά 1893 ἀρχίζει ἀρχίζει πάλι νά δημοσιεύει ποιήματα. Τό 1899 ἔχασε τή μητέρα του, κάτι πού τοῦ στοίχιζε πολύ. Τό 1903 ἐξαιτίας τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλέξανδρου θά ἀνέβει γιά λίγο στήν Ἀθήνα καί θά ξαναλθεῖ σ' αὐτή λίγους μῆνες πρίν τό θάνατό του, ἄρρωστος.

Χάρις στά τέλεια Ἀγγλικά του προσλαμβάνεται στήν Ὑπηρεσία τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως (Γρ. Ἀρδεύσεων) μέ ἱκανοποιητικό μισθό καί ὥράριο. Εἶναι ἡ ἐποχή ἡ δική του, πού ἀργότερα θά φέρει τό ὄνομά του. Τό 1922 παραιτεῖται ἀπ' τό Δημόσιο, ἀφοῦ εἶχε ἐξασφαλίσει μιᾷ καλῇ ἀποζημίωση, μερικές οἰκονομίες τοῦ ἐπενδεδυμένες σέ τίτλους, πού ὑψώθηκαν πολύ στά χρόνια του μεγάλου πολέμου, ἀλλά καί στή δωρεά ἑνός φίλου του πλουσίου.

Στά 1923 πεθαίνει καί ὁ τελευταῖος ἀδελφός του, ὁ Τζῶν, καί μένει ὁλομόναχος τῆς οικογενείας.

Διαβάζει καί συλλογιέται καί περιμένει ρεμβάζοντας ἐκεῖνο πού περιμένουν οἱ παρεξηγημένοι γέροι ποιητές.

Δηλώνει ὅτι «Δέν εἶναι χριστιανός, ἀλλά λυπᾶται γιατί δέν εἶναι» καί τονίζει ὅτι: «Δέν εἶμαι πατριώτης, ἀλλά φυλετικός». Καί λέγοντας «φυλετικός» ἐννοοῦσε μιᾷ πλήρη ἀποκατάσταση τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Δηλαδή νά προσαρτηθεῖ στή σημερινή Ἑλλάδα κάθε μέρος μέ Ἑλληνική συνείδηση, ὅπως π.χ. ὁ Πόντος, τά παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κλπ.

Ἀλλά οὔτε ὁ Ἑλληνικός θρίαμβος τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων τοῦ 1912-1913, τόν συγκίνησε ποιητικά.

Ὁ ποιητής ὁμως μηχανεύτηκε ὅλα τα μέσα γιὰ νά μᾶς πεί τὰ «δικά του» καί ὅτι σχετίζεται μ' αὐτά. Ὁ Μελετητής-Ἀναγνώστης διακρίνει ἀμέσως, ἀνάμεσα ἀπό περιέργους στίχους ἓνα κατατρεγμένο ἐρωτικό ἔνστικτο, μέ ἔκφυλες ἀγωνίες, μέ δύσκολα κρυπτόμενες συγκινήσεις καί ἐπιθυμίες, νά ἐκφράζει τούς καημούς τῆς προτιμήσεώς του, τίς φαντασίες του, τό δράμα του, τέλος τόν ἴδιο.

Καί ἡ ἐρωτική του αὐτή ἀδυναμία ἔπαιξε εἰς βάρος τῆς νοημοσύνης του, γιὰ πολύ καιρό.

Ὅταν ἔφθασε στά 40 τοῦ περίπου ἔχουμε μιά μεγάλη ἀλλαγὴ στήν ποιητική του δημιουργία. Ὁ Καβάφης ἀπό κοινός στιχουργός πού ἦταν ἔγινε ἓνας ἀπ' τούς πιό πρωτότυπους ποιητᾶς τῆς ἐποχῆς τοῦ βρίσκοντας ἔπειτα ἀπό πολλές ἀναζητήσεις ἓνα προσωπικό τρόπο ἔκφρασης. Στά ποιήματά του βλέπουμε τὴν ἀπλότητα στό ὕφος, τὴν προσπάθεια νά βρεῖ τὴν πλέον κατάλληλη λέξη γιὰ νά ἀποφύγει περιττές περιφράσεις καί τούς πλατειασμούς. Εἶχε καταργήσει τὰ μέτρα καί τὴν ὁμοιοκαταληξία κι ὅπου τὴ βλέπουμε εἶναι γιὰ νά δίνει κάποιο εἰρωνικό τόνο.

Ἕνας σύγχρονός μας κριτικός ἔγραψε: «αὐτός ὁ Καβαφικός φαῦλος κύκλος, ἀπ' τό σκοτάδι στό φῶς εἶναι τό πιό ἐνδιαφέρον συστατικό τῆς οὐσίας στήν ποίησή του τὴν τόσο περίεργη καί μοναδική».

Ἐγραψε τελικά 154 ποιήματα σέ μιά ιδιότυπη γλῶσσα, ἡ ὁποία ἐγγίζει τὴν καθαρεύουσα καί εἶναι σπανίας ἀπλότητας καί μέ ποιητική δύναμη. Τό ἔργο βρίσκεται σέ περίοπτο θέση στήν νεοελληνική ποίηση.

Σημειῶνω μερικά γνωστά ποιήματά του: «Κεριά», «Τείχη», «Περιμένοντας τούς βαρβάρους», «Ἰθάκη», «Θερμοπύλες» κ.α.

Ἡ πρώτη συνολικὴ ἐκδόση ποιημάτων τοῦ ἔγινε μετὰ τό θάνατό του στήν Ἀλεξάνδρεια τό 1935. Τά ποιήματά του μεταφράστηκαν σέ πέντε χῶρες τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἔκαναν μεγάλη ἐντύπωση καί ἰδιαίτερα στήν Ἀγγλία.

Σήμερα ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀξίας τοῦ ποιητῆ Καβάφη εἶναι καθολική, θεωρεῖται δέ ὡς ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς ποιητής τοῦ αἰῶνα.

ΠΗΓΕΣ:

ΜΕΓ. ΕΓΚΥΚΛ. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, τόμ. 13

ΝΕΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ, τόμ. 16

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΔΟΜΗ, τόμ.7

ΜΕΓΑΛΗ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ, τόμ. 12

Ἐν μεγάλῃ ἑλληνικῇ ἀποικίᾳ 200π.Χ. (τοῦ Κ.Καβάφη)

Ο Κ. Καβάφης περιγράφει, ἓναν αἰῶνα πρὶν, μέ ἀκρίβεια τὴν σημερινή κατάστασι στὴν χώρας τῆς Ἑλλάδος!

Ὅτι τὰ πράγματα δὲν βαίνουν κατ' εὐχὴν στὴν Ἀποικία

δὲν μὲν' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία,

καί μ' ὅλο πού ὅπως οὖν τραβούμ' ἐμπρός,

ἴσως, καθὼς νομίζουν οὐκ ὀλίγοι, νά ἔφθασε ὁ καιρός

νά φέrouμε Πολιτικό Ἀναμορφωτή.

Ὅμως τό πρόσκομμα κ' ἡ δυσκολία

εἶναι πού χάμνουνε μιά ἱστορία

μεγάλη κάθε πράγμα οἱ Ἀναμορφωταί

αὐτοί. (Εὐτύχημα θά ἦταν ἂν ποτέ

δὲν τοὺς χρειάζονταν κανεῖς). Γιά κάθε τί,

γιά τό παραμικρό ρωτοῦνε κ' ἐξετάζουν,

κ' εὐθύς στὸν νοῦ τοὺς ριζικὲς μεταρρυθμίσεις βάζουν,

μέ τὴν ἀπαίτησι νά ἐκτελεσθοῦν ἄνευ ἀναβολῆς.

Ἔχουνε καί μιά κλίσι στές θυσίες.

Παραιτηθεῖτε ἀπὸ τὴν κτῆσιν σᾶς ἐκείνη·

ἡ κατοχὴ σᾶς εἶν' ἐπισηφαλής·

ἡ τέτοιες κτήσεις ἀκριβῶς βλάπτουν τές Ἀποικίες.

Παραιτηθεῖτε ἀπὸ τὴν πρόσσοδον αὐτή,

κι ἀπὸ τὴν ἄλληνα τὴν συναφῇ,

κι ἀπὸ τὴν τρίτη τούτην· ὡς συνέπεια φυσική·

εἶναι μὲν οὐσιώδεις, ἀλλὰ τί νά γίνει;

σᾶς δημιουργοῦν μιά ἐπιβλαβὴ εὐθύνη.

Κι ὅσο στὸν ἔλεγχό τους προχωροῦνε,

βρίσκουν καί βρίσκουν περιττά, καί νά παυθοῦν ζητοῦνε·

πράγματα πού ὅμως δύσκολά τα καταργεῖ κανεῖς.

Κι ὅταν, μέ τό καλὸ, τελειώσουνε τὴν ἐργασία,

κι ὀρίσαντες καί περικόψαντες τό πᾶν λεπτομερῶς,

ἀπέλθουν, παίρνοντας καί τὴν δικαίαν μισθοδοσίαν,

νά δοῦμε τί ἀπομένει πιά, μετὰ

τόση δεινότητα χειρουργική·-

Ἴσως δὲν ἔφθασεν ἀκόμη ὁ καιρός.

Νά μή βιαζόμεθα· εἶν' ἐπικίνδυνον πράγμα ἡ βία.

Τά πρόωρα μέτρα φέρνουν μεταμέλεια.

Ἔχει ἄτοπα πολλά, βεβαίως καί δυστυχῶς, ἡ Ἀποικία.

Ὅμως ὑπάρχει τί τό ἀνθρώπινον χωρὶς ἀτέλεια;

Καί τέλος πάντων, νά, τραβούμ' ἐμπρός.

Αἰδεσιμολογιώτατος
ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ ΓΚΙΟΥΛΟΣ τοῦ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
(1933-2007)

Λόγιος – Συγγραφέας

Γράφει ὁ Εὐθύμιος Χάρ. Ταλάντης

Ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Ταξιάρχης Γκιούλος, πρωτότοκος γιός τοῦ Νικολάου Γκιούλου καί τῆς Ἄννας, τό γένος Ἰωάννου Πουρναράκη, ἐκ Βουνιχώρας Παρνασσίδος, γεννήθηκε στήν Ἀθήνα στό νοσοκομεῖο ΕΛΕΝΑ, στίς 6 Ἰουνίου 1933.

Τά πρῶτα του γράμματα τά ἔμαθε στήν ἰδιαίτερα του πατρίδα τή Βουνιχώρα, ὅπου καί τελείωσε τό Δημοτικό Σχολεῖο τοῦ χωριοῦ. Κατόπιν τελείωσε τό ὀκτατάξιο Γυμνάσιο Ἀμφισσας.

Ἐν συνεχείᾳ ἀκολούθησε ἱερατικές σπουδές στήν Ἐκκλησιαστική Σχολή Λαμίας, ὅπου καί ἀποφοίτησε τό 1953.

Τήν ἴδια χρονιά, στίς 28 Δεκεμβρίου 1953 στρατεύτηκε. Ὑπηρετήσε τή στρατιωτική του θητεία στήν Πολεμική Ἀεροπορία, μέ τόν βαθμό τοῦ Σμηνία καί τήν εἰδικότητα Γραφέας – Δακτυλογράφος.

Τό 1956 ἀπολύθηκε ἀπό τό στρατό καί ἐργάστηκε ὡς γραφέας στή Μεταλλευτική Ἑταιρεία «ΑΕΜ Βωξίται Παρνασσού», ὅπου ἐκείνη τήν περίοδο δραστηριοποιούταν στήν περιοχή Χαλβάνια τῆς Βουνιχώρας.

Στίς 20 Ἀπριλίου 1958 νυμφεύτηκε τή συγχωριανή τοῦ Κωνσταντίνα Δημητρίου Μπαρτσώτα, μέ τήν ὁποία απέκτησαν πέντε παιδιά: τόν Δημήτριο (1959), τήν Ἄννα (1961), τήν Γεωργία (1965), τόν Νικόλαο (1967) καί τόν Παναγιώτη (1974).

Λίγους μῆνες ἀργότερα ἀπό τό γάμο του μέ τήν Κωνσταντίνα ἐδέχθη τήν Θεϊάν Χάριν τῆς Ἱεροσύνης. Στίς 17 Νοεμβρίου 1958 χειροτονήθηκε Ἱεροδιάκονος στόν Ἱερό Ναό Ἀναστάσεως στόν Πειραιά καί ἓνα μήνα ἀργότερα στίς 21 Δεκεμβρίου 1958 στόν Ἱε-

Εὐθύμιος Χάρ. Ταλάντης, Συγγραφέας-Λογοτέχνης, μέλος τῆς Ἑνώσης Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν. Μέλος τῆς Ἑνώσης Συντακτῶν Μή Ἡμερησίων Ἐντύπων. Μέλος τῆς Ἑνώσης Συντακτῶν Ἡμερησίου ... Περιοδικοῦ Συνδικαλιστικοῦ Τύπου. Μέλος τοῦ Ὁμίλου γιά τή διάδοση τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν.

ρό Ναό τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου στόν Πειραιά χειροτονήθηκε Ἱερεύς, ἀπό τόν τότε Ἐπίσκοπο Θαυμαχοῦ Χρυσόστομο Θέμελη (κατά κόσμον Ἀδαμ Θέμελης τοῦ Ζαφειρίου, μετέπειτα Μητροπολίτης Μεσσηνίας).

Μέ τή χειροτονία του ὡς Ἱερεύς, ἀνέλαβε ἐφημέριος στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου στό Χωριό του, τή Βουνιχώρα Παρνασσίδος.

Φιλομαθής κι ἀνήσυχο πνεῦμα, δέν ἀρκέστηκε ἀπλά στά ἱερατικά του καθήκοντα, ὡς ἐφημέριος του χωριοῦ του, παράλληλα συνέχιζε τίς σπουδές.

Τό 1978 τελείωσε τήν Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστική Σχολή Ἀθηνῶν.

Συνέχισε στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅπου καί ἀποφοίτησε τό 1983 μέ ὑποτροφία τοῦ Ἰδρύματος Κοινωνικῶν Ὑποτροφιῶν (ΙΚΥ) καθ' ὅλα τα ἔτη τῶν σπουδῶν του. Οἱ σπουδές του δέ σταματοῦν στή Θεολογική Σχολή, συνεχίζει στή Φιλοσοφική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, στό Τμῆμα Βυζαντινῶν καί Νεοελληνικῶν Σπουδῶν, ὅπου καί τελειώνει τό 1986.

Ἡ μόρφωση πού ἀπέκτησε ἀξιοποιήθηκε στόν ἐκπαιδευτικό τομέα. Δίδαξε στή Μέση Ἐκπαίδευση ἐπὶ σειρά ἐτῶν, ὡς καθηγητῆς στά μαθήματα τῶν Θρησκευτικῶν καί τῶν Νέων Ἑλληνικῶν, σέ σχολεῖα τοῦ Νομοῦ Φωκίδας: Τεχνικό – Ἐπαγγελματικό Λύκειο Ἀμφισσας (ΤΕΛ). Γενικό Λύκειο – Γυμνάσιο Ἰτέας. Νοσηλευτική Σχολή Ἀμφισσας. Σχολή Τουριστικῶν Ἐπαγγελμάτων στό Γαλαξείδι.

Ταυτόχρονα μέ τά ἐκπαιδευτικά του, στά ἱερατικοῦ του καθήκοντα ἐπιφορτίστηκε μιά σειρά δράσεων, πού κάλυπτε ὁλόκληρη τήν περιφέρεια τῆς Ἱερᾶς Μητρόπολης Φωκίδος, ὅπως: Διετέλεσε Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ὑπῆρξε ἐντεταλμένος ἐκπρόσωπος Αὐτῆς γιά θέματα αἱρέσεων καί παραθρησκείων, καθὼς καί μέλος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου. Διατέλεσε ἀναπληρωματικό μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς ἐταιρείας προστασίας Ἀνηλίκων Ἀμφισσας. Μέλος τῆς Πανελλήνιας Ἑνώσης Θεολόγων (Π.Ε.Θ) καί τῆς Πανελλήνιας Ἑνώσης Γονέων (Π.Ε.Γ).

Τό 1985, ὕστερα ἀπό εἴκοσι ὀκτώ χρόνια ποιμαντορικῆς παρουσίας στήν ἰδιαιτέρα του πατρίδα τήν Βουνιχώρα, μετατέθηκε ὡς ἐφημέριος στόν Ἱερό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στήν Κίρρα Φωκίδος.

Ἡ πληθωρική προσωπικότητα τοῦ πατρός Ταξιάρχη, δέν τόν περιορίσε μόνο στά ἐκπαιδευτικά καί ἱερατικά του καθήκοντα, ἐπεκτάθηκε μέ πλουραλισμό καί κριτική ἀποψη στόν πολιτισμό καί τή λαογραφία τοῦ τόπου του. Ἀνάπτυξε μιά σειρά δράσεων μέσα ἀπό τή συμμετοχή του σέ τοπικούς πολιτιστικούς καί πνευματικούς συλλόγους.

Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν, καί γιά ἄρκετό διάστημα διετέλεσε καί Ἀντιπρόεδρος τοῦ Δ.Σ. Μέλος τῆς Παμφωκικῆς Πολιτιστικῆς Ὁμοσπονδίας «Οἱ Ἀμφικτιονίες». Διετέλεσε μέλος τῆς Νομαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας τοῦ Ν. Φωκίδος, καθὼς καί τῆς Νομαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς γιά θέματα Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἡ πλούσια συγγραφική του δράση περιλαμβάνει πλῆθος θεολογικῶν, λαογραφικῶν, καί ἱστορικῶν χειμένων. Μέλος τῆς Συντα-

κτικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἀρθρογράφος στήν ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φωκίδος. Ἀρθρογράφος τῆς Ἐπιφυλλίδας στήν ἐφημερίδα «Ο ΑΓΩΝ τῆς ΙΤΕΑΣ». Ἀρθρα του καί μελέτες ἔχουν δημοσιευτεῖ στά περιοδικά: «ΤΕΤΡΑΜΗΝΑ» τοῦ ἐκδότη κ. Δρόσου Κραβαρτόγιαννου. Στό περιοδικό «ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ» τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν. Στό Περιοδικό «ΕΜΒΟΛΙΜΟ» ἐγχείρημα λόγου καί τέχνης τῶν Ἀσπρων Σπιτιῶν Βοιωτίας. Ἐκδότης καί ἀρθρογράφος ὁ ἴδιος τῆς τρίμηνης ἐφημερίδας «Ὁ Βλαχοθανάσης τῆς Βουνιχώρας».

Ἐνεργός πάντα ὅταν ἐπρόκειτο γιά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν τήν ἰδιαιτέρα του πατρίδα, τήν Βουνιχώρα Παρνασσίδος. Δέν παρέλειπε νά δώσει τό παρόν σέ κάθε ζήτημα τοῦ ἀφοροῦσε τό χωριό του καί μποροῦσε νά συμβάλει μέ τόν δικό του τρόπο. Σημαντική ὑπῆρξε ἡ συμβολή του στό νά χαρακτηριστεῖ ἡ Βουνιχώρα ὡς Μαρτυρικό Χωριό κατά τή διάρκεια τῆς Γερμανοϊταλικῆς κατοχῆς. Ὁ ἴδιος συμμετεῖχε στήν ἰδρυτική συνέλευση τοῦ Δικτύου Μαρτυρικῶν Πόλεων καί Χωριῶν τῆς Χώρας μας, ὅπου ἔλαβε χώρα τό 2000 στά Καλάβρυτα.

Ἐπιδόθηκε στή συγκέντρωση ὑλικοῦ καί καταπιάστηκε ἐντατικά στό νά συγγράφει τήν ἱστορία καί λαογραφία τοῦ Χωριοῦ του. Τά χειρόγραφα, ὅμως δέν πρόλαβαν νά πάρουν τό δρόμο γιά τήν ἐκδοση βιβλίου. Ἡ ἀσθένεια τοῦ στερήσε τή χαρά νά εὐοδωθεῖ τό μεγάλοπνοο γι' αὐτόν δραμα νά δεῖ σέ βιβλίο τήν πνευματική του ἐργασία.

Ἐκοιμήθει ἐν Κυρίῳ στίς 8 Ὀκτωβρίου 2007 καί ἐνταφιάστηκε στόν Ἱερό Ναό τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν πού ὁ ἴδιος εἶχε ἀνεγείρει σέ ἰδιόκτητο κτῆμα του, στήν κτηματική περιφέρεια τῆς Βουνιχώρας.

Ἐπιχειρώντας μέ ρεαλισμό μιά σφαιρική προσέγγιση καί ἀποτίμηση τῆς ὅλης προσφορᾶς τοῦ πατρός Ταξιάρχη, τόσο στήν ποιμαντορική, στήν ἐκπαίδευση, στόν πολιτισμό, ὅσο καί μέ τό πλούσιο συγγραφικό (κι ὄχι μόνο) ἔργο του, τό ὅποιο ἄφησε παρακαταθήκη γιά τοὺς ἐπερχόμενους, δίκαια κατατάσσεται στοὺς ἀξιόλογους σύγχρονους πνευματικούς ἄνδρες τῆς Φωκίδας.

ΤΟ ΠΟΥΚΑΜΙΣΟ ΤΟΥ ΦΙΔΙΟΥ

ΣΤ. ΝΤΟΜΑΛΗ

Τό πουκάμισο τοῦ φιδιοῦ ἦταν τρία μέτρα μέ τά μάτια μέ τό ὀρθάνοιχτο στόμα μέχρι τῆς ἄκρη ἄκρη τῆς οὐράς του, ἓνα ἀληθινά τεράστιο φίδι γιά τήν περιοχή πού ὁμως πού κρυβόταν πού εἶχε τή φωλιά του καί πού περιπλανιόταν μέσα στά στάρια ποῦ σ' ἓνα μήνα θά 'ταν γιά θερισμό; Τό κοιτούσαμε καί θαυμάζαμε τό περίγραμμα κι ἐγώ σκεφτόμουν πώς ἔτσι θά 'πρεπε μιά μέρα νά γδυθῶ τόν παλιό ἐαυτό μου, ἔτσι θά 'πρεπε νά βγῶ μέσα ἀπό τό στόμα ἀφήνοντας πίσω μου σάν δέρμα παλιό το κάθε τί πού δέν μ' ἄφηνε νά ἀναπτυχθῶ, γιατί τό φίδι δέν βγάζει τό πουκάμισό του ἀπλῶς γιατί πάλιωσε, μά γιατί τό πουκάμισο τοῦ φιδιοῦ εἶναι σάν πανοπλία, πού ἂν δέν τήν ἀλλάξει, τό φίδι ἀναπτυσσόμενο θά ὑποφέρει θά συμπιέζεται κι ἂν ὦ μή γένοιτο δέν μπορέσει νά τή βγάλει, θά συνθλιβεῖ, ὅπως ἐγώ συνθλίβομαι κάτω ἀπό τό καλούπι πού ἔχω δημιουργήσει καί πού ὄχι μόνο ἡ ψυχὴ μου δέν χωράει μά μέ πονάει καί κάθε νέα ἐμπειρία καί κάθε νέα σκέψη μάταια ἀγωνίζεται νά βγεῖ ἀπό τά τείχη πού ἡ παλιά μου σκέψη ἐκεῖ μέσα τήν ἔχει φυλακίσει.

ΞΕΦΥΛΛΙΣΜΑ ΠΑΛΗΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ)

«ΩΡΑ» 26-2-1882. Στο φύλλο αυτό παρελαύνουν σημαντικές οικογένειες τῆς Ἀμφισσας. Ἐτσι στήν εἴδηση τῆς 14-1-1881 ἀναφέρετο ἡ ἐκδημία τοῦ Ἡλία Τριάντη πατῆρ τῶν γνωστῶν ἐνταῦθα Ἀλεξάνδρου Τριάντη, πολλά ἔτη διατελέσας Δήμαρχος Ἀμφίσσης. Ἐνας ἄλλος Γεώργιος Τριάντης (1874-1954) σταφιδέμπορος στήν Πάτρα ἦταν ἀπόγονος παληᾶς οἰκογένειας τῆς Ἀμφίσσης.

Ἀπό τήν οἰκογένεια Δελμούζου, ὁ διασημότερος πανελληνίως ὑπῆρξε ὁ ἐκπαιδευτικός καί παιδαγωγός Ἀλέξανδρος Δελμούζος (1880-1956).

Ἡ εἴδηση τῆς 18-8-1882 παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Τοῦτο διότι, κατόπιν ἐντάλματος συλλήψεως τοῦ Ἀνακριτοῦ Ἄρτας, συλλαμβάνεται ὁ Βουλευτής Γ. Παχὺς. Τότε οἱ Βουλευτές ἀντιμετωπίζεντο, ὅπως ὅλοι οἱ παρανομοῦντες Ἕλληνες ἰσοτρόπως καί ὄχι, ὅπως στήν ἐποχή μας, νά εἶναι ὑπεράνω των νόμων, πού θεσπίζουν οἱ ἴδιοι.

ΩΡΑ 12-6-1878. Κατά τήν ΦΩΚΙΔΑ τῆς Ἀμφίσσης ἡ ἐφετινὴ παραγωγή δημητριακῶν τῶν ἐπαρχιῶν Ἀμφίσσης καί Δωρίδος ἔσεται κατά τό ἥμισυ ἐλάττων τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Γιά τήν ἀντιγραφὴ
Ἀντώνης Βενέτης

ΕΝΑΣ ΑΤΥΧΟΣ ΕΡΩΤΑΣ

Τοῦ Ἰχνηλάτη

Σ' ἓνα ἀναπαυτήριο, σ' ἓνα πλατῶ, τῆς πλαγιᾶς τοῦ ὁμορφου βουνοῦ εἶναι κτισμένο τοῦτο τό πανέμορφο χωριό. Μοιάζει μέ παλκόνι μέ θέα στό βάθος καταγάλανη θάλασσα καί πιό κοντά ἄλλη θάλασσα ἀπό ἐλιές ἀσημοπράσινες καί γύρω-γύρω ἄλλα δένδρα καί θάμνοι γεμάτοι, αὐτή τήν ἐποχή, λουλούδια, μικρά καί μεγάλα, μοσχομυρίζοντα ἤ ὄχι. Εἶναι βλέπεις ἡ ἐποχή πού ὅλα ἀνοίγουν. Εἶναι Ἄνοιξη, ὁπότε ὅλα εἶναι ὁμορφα.

Ἀπογευματάκι ἦταν ὅταν ἔφτασε στό χωριό ἓνα περήφανο ἄλογο πού εἶχε γιά καβαλάρη ἓνα ἀρχοντόπουλο. Ὡραίο, κατάξανθο, ὑπερήφανο, χαρούμενο, χαμογελαστό. Μετά τά πρῶτα σπίτια βρέθηκε σέ μιά μικρή, μιά ἄνετη πλατεία μέ δυό πλατάνια θεόρατα καί μεταξύ τους μιά βρύση μέ δυό πέτρινα καλάνια πού ἔχυναν τό γάργαρο, δροσερό καί πάντα τραγουδιστό νερό στά δυό, ἐπίσης, πέτρινα γουρνιά.

Ὁ καβαλάρης ξεπέζεψε καί τράβηξε τόν γρίβα του νά τόν ποτίσει, μέ τήν εὐκαιρία. Καί ὅταν τό ἄλογο σήκωσε τό κεφάλι τοῦ εὐχαριστημένο, ξεδιψασμένο, τό ἀρχοντόπουλο τό τράβηξε γιά νά φύγει, νά συνεχίσει τό δρόμο του, τότε ξαφνιασμένο πρόσεξε ὅτι στό πλάι του μιά κόρη βρισκόταν ἐκεῖ, μέσα στόν κῆπο τοῦ σπιτιοῦ της, τόν γεμάτο μέ πανέμορφες τριανταφυλλιές. Ὅλος ὁ κῆπος ἦταν μέγας καί στολισμένος καί σκορποῦσε ἀρώματα διάφορα πού σου γέμιζαν τά ρουθούνια. Τό ἀρχοντόπουλο σάστισε. Τί νά πρωτογευτοῦν τά μάτια του; Τό πανέμορφο περιβόλι ἢ τό πανέμορφο κορίτσι ποῦ βρισκόταν ἐκεῖ;

Ἡ χωριατοπούλα ἀκίνητη συναγωνιζόταν σέ ὁμορφιά τόν κῆπο της. Ἀκίνητη μέ λίγα τριαντάφυλλα πού εἶχε κόψει, στό χέρι της. Καμάρωνε τό ἀρχοντόπουλο. Δέν χώρταине νά τό κοιτάζει. Καί τότε ἐκεῖνο ἀποφάσισε, πλησίασε τό κορίτσι καί ζήτησε ἀπ' αὐτό ἓνα ζευγάρι τριαντάφυλλα. Μέ τρεμάμενα χέρια ἡ κοπέλα ἀπλώνει καί τοῦ δίνει τέσσερα κάτακόκκινα καί μοσχομυρωδάτα τριαντάφυλλα. Τό παλληκάρι τά πῆρε, εἶπε ἓνα σβύσμένο «εὐχαριστῶ», τά φίλησε καί τ' ἄφησε ἐκεῖ γιά νά τά χαροῦν καί τά ρουθούνια του.

Ἐκείνη τὴν ὥρα ἀκούστηκε τό τρίξιμο τοῦ παραθυριοῦ τοῦ σπιτιοῦ πού ἀνοιξε καί ἡ ἄγρια φωνή τῆς μάνας τῆς:

- Μωρή σκύλα, μωρή ἄνομη, μωρή γεβαντισμένη, δέν σκέφτεσαι τὰ ἀδέλφια σου, ὅλα καστροπολεμιστάδες; Τό βράδυ σάν γυρίσουν θά σοῦ πῶ ἐγώ πῶς θά ξεμπλέξεις, ὅταν τούς πῶ τό χάλι σου.

Τό κορίτσι τσακίστηκε νά μπεῖ στό σπίτι κι ὁ καβαλάρης καβάλησε τόν γρίβα του, τόν σπιρούνησε καί χάθηκε.

Καί τό βράδυ ἔφτασε. Οἱ καστροπολεμιστάδες ἀδελφοί ἦλθαν. Ἡ μάνα τούς γνῶρισε ὅτι ἡ μοναδική ἀδελφή τους τούς ...ντρόπιασε.

Μά ἡ ντροπή μόνο μέ θάνατο ξεπλένεται. Ἀρχισαν νά τὴν δέρνουν. Καί τό ξύλο ἦταν τέτοιο πού τὴν ὥρα πού βασίλευε ὁ ἥλιος, βασίλεψε καί ἡ κόρη.

Τὴν ὥρα πού ξεψυχοῦσε, ἡ ἄμοιρη, ἡ μάνα τῆς τὴ ρώτησε τί ροῦχα νά τῆς βάλει κοντά σάν πεθάνει. Καί ἐκείνη ἀπάντησε:

- Οὔτε μεταξωτά, οὔτε βελουῖδα, οὔτε τὰ χρυσοπράσινα πού μου 'φέρε ὁ ἄρραβωνιστικός μου. Μόνο νά μέ θάψετε μ' αὐτά τὰ ματωμένα γιὰ νά μάθει ὁ ντουνιάς πῶς μέ σκοτώσατε γιὰ ἓνα ζευγάρι τριαντάφυλλα...

Σέ λίγο ἔφτασε ὁ ἄρραβωνιαστικός τῆς κόρης ἀπ' τὰ ξένα. Βλέπει μαζεμένους πολλούς στό σπίτι τῆς καλῆς του.

Ποιός πέθανε; Κάποιος ἀπ' τὰ πεθερικά μου ἢ ἀπ' τὰ κουνιάδια μου; Τρέχει στήν ἐκκλησιά καί βλέπει τούς μαστόρους νά χτίζουν τόν τάφο καί τούς ρωτᾷ:

- Νά μοῦ ζήσεις μάστορα, τίνος εἶναι ὁ τάφος;
- Νά ζήσεις καί σύ νά ζῶ κι ἐγώ τῆς ποθητῆς σου εἶναι!

Ἐκεῖνος δέν τόν πίστεψε καί τόν ξαναρώτησε, ἀλλά πῆρε τὴν ἴδια ἀπάντηση. Καί τότε παρακάλεσε τόν μάστορα:

- Τότε σκάψτον πιό βαθύ καί πιό πλατύ γιὰ νά χωρᾷ δυό νομάτους καί... βγάζει τό μαχαίρι του καί στήν καρδιά τό μπήχνει...

Καί οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ πῶς μπορούσαν νά κάνουν ἄλοιῶς; Ἔθαψαν τό ζευγάρι στόν ἴδιο τάφο γιὰ νά εἶναι ἀγκαλιασμένο τουλάχιστον στόν ἄλλο κόσμο, τόν ἄραχνο.

Ἡ παράδοση θέλει νά φυτρώνει στή θέση τῆς κόρης μιὰ μηλίτσα ὁμορφῆ καί στήν πλευρά τοῦ ἀγαπημένου τῆς ἓνα κυπαρίσσι ψηλό, περήφανο.

Τὰ δυό αὐτά δένδρα τίς γιορτές καί τίς Κυριακές δείχνουν στούς ζωντανούς ὅτι ἀγαπιῶνται ἀκόμα. Τό κυπαρίσσι σκύβει καί φιλᾷ τὴ μηλίτσα...

Η ΣΠΗΛΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΩΜΗΣ

Τοῦ ΙΩΑΝ. ΤΣΙΝΤΑΒΗ

Ξεκίνησε πέρυσι δειλά - δειλά καί συνεχίστηκε ἐφέτος μέ μεγαλύτερη λαμπρότητα, μιά ἐκδήλωση γιά τή σπηλιά τῆς Στρώμης, τή σπηλιά πού φιλοξένησε τοὺς κομάντος τῆς ἀποστολῆς τοῦ ΣΜΑ γιά τὴν ἀνατίναξη τῆς γέφυρας τοῦ Γοργοποτάμου. Ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐκδήλωσης ἀνήκει στή δραστήρια πρόεδρο τῆς ΤΚ Στρώμης κας Μαίρης Ἀνδρεοπούλου καί στή βοήθεια τοῦ Δήμου Δελφῶν.

Στὴν ἐκδήλωση ἔλαβαν μέρος ἡ Δημοτική χορωδία τῆς Ἀμφισσας, ἡ Φιλαρμονική τοῦ Δήμου καί τὸ Χορευτικό τμήμα τοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου Προσηλίου.

Τὴν ἐκδήλωση τίμησαν μέ τὴν παρουσία τους οἱ Ἀρχές τοῦ τόπου, ἡ κόρη καί ἡ ἐγγονή ἐνός ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς ἐπιχείρησης "Harling" τοῦ Νεοζηλανδοῦ ἐφέδρου Λοχαγοῦ (ΜΧ) Tom Mparns, πού ταξίδεψαν γι' αὐτό τὸ σκοπὸ ἀπ' τὴ μακρινὴ πατρίδα τους, καί πλῆθος κόσμου.

Τὸν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας ἐκφώνησε ὁ Δήμαρχος τοῦ Δήμου Δελφῶν κος Νικόλα Φουσέκης καί ὁ πρόεδρος τοῦ Σ.Ε.Α.Ν. Φωκίδος κ. Ἰωάννης Τσινταβῆς μετέφερε μήνυμα τοῦ τελευταίου ἐπιζῶντα καί μοναδικοῦ Ἑλλήνα ἐφέδρου Ἀξιωματικοῦ, μέλους τῆς ἀποστολῆς "Harling", Θέμη Μαρίνου.

Ἡ ὁμιλία τοῦ Δημάρχου

Η ΣΠΗΛΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΩΜΗΣ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΤΩΝ ΣΑΜΠΟΤΕΡ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΧΑΡΛΙΝΓΚ ΤΟ ΦΘΙΝΩΠΟΡΟ ΤΟΥ 1942

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

...Φίλες καί φίλοι,

Καλοκαίρι τοῦ 1942. Αἴγυπτος.

Κάτω ἀπό τόν καυτό Ἀφρικανικό ἥλιο, οἱ Γερμανικές Μεραρχίες τοῦ Ἀφρिका Κόρπ τοῦ Στρατηγοῦ Ἑρβιν Ρόμμελ, κατανικοῦν σέ ὅλα τά μέτωπα τίς δυνάμεις τοῦ Βρετανοῦ ἀρχιστράτηγου τῶν Συμμάχων Φίλντ Μάρσαλ Ἀλεξάντερ. Προελαύνουν ἀκάθεκτες πρὸς τό Κάϊρο καί ἀπό κεῖ κατευθεῖαν στά Πετρέλαια τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί τῆς Ἀραβίας. Ὁ Μεγάλος Πόλεμος βρίσκεται ἴσως στήν κρισιμότερη φάση του. Ἄν ὁ Ρόμμελ θέσει ὑπό τόν ἔλεγχο τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀξονα τίς πετρελαιοπηγές, τότε ἡ πλάστιγγα θά γείρει καθοριστικά πρὸς τήν πλευρά τῶν Γερμανῶν καί τῶν δορυφόρων τους.

Οἱ Σύμμαχοι ἀποφασίζουν νά ἀντεπιτεθοῦν στό μέτωπο τοῦ Ἑλ Ἀλαμείν. Ἐλπίζουν νά σταματήσουν ἐκεῖ τόν Ρόμμελ. Σχεδιάζοντας τήν ἐπιχείρηση κρίνουν κρίσιμη τήν διακοπή τῶν γραμμῶν ἐφοδιασμοῦ τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ σπουδαιότερη ἀρτηρία αὐτῶν τῶν γραμμῶν καί ἄρα ἡ κρισιμότερη, περνᾷ ἀπό τήν Ἑλλάδα, Τά ἐφόδια τῶν Γερμανικῶν μεραρχιῶν πού μάχονται στήν Ἀφρική, φτάνουν σιδηροδρομικῶς ἀπό τή Βόρεια καί τήν Κεντρική Εὐρώπη στόν Πειραιᾶ. Ἀπό κεῖ διεκπεραιώνονται εὐκόλα καί γρήγορα διά θαλάσσης στήν Κρήτη. Ἀπό τήν Κρήτη περνοῦν σχετικά εὐκόλα καί γρήγορα μέ νηοπομπές ἢ μέ ἀεροπλάνα στίς μεγάλες βάσεις πού κατέχουν οἱ Γερμανοί στήν Αἴγυπτο. Κυρίως στό Τομπρούκ καί τή Βεγγάζη. Ἡ συμμαχική ἀεροπορία καί τό ναυτικό δυσκολεύονται πολύ νά ἐλέγξουν ἀποτελεσματικά αὐτή τή διαδρομή ἐφοδιασμοῦ τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Γερμανοί ἔχοντας σημαντικές ἀεροπορικές βάσεις στά Ἑλληνικά νησιά καί τήν Κρήτη, ὑποστηρίζουν μέ μεγάλη ἐπιτυχία τήν ἀσφαλή διεκπεραίωση τῶν ἐφοδίων τους. Δεδομένων αὐτῶν, ἡ λύση τοῦ σαμποτάζ ἀποτελεῖ μονόδρομο, γιά τό Στρατηγό Ἀλεξάντερ καί τά ἐπιτελεῖα του. Ἡ ἀνάγκη πλήρους διακοπῆς τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ

ἐχθροῦ διά μέσου τῆς Ἑλλάδος γιά τουλάχιστον ἑξί ἐβδομάδες προκειμένου νά ὑποστηριχθεῖ ἡ γενική ἐπίθεση τῆς Ὀγδόης Στρατιάς τῶν Συμμάχων στό Ἀφρικανικό Μέτωπο, ὁδηγεῖ στή λύση τῆς καταστροφῆς σέ ἐπιλεγμένο σημεῖο καί τῆς ἀχρήστευσης τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Ἀθηνῶν. Ἀποφασίζεται ἡ ἀνατίναξη μιᾶς ἀπό τίς γέφυρες τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου νοτίως τῆς Λαμίας. Τῆς Παπαδιαῆς, τοῦ Γοργοποτάμου ἢ τοῦ Ἀσωποῦ. Ἡ εὐθύνη σχεδιασμοῦ καί διεκπεραίωσης τῆς ἐπιχείρησης ἀνατίθεται στή Διεύθυνση Εἰδικῶν Ἐπιχειρήσεων τῶν Συμμάχων (Special Operation Executive - μέ τά ἀρχικά SOE). Ἐδρεύει στό Κάιρο καί ἔχει ἐπικεφαλῆς τόν ταξίαρχο Κέμπλ.

Τήν δουλειά θά διεκπεραιώσουν Βρετανοί σαμποτέρ μέ τή βοήθεια Ἑλλήνων ἀνταρτῶν. Οἱ Βρετανοί προγραμματίζεται νά πέσουν μέ ἀλεξιπτωτα στά βουνά τῆς Ρούμελης τό βράδυ τῆς 28ῃ Σεπτεμβρίου 1942.

Τήν ἴδια περίοδο. Καλοκαίρι τοῦ 1942. Ἑλλάδα.

Ἐνῶ στήν Αἴγυπτο συμβαίνουν τά προηγούμενα, στήν Ἑλλάδα οἱ πρῶτες ἀντάρτικες ὁμάδες ἔχουν ἤδη συγκροτηθεῖ. Τό Κ.Κ.Ε. δημιουργεῖ ἀπό τό Νοέμβριο τοῦ 1941 στήν Ἀθήνα, τό Ἐθνικό Ἀπελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ) καί στή συνέχεια τό στρατιωτικό του σκέλος, τόν Ἐθνικό Ἀπελευθερωτικό Στρατό Ἑλλάδας (ΕΛΑΣ). Ψυχὴ τοῦ ΕΛΑΣ καί ὁργανωτῆς του, εἶναι ἓνας παλιός κομμουνιστής ἀπὸ τὴ Λαμία μέ μεγάλες ὁργανωτικές καί διοικητικές ικανότητες. Ὁ Ἀθανάσιος Κλάρας, πού πῆρε τό ψευδώνυμο Ἄρης Βελουχιώτης. Ὁ ΕΛΑΣ, ἔμελλε νά ἀποτελέσει τό μαζικότερο καί πλέον ὁργανωμένο ἀντάρτικο στρατό στήν Ἑλλάδα. Τό καλοκαίρι τοῦ 1942 ὁ Ἄρης βρίσκει νά βουνά τῆς Ρούμελης καί στρατολογεῖ ἀντάρτες.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, μιά μεγάλη μερίδα ὑψηλόβαθμων ἀξιωματικῶν τοῦ ἡττημένου τὴν Ἀνοιξή τοῦ 1941 Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, πίστευαν ὅτι δέν ἔπρεπε νά δημιουργηθεῖ ἀντάρτικο καί γι' αὐτό δέν ἔκαναν τίποτα πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Κάποιοι ὅμως ἀξιωματικοί, κυρίως ἀντιβασιλικοί, ἀπότακτοι τοῦ κινήματος τοῦ 1935, ὅπως ὁ Ψαρρός καί ὁ Ζέρβας, ξεκίνησαν τίς προσπάθειες ὁ πρῶτος καταρχὴν στή Μακεδονία καί ὁ Δεύτερος στήν Ἡπειρο. Τελικά ὁ Ρουμελιώτης (ἀπὸ τό Χρισσό) συνταγματάρχης Δημήτριος Ψαρρός μαζί μέ τόν Πεντεορίτη λοχαγὸ Ἀθανάσιο Κούτρα, τόν Βουνιχωριώτη ὑπολοχαγὸ Γεώργιο Καϊμάρα, τόν συμμαθητὴ του ὑπολοχαγὸ ἀπὸ τὴν Ἀγιαθυμιὰ Γεώργιο Ντοῦρο, τόν Σεγδιτσῶτη ἔφεδρο ὑπο-

λοχαγὸ Ἀνδρέα Μήταλα καὶ ἄλλους ἀξιωματικούς, ἰδρύουν στὴ Φωκίδα ἀντάρτικο σῶμα μέ τὴν ἐπωνυμία 5/42 Σύνταγμα Εὐζώνων. Τό καλοκαίρι τοῦ 1942 οἱ ἀνωτέρω ἀξιωματικοὶ πλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ Δημοτρίου Ψαρροῦ πού βρίσκεται στὴν Ἀθήνα, βρίσκονται στά χωριά τους καὶ ὁργανώνουν ἀντάρτικους πυρῆνες τῆς ὁργάνωσης, στά χωριά τῆς Παρνασσίδας καὶ τῆς Δωρίδας.

Ὁ Ἡπειρώτης Στρατηγὸς Ναπολέων Ζέρβας ἤδη ἀπὸ τὶς 27 Σεπτεμβρίου τοῦ 1941, ἰδρύει στὴν περιοχή τῶν χωριῶν τοῦ Βάλτου τῆς Αἰτωλοακαρνανίας τὸν Ἐθνικὸ Δημοκρατικὸ Ἑλληνικὸ Σύνδεσμο (ΕΔΕΣ). Ὁ ΕΔΕΣ στὴν Βορειοδυτικὴ Αἰτωλοακαρνανία καὶ τὴν Ἡπειρο ἔμελλε νὰ κυριαρχήσει στὸν Ἀντάρτικο ἀγῶνα. Τό καλοκαίρι τοῦ 1942 ὁ Στρατηγὸς Ζέρβας βρίσκεται στό βουνό καὶ στρατολογεῖ ἀντάρτες στό Βάλτο καὶ στά χωριά τοῦ Νομοῦ Ἄρτας.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς κατοχῆς δημιουργεῖται στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ Βρετανούς πράκτορες σὲ συνεργασία μέ Ἑλληνες ἀξιωματικούς, ἡ ὁργάνωση «ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ» πού μετεξελίσσεται στὴν ὁργάνωση «ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ II». Αὐτὴ ἡ ὁργάνωση ἀποτελεῖ τὸν καταρχὴν σύνδεσμο τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς, μέ τὶς ἀντάρτικες ὁργανώσεις στὴν Ἑλλάδα. Τό καλοκαίρι τοῦ 1942 ὁ «ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ II» ἀποστέλλει στά χωριά τῆς Γκιώνας τὸν δικηγόρο Ἀλέξανδρο Σεφεριάδη. Ἀποστολὴ του εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς περιοχῆς καὶ ἡ ὁργάνωση τῆς ὑποδοχῆς τῶν Ἑγγλέζων σαμποτέρ. Ὁ Σεφεριάδης ὅμως συλλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς στὴν Κουκουβίστα καὶ μεταφέρεται αἰχμάλωτος στὴν Ἀθήνα πρὶν πέσουν οἱ σαμποτέρ στὴ Γκιώνα.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ, καλοκαίρι τοῦ '42, οἱ Ἰταλοὶ πού ἔχουν στὴν εὐθύνη τους τὴ Φωκίδα ἔχουν τό ἀρχηγεῖο τους στὴν Ἀμφισσα. Ἐχουν ἐπίσης πληροφορίες γιὰ κινήσεις ἀνταρτῶν στά βουνά γύρω ἀπὸ αὐτή. Στά μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1942, λίγες μόλις μέρες πρὶν οἱ Βρετανοὶ σαμποτέρ πέσουν μέ ἀλεξίπτωτα στό βουνό, μιά ομάδα ἀνταρτῶν στὴν ὁποία συμμετεῖχαν καὶ οἱ κλαρίτες, φυγόδιμοι Σεγδιτσῶτες Δῆμος Καραλίβανος ἢ Φτεροδῆμος ἢ Τζάθας, Θεοχάρης Πολύχρονος καὶ Θύμιος Μπάφας ἢ Μπαρτάκης, πού εἶχαν ἤδη ὀρκιστεῖ ἀντάρτες στὸν ΕΛΑΣ ἀπὸ τὸν Ἄρη Βελουχιώτη, μαζί μέ τοὺς ἐπίσης Σεγδιτσῶτες Γιώργο Φουσέκη καὶ Κώστα Σαράντη, ἐπιτίθενται καὶ κατανικοῦν μιά Ἰταλικὴ Διμοιρία πού ἀνέβαινε ἀνοήτως τό φαράγγι τῆς Ρεκκᾶς ψάχνοντας γιὰ ἀντάρτες. Οἱ Ἰταλοὶ στρατιῶτες ἀνῆκαν στό 44ο Ἰταλικὸ Σύνταγμα πού εἶχε ἔδρα τὴν Ἀμφισσα. Εἶχαν ξεκινήσει πρὸς ἀναζήτησι ἀνταρτῶν, ἀφοῦ ἦταν

πλέον κοινό μυστικό στήν περιοχή ὅτι συμμαχικά ἀεροπλάνα ἔκαναν ρίψεις ἐφοδίων στή Γκιώνα γιά τήν ὑποστήριξη ἀντάρτικων ὁμάδων πού ὑπῆρχαν στά βουνά. Στρατοπέδευσαν στή θέση «Μύλος» μέσα στό φαράγγι γιά νά περάσουν τή νύχτα καί δέχτηκαν τήν ἐπίθεση ἀπό τούς ἀντάρτες, τήν ἐπομένη τά ξημερώματα. Οἱ περισσότεροι Ἰταλοί σκοτώθηκαν ἐπὶ τόπου. Τούς ὑπόλοιπους, οἱ ἀντάρτες τούς πῆραν αἰχμαλώτους μαζί τους. Σέ δύο μέρες σκαπέτησαν Γκιώνα καί Οἶτη καί πέρασαν στήν Ἰπάτη. Ἕνας Ἰταλός πού κατόρθωσε νά ξεφύγει, ἔφτασε πρῶτα στό Ἰταλικό φυλάκιο πού ἦταν στή θέση «Μουκεχρί», πάνω ἀπό τήν Τοπόλια. Τό ἴδιο βράδυ ἐνημερώθηκε ἡ Ἰταλική Διοίκηση στήν Ἀμφισσα. Τήν ἄλλη μέρα Ἰταλική δύναμη φτάνει στή Βίνιανη καί στρατοπεδεύει στήν εἴσοδο τοῦ φαραγγιοῦ τῆς Ρεκκᾶς. Δύο Ἰταλικά ἀεροπλάνα κάνουν ἀναγνωριστικές πτήσεις στήν περιοχή. Οἱ Ἰταλοί ἐντοπίζουν τά πτώματα μέ μιὰ ὁμάδα ἀνιχνευτῶν πού ἀποστέλλουν. Πριν τά κατεβάσουν στήν Ἀμφισσα, ἀνεβάζουν στό σημεῖο τῆς μάχης, τό Σαλωνίτη φωτογράφο Μῆτσο Λαλλά πού τά φωτογραφίζει. Πρόκειται γιά τήν πρώτη μάχη πού δόθηκε στήν Ἑλλάδα ἀπό συγκροτημένο ἀντάρτικο σῶμα ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν. Ἐμελλε νά εἶναι καθοριστική γιά τό μέλλον τῆς Σεγδίτσας. Τήν ἔκαψαν ὁλοσχερῶς οἱ κατακτητές ἕνα περίπου μήνα μετά, ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στίς 26 Ὀκτωβρίου 1942 καί ἐξανδραπόδισαν τούς κατοίκους της.

Αὕτη ἦταν, ἀγαπητοί φίλοι, ἡ κατάσταση στήν Ἑλλάδα καί τήν Παρνασσίδα τό καλοκαίρι τοῦ 1942 λίγο πρὶν οἱ Βρετανοί κομάντος πέσουν μέ ἀλεξίπτωτα στά βουνά της γιά νά ἐπιχειρήσουν τήν ἀνατίναξη τῆς γέφυρας τοῦ Γοργοποτάμου. Αὕτη ἡ γέφυρα ἔμελλε νά ἐπιλεγεῖ τελικά. Ἀνατινάχτηκε τή νύχτα τῆς 25ης πρὸς 26η Νοεμβρίου 1942. Στήν ἐπιχείρηση συνεργάστηκαν μέ τούς Βρετανούς ἐνωμένα ἀντάρτικα ἐνοπλά τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ καί τοῦ ΕΔΕΣ. Ἐμελλε νά ἀποτελέσει τήν κορυφαία πράξη τῆς ἐνωμένης ἐθνικῆς ἀντίστασης στήν Ἑλλάδα καί μιὰ ἀπό τίς κορυφαίες στήν Εὐρώπη.

Τετάρτη, 30 Σεπτεμβρίου 1942. Ἀπόγευμα. Αἴγυπτος, Διώρυγα τοῦ Σουέζ. Ἀεροδρόμιο Φαγίντ.

Τρία βομβαρδιστικά πολεμικά ἀεροπλάνα περιμένουν μέ ἀναμμένες τίς μηχανές τους στήν ἀρχή τοῦ διαδρόμου ἀπογείωσης. Τρεῖς ὁμάδες Βρετανῶν Σαμποτέρ, ἀπό τέσσερα ἄτομα ἡ κάθε μία κινούνται νά ἐπιβιβαστοῦν σέ αὐτά. Οἱ δώδεκα συνολικά στρατιῶτες ἀποτελοῦν τήν ὁμάδα πού φέρει τήν κωδική ὀνομασία «ὁμάδα

Χάρλινκ», αφού ή επιχείρηση πού ανέλαβαν νά διεκπεραιώσουν ονομάζεται αντίστοιχα «Επιχείρηση Χάρλινκ». Παρά τήν αποπνικτική Αίγυπτιακή ζέστη οί στρατιῶτες εἶναι ντυμένοι βαριά, μέ χειμερινές στολές ἐκστρατείας. Ἐπιβιβάζονται στά ἀεροπλάνα καί ἀπογειώνονται τό καθένα μέ διαφορά ἐνός τετάρτου τῆς ὥρας ἀπό τό ἐπόμενο. Κατεύθυνση: Ἑλλάδα. Στόχος: Ὑλοποίηση τῆς «Ἐπιχείρησης Χάρλινκ». Τά ἀεροπλάνα πετοῦν ψηλά, πάνω ἀπό τά 9.000 πόδια, γιά νά ἀποφεύγουν τά ἀντιαεροπορικά πυρά. Κάνει φοβερό κρύο. Οἱ σαμποτέρ σκέφτονται τήν πρώτη ἀποτυχημένη προσπάθεια νά πέσουν στή Ρούμελη πρὶν ἀπό δύο μέρες. Εἶχαν ξεκινήσει κατὰ τόν ἴδιο τρόπο τό ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας 28ης Σεπτεμβρίου 1942, ἀλλά ἀναγκάστηκαν νά ἐπιστρέψουν στήν Αἴγυπτο ἀφοῦ δέν διέκριναν τίς συμφωνημένες συνθηματικές φωτιές ἀπό τούς ἀντάρτες πού ὑποτίθεται ὅτι τούς περίμεναν στά βουνά τῆς Ρούμελης. Τώρα ὅμως εἶχαν σαφείς ὁδηγίες. Θά ἐπεφταν σέ κάθε περίπτωση εἴτε ἔβλεπαν τίς συνθηματικές φωτιές εἴτε ὄχι.

Ἦταν ὅλοι τους νεαροί ἄνδρες, ἀπό 21 χρονῶν ὁ μικρότερος μέχρι λίγο πάνω ἀπό 35 ὁ μεγαλύτερος. Ἄλλοι ἐπαγγελματίες στρατιῶτες καί ἄλλοι ἑφεδροι. Ἡ μοῖρα ἔνωσε τίς τύχες τους στήν ὑλοποίηση μιᾶς ἀπό τίς σημαντικότερες δολιοφθορές τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου στήν ἀνατίναξη τῆς σιδηροδρομικῆς γέφυρας τοῦ Γοργοποτάμου.

Στό πρῶτο ἀεροπλάνο βρίσκεται ἡ πρώτη ἀπό τίς τρεῖς ὑποομάδες μέ ἐπικεφαλῆς τόν ἀρχηγό τῆς ἀποστολῆς Συνταγματάρχη τοῦ Μηχανικοῦ Ἐντυ Μάγιερς. 35 περίπου χρονῶν, γόνος διακεκριμένης ἐβραϊκῆς οἰκογένειας μέ σπουδές στό Κέιμπριτζ. Ἐξαιρετικός ἀξιωματικός μέ πρακτική καί ἐπιτελική πεῖρα. Δίκαιος, ἥρεμος καί μεθοδικός. Μαζί του στό ἀεροπλάνο, ὁ Νεοζηλανδός Πολιτικός Μηχανικός Τόμ Μπάρνς. Ἐφεδρος Λοχαγός τοῦ Μηχανικοῦ. Ὁ μεγαλύτερος σέ ἡλικία τῆς ομάδας Χάρλινκ. Εἰδικός σέ ἀνατινάξεις μεγάλων κατασκευῶν μέ μεγάλη πεῖρα καί ἐξαιρετικές ικανότητες. Μέ τραχύ πρόσωπο ἀλλά ὀλιγόλογος, ἀπλός καί ἀγαπητός ἀπό ὅλους. Ἐμελλε νά ἐπιδεῖξει ἀπαράμιλλο θάρρος καί ἀνδρεία κατὰ τή διάρκεια τῆς ἐπιχείρησης στό Γοργοπόταμο. Ὁ τρίτος τῆς ομάδας αὐτῆς εἶναι ὁ Ντένυς Χάμσον. Ἐφεδρος λοχαγός τῶν καταδρομῶν. Τριάντα περίπου χρονῶν. Ἀπόφοιτος κλασσικῶν σπουδῶν τοῦ Κέιμπριτζ. Ἀρμένικης καταγωγῆς καί γλωσσομαθῆς. Μιλáει ἅπταιστα τά Ἑλληνικά. Ἐπίσης ἐκτός ἀπό ἀγγλικά μιλáει γαλλικά, ἰταλικά, τούρκικα καί ἀραβικά. Ὑπερόπτης καί ἀντιπαθῆς ὡς χαρακτήρας. Γκρι-

νιάρης. Ἐξυπνος ὅμως, πρακτικός καί πονηρός. Τέταρτος στό αεροπλάνο μαζί τους, ὁ λοχίας ἀσυρματιστής Λέν Γουίλμοτ. Μετά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος, ἔμεινε στή χώρα καί ἔγινε ἀξιωματικός ἐκπαιδευτής τοῦ ὑπό ἀναδιοργάνωση Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Στό δεύτερο ἀεροπλάνο ἐπικεφαλῆς τῆς ομάδας τῶν τεσσάρων σαμποτέρ εἶναι ὁ ὑπαρχηγός τῆς ἀποστολῆς ἑφεδρος ταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ Κρίς, Μοντγκόμερυ-Μόντι Γουντχάουζ. Εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν. Χαρισματική προσωπικότητα μέ τεράστια ψυχική καί σωματική ἀντοχή. Γόνος εὐγενοῦς ἀγγλικῆς οἰκογενείας, μέ σπουδές Κλασσικῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας στό Πανεπιστήμιο τῆς Ὁξφόρδης. Μιλáει ἀπταιστα τά Ἑλληνικά μέ βαριά ἀγγλική προφορά. Ἐξυπνος, διορατικός, θαρραλέος, ἀποφασιστικός, γεννημένος διπλωμάτης. Μαζί του ὁ Νεοζηλανδός ἑφεδρος λοχαγός τοῦ μηχανικοῦ Ἄρθουρ Ἐντμοντς μέ ἐξαιρετική ἐπαγγελματική κατάρτιση. Ἄνθρωπος ἱκανός ἀλλά λίγο εὐέξαπτος, ἐγωκεντρικός καί φιλόδοξος. Ἐμεινε στήν Ἑλλάδα μέχρι τό τέλος τῆς κατοχῆς καί παντρεύτηκε Ἑλληνίδα. Ὁ τρίτος αὐτῆς τῆς ομάδος εἶναι ὁ ἑφεδρος λοχαγός τῶν καταδρομῶν Νάτ Μπάρκερ. Δέν ἔχει ἀξιόλογη μόρφωση οὔτε ἰδιαίτερη ἐπαγγελματική κατάρτιση. Μιλáει ὅμως ἀπταιστα Ἑλληνικά πού τά ἔμαθε ἐργαζόμενος προπολεμικά σέ ἵπποφορβεῖο τῆς Σαμαρίνας. Ἀπλός καί εὐχάριστος ὡς ἄνθρωπος δέν ὑστερεῖ σέ ἐξυπνάδα καί πονηριά. Μετά τόν πόλεμο παντρεύτηκε δύο φορές Ἑλληνίδες. Ὁ τέταρτος αὐτῆς τῆς παρέας εἶναι ὁ λοχίας ἀσυρματιστής Μάικ Τσίτς. Ἑβραῖος τῆς Παλαιστίνης. Μπῆκε στίς Εἰδικές Βρετανικές Δυνάμεις γιά νά πολεμήσει τούς Ναζί.

Στό τρίτο ἀεροπλάνο ἐπικεφαλῆς εἶναι ὁ μόνιμος ταγματάρχης τῶν καταδρομῶν Τζῶν Κούκ. Περίπου εἴκοσι πέντε χρονῶν. Πειθαρχημένος στρατιώτης ἀλλά στενοκέφαλος καί ἀντιπαθής. Μαζί του ὁ νεαρότερος ἀξιωματικός τῆς ομάδας Χάρλιγκ, ὁ Ἰνδικῆς κατὰγωγῆς μέ μητέρα Σκωτσέζα Ἴντερ Γκίλλ. Φοιτητής σέ ἀγγλικό πολυτεχνεῖο ὅταν κηρύχτηκε ὁ πόλεμος, εἶναι εὐγενικός, ἥπιος, ἀπλός καί ἀγαπητός ἀπό ὅλους. Ἐλαβε ἀργότερα μέρος καί στίς ἐπιχειρήσεις σαμποτάζ στήν Ἰταλία. Μετά τόν πόλεμο μονιμοποιήθηκε στόν Ἀγγλικό στρατό καί ἀνέβηκε στά ὑπάτα ἀξιιώματά του. Τρίτος αὐτῆς τῆς ομάδος ὁ Ἑλληνας Ζακυνθινός Θέμης Μαρίνος. Βρέθηκε στήν Αἴγυπτο διαφεύγοντας ἀπό τήν Ἑλλάδα μετά τή μάχη τῆς Κρήτης. Ἐφεδρός ἀξιωματικός τοῦ πυροβολικοῦ καί τῶν καταδρομῶν. Γενναῖος στρατιώτης καί προσηνής ἄνθρωπος. Μετά τήν ἐπιχείρηση Χάρλιγκ ἔμεινε στήν Ἑλλάδα καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς

κατοχής για λογαριασμό του Συμμαχικού Στρατηγείου της Μέσης Ανατολής, προσφέροντας πολλά στην απελευθέρωση της χώρας. Είναι ο μοναδικός που βρίσκεται σήμερα στη ζωή από την ομάδα Χάρλιγκ. Ο τέταρτος της ομάδας αυτής στο τρίτο αεροπλάνο είναι ο λοχίας ασυρματιστής Ντάγκ Φίλλιπς. Αποδείχτηκε ο πιο άτυχος της ομάδας Χάρλιγκ. Τά Χριστούγεννα του 1943 σκοτώθηκε στην Ελλάδα στο όρος Καίμακτσαλάν προσπαθώντας να ανατινάξει σιδηροδρομική γραμμή.

Τά αεροπλάνα πετούν πάνω από το Αίγαίο και την Κρήτη και σε περίπου τεσσερισημίσις ώρες φτάνουν στον προορισμό τους πάνω από τη Γκιώνα. Τά δύο πρώτα, του Έντυ Μάγιερς και του Κρίς Γουντχάουζ διακρίνουν στο έδαφος φωτιές σε σχήμα τριγώνου και άμέσως οι άλεξιπτωτιστές πηδούν. Ταυτόχρονα τά αεροπλάνα ρίχνουν και τά φορτία με τά υλικά. Έκρηκτικές ύλες, όπλα, ρουχισμό για τούς αντάρτες και προσωπικά είδη των σαμποτέρ. Τό τρίτο αεροπλάνο, αυτό του Τζών Κούκ, δέν διακρίνει σημάδια φωτιών στο έδαφος και μέ προσωπική ευθύνη και έντολή του Κούκ, παρά τίς αντιρρήσεις των υπόλοιπων μελών της ομάδας έπιστρέφει στην Αίγυπτο, αφού άδειασε ο πιλότος στά βουνά τά υλικά που μετέφερε. Τό πλήρωμα αυτού του αεροπλάνου (Κούκ, Μαρίνος, Γκίλλ και Φίλλιπς) θά έπιστρέψει αργότερα με άλλη πτήση στην Ελλάδα για νά ένωθεί με τούς υπόλοιπους και νά συνεχίσει την άποστολή.

Τίς φωτιές στην κορυφή Προφήτης Ηλίας της Γκιώνας είχε ανάψει ο Άνδρέας Μήταλας του 5/42 με τούς άνδρες του, περιμένοντας όμως όχι την ομάδα Χάρλιγκ, δέν είχε ειδοποιηθεί για κάτι τέτοιο, αλλά άπλη ρίψη έφοδίων για τίς ανάγκες των ανταρτών του Συντάγματος. Για τό λόγο αυτό ο Μήταλας και οί άνδρες του έκπλήσσονται όταν βλέπουν τούς άλεξιπτωτιστές της ομάδας του Κρίς Γουντχάουζ νά τούς πλησιάζουν. Η ομάδα του Γουντχάουζ με την βοήθεια του Μήταλα και των ανδρών του συλλέγουν και έξασφαλίζουν τά υλικά που είχε ρίξει τό αεροπλάνο τους. Ο Κρίς συνοδευόμενος από τόν Μήταλα κατεβαίνει στο χωριό Αη-Γιώργης κοντά στην Άμφισσα όπου φιλοξενεΐται επί 10ήμερο σε σπίτια φίλων και όπαδών του 5/42 (Κουτσοκλένη, Μαστρογιαννόπουλου). Μέσω δέ του ύπολοχαγού Ντούρου στέλνει έπιστολή στον Τσιγάντε στην Αθήνα γιατί ο ασύρματος της ομάδας του είχε καταστραφεί κατά την πτώση από τό αεροπλάνο. Ταυτόχρονα ο Κρίς αναζητά από την πρώτη στιγμή έπαφή με τίς ομάδες των άλλων αεροπλάνων.

Η ομάδα του Έντυ Μάγιερς πέφτει τελικά μακριά από τίς φω-

τιές. Περίπου δεκαπέντε χιλιόμετρα μακριά. Σέ κακοτράχαλα μέρη, ἐνῶ τὰ ὑλικά διασκορπίστηκαν σέ μεγάλη ἔκταση γύρω ἀπό τό χωριό Καροῦτες. Τελικά ἔπειτα ἀπό πολλές ταλαιπωρίες ἡ ομάδα τοῦ Ἐντυ συνάντησε τόν Καρουτιανό μόνιμο ἀνθυπολοχαγό τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ Γιώργο Κατσιμπα μέ τήν βοήθεια τσοπάνηδων πού τούς ἔφεραν σέ ἐπαφή. Ὁ Κατσιμπας καί οἱ Ἑγγλέζοι σαμποτέρ συναντοῦν στή συνέχεια τήν ομάδα τοῦ κλαρίτη Δήμου Καραλίβανου, πέντε συνολικά ἄτομα πού ἔχουν ἤδη μυηθεῖ στόν ΕΛΑΣ ἀπό τόν Ἄρη Βελουχιώτη καί ἔχουν δώσει τή μάχη στή Ρεκκά πρὶν λίγες μόνο μέρες. Οἱ Ἑγγλέζοι τὰ χάνουν βλέποντας τούς Καραλιβανέους μέ τίς φουστανέλες. ΝΜέ τή βοήθειά τους συγκεντρώνουν τὰ ὑλικά. Ὁ ασύρματος καί αὐτῆς τῆς ομάδας ἔπαθε ζημιά κατά τήν πτώση.

Οἱ δύο ομάδες τοῦ Ἐντυ καί τοῦ Κρις συναντῶνται τελικά στίς 6 Ὀκτωβρίου τοῦ '42. Ζητοῦν νά μεταφερθοῦν σέ περιοχή κοντά στό στόχο τους πού εἶναι οἱ γέφυρες τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου. Τότε ὁ Μπάρμπα Νίκος Μπέης, κρεοπώλης ἀπό τό Λευκαδίτι τῆς Δωρίδας, πού μιᾷ σπασμένα Ἀγγλικά πού τὰ γνωρίζει γιατί ἔχει κάνει μετανάστες στήν Ἀμερική, προτείνει τήν μεταφορά τῶν κομάντος καί τῶν ἐφοδίων στή σπηλιά τῆς Στρώμης. Ἔτσι μπαίνει ἡ σπηλιά στήν ἱστορία ἀφοῦ οἱ Σαμποτέρ μετακινήθηκαν σέ αὐτή στίς 19 Ὀκτωβρίου τοῦ '42 καί παρέμειναν ἐδῶ γιά σαράντα περίπου ἡμέρες. Ἡ σπηλιά γίνεται ἔτσι ἡ μόνιμη βάση καί τό ἀρχηγεῖο τῆς ἀποστολῆς Χάρλιγκ. Στίς 25 Ὀκτωβρίου ὁ Ἐντυ Μάγιερς μαζί μέ τόν Ντένυς Χάμσον καί μέ ὁδηγό τόν Γιάννη Πιστόλη ἀπό τή Στρώμη, ξεκινοῦν γιά ἀναγνώριση τῶν στόχων. Πρῶτα στή γέφυρα τῆς Παπαδιᾶς, μετὰ στόν Ἀσωπό καί τελευταῖα στό Γοργοπόταμο. Μετά ἀπό τέσσερις μέρες ἀναγνώρισης τῶν στόχων ἐπιλέγεται τελικά, ὡς ἡ πλέον πρόσφορη γιά τήν ἐπιτυχία τῆς ἀποστολῆς, ἡ Γέφυρα τοῦ Γοργοποτάμου.

Ἡ Τρίτη ομάδα τοῦ Τζών Κούκ, μέ ἐπικεφαλῆς τώρα τό Θέμη Μαρίνο, πέφτει τήν 30ῇ Σεπτεμβρίου στό Καρπενήσι καί πολύ κοντά στήν Ἰταλική Φρουρά. Οἱ ἀλεξιπτωτιστές διασώζονται ὡς ἐκ θαύματος μέ τήν βοήθεια τῶν κατοίκων καί διαφεύγοντας συναντοῦν ομάδα ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ μέ ἐπικεφαλῆς τόν Νικηφόρο (Δημήτρη Δημητρίου), μόνιμο ἀνθυπολοχαγό ἀπό τήν Ἀγόριανη. Αὐτός τούς ὁδηγεῖ στόν Ἄρη. Μετά ἀπό περιπλανήσεις σέ ὁλόκληρη σχεδόν τή Στερεά μέ τή συνοδεία ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ μέ ἐπικεφαλεῖς τούς Νικηφόρο καί Πελοπίδα (Παντελῆ Λιάσκο), ἔφτασε καί ἡ τρίτη ομάδα του στή σπηλιά τῆς Στρώμης, ὅπου ἐν μέσῳ πανηγυρι-

σμῶν συναντιέται μέ τίς ἄλλες δύο. Ἡ ομάδα Χάρλιγκ εἶναι πλέον ἐδῶ στή Στρώμη, σέ πλήρη σύνθεση.

Ἀγαπητοί φίλοι. Ἡ ἱστορία ἀπό δῶ καί στό ἐξῆς εἶναι λίγο πολύ γνωστή. Στή σπηλιά τῆς Στρώμης ἔγινε ὁ σχεδιασμός τῆς ἀνατίναξης τῆς γέφυρας τοῦ Γοργοποτάμου. Στή σπηλιά ἔφτασε τό μεσημέρι τῆς 19ης Νοεμβρίου ὁ Ζέρβας μέ ἀντάρτες τοῦ ΕΔΕΣ. Ἀπό τή σπηλιά ξεκίνησαν οἱ ἀντάρτες καί οἱ Σαμποτέρ γιά νά συναντήσουν τόν Ἄρη στό Μαυρολιθάρι στίς 20 Νοεμβρίου τοῦ 1942.

Ἡ γέφυρα τοῦ Γοργοποτάμου ἀνατινάχτηκε τή νύχτα τῆς 25ης πρὸς τήν 26η Νοεμβρίου 1942. Ἦταν τό μεγαλύτερο σαμποτάζ κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονα μέχρι τότε σέ ὁλόκληρη τήν Εὐρώπη. Ἡ ἐπίθεση τῶν συμμάχων στό Ἑλ Ἀλαμείν εἶχε ξεκινήσει ἤδη καί ἡ διακοπή τῆς τροφοδοσίας τῶν Ἀφρικὰ Κόρπς μετά τό σαμποτάζ στό Γοργοπόταμο, ἦταν καθοριστική στήν ἥττα τους. Ἡ σπηλιά τῆς Στρώμης, οἱ φιλότιμοι ὀρεσίβιοι πατεράδες καί παπποῦδες μας πού βοήθησαν τοὺς Σαμποτέρ καί οἱ ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ καί τοῦ ΕΔΕΣ πού πολέμησαν στή γέφυρα εἶχαν καθοριστικό ρόλο στήν ἐπιτυχία.

Φίλες καί φίλοι, σήμερα εἴμαστε ἐδῶ γιά νά ἀποδώσουμε τιμὴ σέ ὅλους αὐτοὺς. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τό κάνουμε. Τό ὀφείλουμε ὄχι μόνο στοὺς ἥρωές μας τοῦ παρελθόντος ἀλλά καί στίς γενιές τῶν παιδιῶν μας καί τῶν παιδιῶν τῶν παιδιῶν μας, πού ἔρχονται.

Σᾶς εὐχαριστῶ.

Νίκος Δημ. Φουσέκης
Δήμαρχος Δελφῶν

Πηγές:

1. «Ὁ Ἐφιάλτης τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης» - Θέμης Μαρίνος - Ἐκδόσεις Παπαζήση - Ἀθήνα 2003.
2. «Ὁ Ἀγώνας γιά τήν Ἑλλάδα» - C.M.WOODHOUSE - Ἐκδόσεις Τουρίκη - Ἀθήνα 2012.
3. «Ἄρης ὁ ἀρχηγός τῶν ἀτάκτων» - Διονύσης Χαριτόπουλος - Ἐκδόσεις Ἐξάντας - Ἀθήνα 1997.
4. «Ἐθνική Ἀντίστασις τοῦ 5/42 Συντάγματος Εὐζώνων Ψαροῦ 1941 - 1944». - Γεωργίου Δ. Καϊμάρα - Ἐκδόσεις ΓΕΣ - Ἀθήνα 1979.
5. «Τό πρῶτο μαρτυρικό χωριό τῆς Ρούμελης» - Εὐθυμίου Χ. Ταλάντη - Ἐκδοση Δήμου Ἀμφίσσης - Ἀμφισσα 2001.
6. «Ὁ Καλλίας» - Δημήτριος Μῶκος - Ἀθήνα 2009.

Τό μήνυμα τοῦ Θέμη Μαρίνου

Ἐρίτιμες Κυρίες καί Ἀξιότιμοι Κύριοι κατά ιεραρχική τάξη Προηγουμένως ὁ κοῦς Δήμαρχος μᾶς μίλησε γιά τά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν κατά τήν ἐπιχείρηση τῆς ἀνατίναξης τῆς γέφυρας καί τήν σημασία πού εἶχε ἡ πράξη αὐτή τόσο στήν σκλαβωμένη Πατρίδα μας, ὅσο καί στήν ὑπόλοιπη ὑπόδουλη Εὐρώπη.

Ἐγώ βρίσκομαι σήμερα ἐδῶ καί θά καταχραστῶ λίγο ἀπό τόν χρόνο σας, γιά νά ἀπευθύνω ἕνα ἰδιαίτερο καλωσόρισμα στήν κυρία Roz καί στήν μικρή κυρία Zelia, κόρη καί ἐγγονή ἀντίστοιχα τοῦ Νεοζηλανδοῦ Ἐφέδρου Λοχαγοῦ (MX) Tom Mparns, ἑνός ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἀποστολῆς "Harling", οἱ ὁποῖες μᾶς κάνουν τήν τιμή νά βρίσκονται σήμερα μαζί μας, οἱ κυρίες αὐτές ἐπισκέπτονται συχνά τήν Πατρίδα μας, μιλοῦν Ἑλληνικά καί πέρσι τόν Νοέμβριο ἡ κυρία Roz, ἀκολουθώντας τά βήματα πού εἶχε κάνει καί ὁ πατέρας της μέ τούς ἀντάρτες τοῦ ΕΔΕΣ, περπάτησε ἀπό τόν Γοργοπόταμο μέχρι τά λημέρια τους στήν Πρέβεζα.

Καλῶς ὀρίσατε λοιπόν, κυρίες μου, στή σπηλιά τῆς Στρώμης.

Ἐπίσης βρίσκομαι ἐδῶ γιά νά σᾶς μεταφέρω μήνυμα ἑνός ἀνθρώπου πού μέ τιμᾷ μέ τήν φιλία του ἀπό 20ετίας, τοῦ τελευταίου ἐπιζῶντα καί μοναδικοῦ Ἑλλήνα Ἐφέδρου Ἀξιωματικοῦ, μέλους τῆς ἀποστολῆς "Harling", τοῦ Θέμη Μαρίνου, ὁ ὁποῖος λόγῳ τῆς προχωρημένης ἡλικίας του, διάγει τό 96 ἔτος, δέν μπορεῖ νά εἶναι σήμερα μαζί μας.

Θά ἀνοίξω ἐδῶ μιά μικρή παρένθεση γιά νά σᾶς πῶ ὅτι ὁ Θέμης Μαρίνος γεννήθηκε τό 1917 στή Ζάκυνθο. Ἐγγαμος μέ τρία τέκνα, Οἰκονομολόγος, Ἐφ. ἀξιωματικός πυροβολικοῦ, καταδρομῶν, ἀλεξιπτωτιστής. Τό 1940-41 πολέμησε στό Ἀλβανικό Μέτωπο καί στή μάχη τῆς Κρήτης. Διέφυγε στήν Αἴγυπτο καί κατετάγη στήν 1η Ἑλληνική Ταξιαρχία. Τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1942 ἐπελέγη ὡς μέλος τῆς ἀποστολῆς μέ τήν κωδική ὀνομασία "Harling" πού προσγειώθηκε ἐδῶ, στά βουνά τῆς Ρούμελης. Ἀρχές τοῦ 1944 ἐπέστρεψε στή Μέση Ἀνατολή γιά νά ξαναγυρίσει τόν Ἀπρίλιο τοῦ ἰδίου ἔτους ἀφοῦ τοῦ εἶχε ἀνατεθεῖ ἡ ἀρχηγία εἰδικῆς ἐπιχειρησιακῆς ἀποστολῆς μέ κωδική ὀνομασία "Dastard" στά γερμανοκρατούμενα νησιά τοῦ Ἰονίου, ἡ ὁποία διήρκεσε μέ τό τέλος Νοεμβρίου τοῦ 1944.

Καί ἄς περάσουμε τώρα στό μήνυμά του!!

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

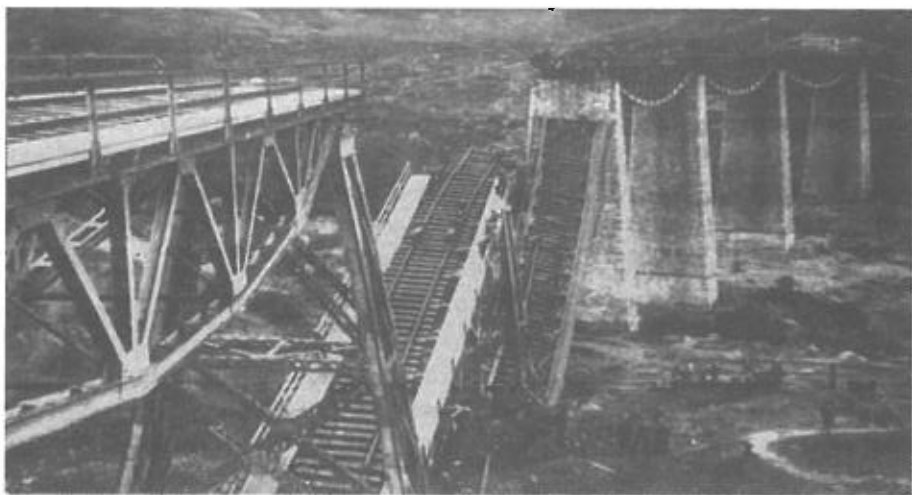
Γιά τόν έορτασμό τής 71ης επέτειου τής επιχειρήσεως Γοργοποτάμου

Μέ χαρά καί συγκίνηση άπευθύνω θερμό χαιρετισμό στόν σημερινό έορτασμό τής Κοινότητος Στρώμης γιά τήν 71η επέτειο άνατινάξεως τής γέφυρας Γοργοποτάμου, ή όποία άνέδειξε διεθνώς τό Έλληνικό πνεύμα καί τή συμβολή μας στόν άγώνα κατά τών δυνάμεων του Άξονος στόν Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

Τό έγχείρημα αυτό άναπτέρωσε τό ήθικό καί έδωσε θάρρος καί έλπίδα όχι μόνο στους Έλληνες, αλλά καί σέ όλους τούς τότε ύπόδουλους λαούς τής Ευρώπης, όπως άκριβώς συνέβη καί τό '40-'41 μέ τό έπος του Άλβανικού μετώπου καί τών όχυρών τής Μακεδονίας.

Η πρόσκληση τής προέδρου τής Στρώμης νά παραστῶ στή σημερινή έκδήλωση μέ τιμᾶ ιδιαιτέρως, όμως ή προχωρημένη ήλικία μου δέν έπιτρέπει τήν προσωπική παρουσία μου στήν πατριωτική αυτή έκδήλωσή σας. Όμως θά βρίσκομαι νοερῶς μαζί σας μέ τίς εϋχές μου γιά καλή επιτυχία.

Μέ τιμή
Θέμης Μαρίνος

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Α'. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Μέ πλήρη ἐπιτυχία ἡ ΕΦΜ γιόρτασε τὰ 40 τῆς χρόνια στίς 21 Σεπτεμβρίου 2013 καί παράλληλα τίμησε τόν Ἐπίτιμο Πρόεδρο αὐτῆς κύριο Γεώργιο Ν. Κουτσοκλένη. Ἐκτός ἀπό τὰ μέλη καί τούς φίλους τῆς Ἑταιρείας, τήν ἐκδήλωση τίμησαν μέ τήν παρουσία τους ἡ Ἀντιπεριφερειάρχης Περιφερειακῆς Ἐνότητος Φωκίδας κυρία Γιώτα Γαζῆ καί ἡ ἐκπρόσωπος τοῦ Δήμου Δελφῶν, ἀντιδήμαρχος κυρία Μάρω Γουργουρή.

Στήν ἐκδήλωση ὁ Πρόεδρος τῆς ΕΦΜ κύριος Ἰωάννης Γ. Ράμμος ἀφοῦ εὐχαρίστησε ἐκ μέρους τοῦ Δ.Σ. ὅλους τούς παρευρισκόμενους καί ἐξέφρασε τήν μεγάλη τιμή καί ἱκανοποίηση πού ἔνιωθε, ἀναφέρθηκε στό ἔργο τῆς Ἑταιρείας ὅπου μεταξύ ἄλλων τόνισε τήν ἀνελλιπῆ ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ «ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ», τήν ἀνάδειξη Ἑθνικῶν τοπικῶν ἐπαιτειῶν ὅπως αὐτῇ τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 στήν Ι.Μ. Προφῆτου Ἡλιοῦ, τῇ Μάχῃ τῆς Ἀμπλιανῆς, τὰ ἐπιστημονικά συνέδρια καί ἡμερίδες πού ὀργάνωσε ἡ ἐταιρεία καί ἄλλα. Στό σημεῖο αὐτό ὑποσχέθηκε ὅτι τό νέο Δ.Σ. θά καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια νά συνεχίσει τό πολῦτιμο αὐτό πολιτιστικό ἔργο, παρά τίς οἰκονομικές δυσχέρειες καί τήν ὕφιστάμενη οἰκονομική κρίση ἐλπίζοντας πάντα ὅτι ὁ Δήμος Δελφῶν θά ἐνδιαφερθεῖ πραγματικά ὥστε νά ἀξιοποιήσῃ τίς ὑπάρχουσες πλούσιες συλλογές ἐκθεμάτων λαϊκῆς τέχνης μέ σκοπό σύντομα νά λειτουργήσῃ τό Λαογραφικό Μουσεῖο στήν Ἀμφισσα.

Στή συνέχεια τόνισε τό σπουδαῖο ἔργο καί τή συμβολή τοῦ κυρίου Γ. Κουτσοκλένη πού ὅπως μεταξύ ἄλλων μέ ἔμφαση εἶπε, ὅτι εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού κράτησε στή ζωή τήν Ἑταιρεία ὅλα αὐτά τὰ 40 χρόνια. Γιά τούς λόγους αὐτούς τοῦ ἐπέδωσε Τιμῆς Ἐνεκεν τήν πρώτη πλακέτα τῆς ΕΦΜ γιά τήν θητεία του ὡς Πρόεδρος ἐπὶ 37 χρόνια. Κατόπιν, ἕνα ἀπό τὰ παλαιότερα μέλη τῆς ἐταιρείας, ἡ κυρία Φανῆ Φουσέκη, τοῦ ἐπέδωσε ἕνα τιμητικό δίπλωμα γιά τίς ὑπηρεσίες τοῦ κυρίου Κουτσοκλένη γενικῶς στήν ἐταιρεία. Τέλος ἡ γραμματέας τοῦ Δ.Σ. κυρία Παρασκευή Καστρίτη-Ἀθανασοπούλου πρόσφερε μιά ἀνθοδέσμη στήν κυρία Εὐαγγελία Κουτσοκλένη ἀνα-

Ο Πρόεδρος τής Ε.Φ.Μ. κατά τήν έναρξη τής εκδήλωσης

Ο Επίτιμος Πρόεδρος κος Κουτσοκλένης με τό νυν Πρόεδρο κ. Ιωάννη Ράμμο

γνωρίζοντας τὴν συμπαράσταση καὶ τὴν βοήθεια πρὸς τὸν σύζυγό της ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια.

Βαθύτατα συγκινημένος ὁ κύριος Κουτσοκλένης ἀναφέρθηκε πολὺ σύντομα στὸ ἔργο του καὶ εὐχαρίστησε ὅλους αὐτοὺς πού κατ' ἀρχὴν συνέλαβαν τὴν ἰδέα τῆς ἐκδήλωσης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς πού ἀνέβαλαν στὴν ὑλοποίησή της. Ἐπίσης εὐχαρίστησε ὅλους τοὺς παρευρισκόμενους πού μοιράστηκαν μαζί του τὴ χαρὰ πού ἐνιωθε ἀλλὰ καὶ ὅσους βρῆκαν νὰ ποῦν ἓναν καλὸ λόγο γι' αὐτόν.

Στὴν συνέχεια τὸν λόγο πῆρε ὁ κύριος Θ. Α. Γιαννίτσης ἐκ Γαλαξιδίου ὁ ὁποῖος ἐξῆρε τὸ ἄνθρωπο (Γ.Κουτσοκλένη) καὶ τὸ ἔργο του καὶ τοῦ πρόσφερε μιὰ σειρά βιβλίων.

Τίς προσφωνήσεις ἔκλεισαν ἡ κυρία Γ. Γαζή ἐξαίροντας καὶ αὐτὴ τὸ πολιτιστικὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς προσφορᾶς τοῦ κυρίου Κουτσοκλένη καὶ ἡ Μάρω Γουργουρή ἐπίσης.

Ἡ Ἑταιρεία μᾶς συμμετεῖχε:

Α. Στὴν Α' Ἀρχαιολογικὴ Συνάντηση πού διεξήχθη στὸ Λιδωρίκι στίς 27/10/2013.

Β. Στὸν ἑορτασμό τοῦ «ΟΧΙ» στὴν Ἀμφισσα καὶ ὁ Πρόεδρος της κατέθεσε δάφνινο στεφάνι στὸ Ἡρώων τῆς Πόλεως.

β'. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ἡ ΕΦΜ εὐχαριστεῖ θερμὰ τα παρακάτω ΜΜΕ τὰ ὁποῖα δημοσίευσαν χωρὶς καμία οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνση τὴν ἀνακοίνωση γιὰ τὰ 40 χρόνια.

Amfissapress.gr

Ἐν Δελφοῖς

Fokidatv

Φωκικοὶ Καιροί

Karteria

ΑΓΩΝ ΙΤΕΑΣ

Ἡ Ὁρὰ τῆς Φωκίδας

ΣΕΓΔΙΤΣΑ

Ἐπίσης εὐχαριστοῦμε τὸ Σύλλογο Βάργιανης γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Βιβλίου με τίτλο «Η ΒΑΡΙΑΝΗ ΦΩΚΙΔΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΓΙΑΓΙΑΔΕΣ ΜΑΣ».

Ἀκόμα τὸν κ. Ι. Ἡλιόπουλο γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ βιβλίου του «Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ ΤΗΣ ΔΩΡΙΔΑΣ».

Ἡ ἐπίδοση τοῦ Διπλώματος τιμῆς ἀπὸ τὴν κ. Φανή Φουσέκη

Προσφορά ἀνθοδέσμης ἀπὸ τὴ Γραμματέα τῆς Ε.Φ.Μ. Βιβὴ Καστρίτη
στὴν κ. Ε. Κουτσοκλένη

*Απαγορεύεται ή μερική ή όλική αναπαραγωγή τῶν κειμένων, ή αναδημοσίευση, ή αποθήκευση σέ οποιοδήποτε σύστημα ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια τοῦ συγγραφέα ή τοῦ περιοδικοῦ.

ISSN 1105-6215